

Kárpátaljai Hírmondó

XXI. évfolyam 3. (81.) szám, 2025. Ősz

József Attila

Ősz

Tar ágak-bogak rácsi között
kaparásznak az őszi ködök,
a vaskorláton hunyorog a dér.

Fáradtság üli a teherkocsit,
de szuszogó mozdonyról álmodik
a vakvágányon, amíg hazatér.

Itt-ott kedvetlen, lompos, sárga lomb
tollászkodik és hosszan elborong.
A kövön nyirkos tapadás pezseg.

Batyuba szedte rongyait a nyár,
a pirosító kedvű oda már,
oly váratlanul, ahogy érkezett.

Ki figyelte meg, hogy, míg dolgozik,
a gyár körül az őszt ólálkodik,
hogy nyála már a téglákra csorog?

Tudtam, hogy őszt lesz s majd fűteni kell,
de nem hittem, hogy itt van, így közel,
hogy szemembe néz s fülembe morog.

(1935. okt.)

A borosgazda szobra Nagyszőlősen

Színjáték

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XXI. évfolyam, 3. (81.) szám
2025. Ősz

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség

1068 Budapest,

Városligeti fasor 44.

Telefon: 06-1-351-7770

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó:

Greza István,

a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda

E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit

E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:

dr. Botlik József, dr. Dupka György,

dr. Szöllősy Tibor,

dr. Zubánics László,

Kovácsné Marton Erzsébet

Tördelés, nyomdai előkészítés:

GABOR
P R I N T

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:

11711034-20834951

Megjelenik negyedévente

1000 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta

a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.,

valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomról:

Olvassuk együtt! Szepesi Attila: Családnovella (részletek)	3
Vers mindenkinek. Gyóni Géza: Cézár, én nem megyek	4
Szervezeti élet. Eszmezsere, pihenés, kultúra, feltöltődés a kárpátaljaiak balatonföldvári találkozásán	7
Beregszászon emléktáblát avattak Schober Ottó tiszteletére	8
In memoriam Petruska Márta	9
Aktuális. Gyermekvállalás a háború árnyékában	10
Folyamatos a túljelentkezés az idősek otthonába	11
Hitélet. Amikor már mindent hallottál – Olasz Tímea gondolatai	12
Kárpátaljaiak békezarándoklata Máriapócsra	13
A kereszt, megváltásunk jelképe – Templombúcsú Beregszászon	14
„Közösségben többre vagyunk képesek, mint egyedül...”	15
Évforduló. Harminc éve Megmaradni	16
Szórványban. Ragaszkodnak magyarságukhoz – Interjú Takács Máriával	17
Kárpátaljai sikertörténet. „A túlélés a fő célunk, valahogyan szinten kell tartani magunkat” – Beszélgetés Bíró Tibor vállalkozóval	18
„Megtaláltam magamat ebben a hivatásban” – Beszélgetés Maljovanec Tibor régiségkereskedővel	20
Kárpátalja anno. Az ungvári Galagó városrész, a Kis-Prága	22
Gratulálunk! Elismerések	24
Közelkép. Rezes József: „Motivál, hogy hozzá tudok tenni a közösségem fejlődéséhez”	25
Közös dolgaink. A legnehezebb időben is lehet jövőt építeni – Szoboravatás Beregszászon	26
Szakadatlan életigenlés – Kóka Ferenc-kiállítás a beregszászi konzulátuson	27
Kultúrtáj. A népművészet élő, közösségformáló erő – Sereglés Váriban	28
Hidegfűst – Interjú Fényes András rendezővel	30
Csemegéző. Mozaikkockák Várad-Sternberg János könyvéről	33
Múltidéző. A nevickei várhegy magyar emlékjelei – Kovács Sándor tanulmánya	34
Korkép. Tóték – Schober Ottó írása	36
Szerkesztőségünk postájából	39
Szemelvények kárpátaljai eseményekből	40
Művészet. Alkotótábor az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központban	
A Kárpátaljai Hírmondó galériája. Matl Péter szobrászművész	

Címlapfotók: Szemere Judit, Makó András

Csendes koszorúzás a Szolyvai Emlékparkban

2025. november 22-én 11 órai kezdettel a Szolyvai Emlékparkban az áldozatok neveit megörökítő siratófalnál csendes koszorúzást tartanak a 81 évvel ezelőtt málenyikj robotra elhurcoltak emlékére.

A nyolc évtizeddel a kárpátaljai magyarság ellen elkövetett büntett fájdalmas emlékeket idéz a hátramaradtakban. Az évforduló mementó a mostani háborús időkben. Imádkozzunk: legyen béke közöttünk mindenkor!

Szepesi Attila

(Ungvár, 1942 – Budapest, 2017)

Családnovella

(Részletek)

Beregszász az Alföld és a Kárpátok találkozási pontján fekszik, a Vérke-patak partján, alig túl a mai országhatáron. Lampert herceg, Szent László király öcsé alapította, ezért a korai feljegyzések Lampertszászaként emlegetik. A település és környéke később a Rákócziak birtoka. A kegyes hagyomány úgy tudja, hogy a közeli Tarpa faluból származó Esze Tamás Beregszász főterén bontotta ki a szabadságharc zászlaját. A kuruc háború bukása után a fejedelem javai az osztrák Schönborn-grófok kezére jutottak.

Itt, Beregszászon kellett volna megszületnem, de a város kórházából a várandós anyákat átirányították Ungvárra, valamilyen járványos betegség terjedése miatt. Így aztán az Ung-parti városban születtem 1942. április 21-én. Akár rossz ómennek is tekinthetem, hogy Beregszász – ahol pedig családunk valamennyi szála összefutott – nem engedett a falai közt megszületni. Később itt élni, jól-rosszul boldogulni sem engedett. Nyolcéves voltam, amikor végleg elhagytuk és Budapestre költöztünk. Azóta sem jártam otthon. Ami pedig Ungvárt, a szülővárosomat illeti, csak egy puszta adat az életemben. Hat betű, amit számtalanszor eldaráltam, leírtam, de nincsen hozzá közöm.

A kárpátaljai táj a 20. században többször is gazdát cserélt. Születésem idején – néhány esztendőre – újra Magyarország északkeleti végvidéke. Nem hiszem, hogy volna eredetibb, elevenebb, bonyolultabb települése a Kárpát-medencének. Falai közt a legkülönbözőbb nációk keveredtek össze. A lakosság mentalitásán az alföldi ember nehézkessége és a hegylakók misztikumra való nyitottsága egyaránt nyomot hagyott.

Közel esik ide a járhatatlan Szernye-mocsár, lecsapolásáig bűdosók, halászházak, pákászházak menedéke. A mocsaras síkból kiemelkedő vulkáni kúpokon gazdag szőlőkultúra virágzott. A klíma – bár a táj távol esik a déli tengerektől – a mediterránra emlékeztet, annak legalábbis távoli visszfénye. Vannak a mai Magyarországi területén is ilyen mediterrán szigetek, ahol a talaj jellegében, a napsugár és a levegő ízében a Földközi-tenger távoli hatása fölerősödik: Badacsonyi és környéke, Kemenesalja, Tokaj, Szentendre. Beregszászt is vulkáni kúpok övezik, és a város élete mindig a szőlőkultúra jegyében állt. Itt első volt a „hegy”, minden más csak ezután következett. Gyerekkoromban magam is részt vettem még néhány szinte kultikus, hosszan tartó szüreti mulatságon. A tervgazdálkodásnak csúfolt barbárság később ezt a sokszáz éves szőlőkultúrát is elpusztította.

1942-ben születni, ráadásul Kárpátalján és polgári familiából, nem a legszerencsésebb dolog, már-már könnyelműség. A háború a korábban összetartó családokat alaposan szétszórta. Kevés emlékem van ezekről a baljós esz-

tendőkről, de ami van, mind szorongató: kilakoltatás, emberek eltűnése, menekülés, fosztogatás. Olykor szörnyű, de valós hírek. Nagyapámat, idősebb Benda Kálmánt elhurcolták. Sorsa a mai napig tisztázatlan. Utóbb többször is bekopogtattak hozzánk idegen férfiak, akik azt állították, hogy a Gulágon (Szolyván, Munkácson, Szibériában) együtt raboskodtak vele. (Nagyapám az Armentesítő Társulat igazgatója volt, és – rövid időre bár – a parlament Felső-házának delegált tagja.) A hírhözökről azonban hamar – anyám gyanakvó kérdései után – kiderült, hogy vagy besúgók, akik terhelő adatokat akartak gyűjteni nagyapámról, vagy egyszerűen nyomorult koldusok, akik a tál ételért, pohár borért csinálták az egész dicstelen ceremóniát.

Házunkból hamarosan kilakoltattak bennünket, egy Naumenko nevű főtiszt nézte azt ki magának. Még a bútorok javarészét is hátra kellett hagynunk. Katonák vették körül az épületet, az elvinni engedélyezett holmikat felhajigálták egy teherautóra. Az egész nem tartott három-négy óránál tovább. Egy nyomorúságos városzéli házat jelöltek ki nekünk kényszerlakhelyül.

...Hamarosan új lakókat kaptunk, egy Fescsenko nevű ukrán propagandista és családja költözött ide. Nem sok jót vártunk tőlük, de kellemesen csalódtunk. A két-balkézes, jólelkű ukrán és orosz felesége, Maruszja, igen derék emberek voltak. Fescsenko a környék térségeit szervezte, és hamarosan – igaz, komikus szőficamokba tévedve – meg is tanult magyarnak. (A kocsist „lósofőrnök” hívta, amikor pedig öreg cimborája leitta magát, azt mondta: megint „bort rúgott” berúgott helyett.) Ami vihar a házból adódott, az kettejük nemzeti mivoltából fakadt: Maruszja „hohol”-nak, Fescsenko „kacap”-nak gúnyolta hites társát – ez ugyanis az ukránok, illetve az oroszok csúfneve. Itt láttam először (és utoljára) orosz hűsvétet és lakodalmat, mert a házaspár meg a messziről ünnepelni érkező rokonság – párt ide, propagandista feladatok oda – titokban vallásos volt.

Az akkori Kárpátalja nyomorúságát nehéz elképzelni. Ellátás, pénz, kereskedelem nemigen létezett. Mindenki önellátásra, csereberére rendezkedett be. Ismeretlen, a magyart törve beszélő emberek íveket vittek házról házra, állításuk szerint az ENSZ-nek (akkor még Népszövetségnek hívták) szánt és a lakosság ellátásának javítását sürgető kérvényeket. A cirillbetűs lapokat mindenki készséggel és reménykedve írta alá. Mint utóbb kiderült, a papírlapokon ez állt: „a lakosság kéri a Népszövetséget, hogy Kárpátalját csatolja a Szovjetunióhoz. Sztalin – mert mindenki így ejtette a nevét, rövid „a”-val – sosem válogatott a módszerekben: igazi gáztetiteit ismerve ez utóbbi csak a csínytevések egyike. Jellemzi az elkövető gátlástalanságát, de a kárvallottak naivitását is.

Szepesi Attila:

Rézgarasok, csigahéjak
Tevan Kiadó, 1995

Gyóni Géza

Cézár, én nem megyek

Vérben úszik vad hegyek orma,
Paskolja vér; paskolja ár.
S engem a halál-dáridóra
Cézár parancsa vár.

Itt hagyni minden szentet, drágát,
Asszonyt, búzát, bort, dalt, zenét:
Cézár parancsa nem kegyelmez.
Kell a halál-cseléd.

Már összeszedtem kis cókmókom.
Indulni kell. Jaj, hogy lehet.
Vérben úszik vad hegyek orma.
Cézár, én nem megyek.

Cézár, lásd, ép a szüret áll már,
Gerezd hegyén tömött gerezd.
Vérben úszhat vad hegyek orma,
A földem nem ereszt.

Cézár, énnekem asszonyom van,
Forróólú, dalos, szelid.
Te éretted jaj, hogy áztassam
Könyűvel szemem.

Kicsi, szegény, ijedt fiókák
Fogják, lásd, erős térdemet.
Cézár, ki visel gondot rájuk,
Ha gögöd eltemet?

Vért szűr a pajzs Hispániában,
Rengenek a sötét hegyek.
Bús fürtnek a halálszüretre
Cézár, nem mehetek.

Nekem nem házam a te házad.
Nekem nem fáj a bánatod.
Éntőlem véres koronádat
A sárba vágthatod.

Mit bánom én Hispániát,
Ha gyémánt-hegyeket terem;
Minden drágakövednél drágább
Az én rongy életem.

Élet, élet, szent gyönyörűség,
Egyetlen, mely nekem ragyog.
Cézár, az életem felett
Én is cézár vagyok.

Melyik Isten nevében trónolsz?
Mily örület adott jogot:
Hogy istenadta életemmel
Játszik a pallosod?

...Soracte ormán zöld az erdő,
Szívem élet-vágytól dagad,
Jer, asszonyom... A koronádat
Cézár, véd meg magad.

Vagy küldj hamar pretóriánust
Üsse szét e dacos fejet,
De bitangul a mézszárszékre
Cézár, én nem megyek.

(1912)

Eszmecsere, pihenés, kultúra, feltöltődés a kárpátaljaiak balatonföldvári találkozóján

Csodás indián nyár fogadta a kárpátaljaiakat Balatonföldváron, a Kárpátaljai Szövetség által szervezett találkozón, melyet idén is hagyományosan a Balaton partján fekvő Riviéra Park Hotelben tartottak meg. A szervezők örömmel konstatálták, hogy talán most volt a legtöbb résztvevője a kárpátaljai találkozóknak, ugyanis több mint 300-an gyűltek össze, hogy egy tartalmas, programokban gazdag, feledhetetlen hosszú hétvégét töltsenek együtt.

Az ünnepélyes megnyitón Szalipszki Endre, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja köszöntötte az egybegyűlteket. Ezután Kovács Sándor Magyar Örökség díjas honismereti író filmvetítéssel egybekötött előadást tartott a vereckei határkő-émlékmű hányatott sorsáról. A megmentett emlékjel 2015 októbere óta az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban tekinthető meg.

Vacsora után a *Hogyan tudnék élni nélküled?* című magyar romantikus, zenés filmvígjátékot tekinthették meg az érdeklődők.

A szombati nap a Kárpátaljai Szövetség közgyűlésével kezdődött. Dr. Grezsa István, a szövetség elnöke kifejtette, hogy informális taggyűlés a mostani, ugyanis a hivatalos, éves közgyűléstüket májusban már megtartották Budapesten. Örömmel állapította meg, hogy Kótyuk Erzsébet nyugalmazott néprajzkutató bekapcsolódott a szövetség életébe, tevékenységébe.

– A gazdasági nehézségek miatt növelni kényszerülünk lapunk, a *Kárpátaljai Hírmondó* előfizetési árát, illetve döntés született a tagdíj-emelésről is. Sajnos ebben az évben is kevés támogatást kaptunk, és nem támaszkodhatunk minden problémánkkal Benza György korábbi elnökre, de az idei támogatásért hálásak lehetünk a Bethlen Gábor Alapnak, illetve a Külgazdasági és Külügyminisztériumnak. Ez utóbbi támogatásának azért is örülök különösen, mert ez azt is jelzi, hogy figyelembe veszik, melyik az a szervezet, amelyik szívesen fogadja tagjai közé a rengeteg újonnan áttelepült kárpátaljait. Nekem elnökként is az a célom, hogy minél több fiatal lépjen be a szövetségbe, és alakítsák a szervezetet olyanná, amely a 21. századi kihívásoknak megfelel, szolgálja a kétoldalú kapcsolatokat ügyét, de elsősorban a kárpátaljai magyar megmaradás ügyét – hangsúlyozta dr. Grezsa István. Hozzátette, a támogatásoknak köszönhetően őszől folytatni tudják a *Kárpátaljai estek* kulturális sorozatot, majd adventi eseménnyel zárják az esztendőt.

Ezután hozzászólások következtek. Ifj. Ötvös Sándor elnökségi tag egyfajta gyászidőszaknak nevezte a mostanit, amikor kárpátaljai családok százai kényszerültek szétszakadni. – Az idő rohan, és amikor egy év, két év eltelik, az ember elkezd új életet tervezni, új otthon teremteni magának az anyaországban vagy valahol másutt. Természetesen ezt

■ nem szabad meggátolni, de továbbra is vigyáznunk kell ősünk értékeire, hogy mi is hagyassunk valamit a következő generáció számára – fogalmazott.

Pál Katalin, a Hagyományok Háza Hálózat – Kárpátalja vezetője boldogan számolt be

kárpátaljai tevékenységükről. – A budapesti hálózat 2017-ben nyitott a határon túlra, így Kárpátalja irányába is. Ez azért is volt jó, mert ezentúl nemcsak szakmailag, de anyagilag is tudtuk segíteni az otthoni műhelyeket. Azóta sem engedjük el a mieink kezét, és hála Istennek azt tapasztaljuk, hogy sok magyar van még Kárpátalján, több száz gyermek és felnőtt, akik rendszeresen részt vesznek a képzéseinken, a népzenei és néptánc tehetségkutató programjainkon – fejtette ki Pál Katalin, majd bejelentette: ha Isten is úgy akarja, jövőre bemutatkozik a Hagyományok Háza Hálózat a balatonföldvári találkozón, remélhetőleg ezzel emelve a rendezvény színvonalát.

Botlik József történész *Görögkatolikusok Kárpátalján* címmel tartott előadást, majd a Romzsa Tódor kárpátaljai görögkatolikus vértanú püspök életét feldolgozó filmet te-

kinthették meg a jelenlévők. Az igaz történet alapján készült filmmel kapcsolatban fontos adalékokkal szolgált az érdeklődőknek Bokor Attila rendező, forgatókönyvíró. Elmondta, jó-maga apai-anyai ágon görögkatolikus családból származik, ezért is szívügye Romzsa Tódor emlékének ápolása.

A Kárpátaljai Szövetség lapja, a negyed-évente megjelenő *Kárpátaljai Hírmondó* idén ünnepi megalakulásának huszadik évfordulóját. Ebből az alkalomból panelbeszélgetést tartottak az alapítókkal és a szerkesztőség jelenlegi tagjaival. A kezdeteket Füzesi Magda alapító főszerkesztő, Szöllősy Tibor ■

Eszmecsere, pihenés, kultúra, feltöltődés a kárpátaljaiak balatonföldvári találkozóján

és Botlik József, a szerkesztőbizottság tagjai elevenítették fel. A jelen helyzetről Szemere Judit főszerkesztő számolt be.

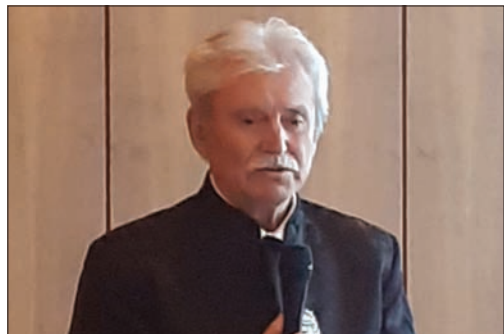
Kulturális programként Zaják-Balogh Ildikó makraméművész és édesapja, Balog Sándor festőművész közös kiállítására invitálták a résztvevőket. A makraméművész elárulta, komolyabban nyolc éve foglalkozik makramézással, és megtiszteltetés számára, hogy most édesapjával közös kiállításon vehet részt. – A makramé újra divatosá kezd válni a lakberendezésben, ezért én ennek a modern, letisztult stílusát szeretném bemutatni. Fontos számomra, hogy természetes fonalakból, alapanyagokból alkossak, illetve az egyediségre is nagy hangsúlyt fektetek – fogalmazott, majd egyenként bemutatta szebbnél szebb alkotásait, amelyekbe szívét-lelkét beletette.

A találkozónak meglepetésvendége is volt Terebessy Éva beregszászi születésű operaénekes személyében, aki Farkas Sándor zeneművész zongorakíséretével csodálatos dalokkal ajándékozta meg az egybegyűlteket.

A szombati nap gálavacsorával, zenés-táncos mulatsággal ért véget.

Vasárnap délelőtt Józán Lajos kárpátaljai református lelkész tartott istentiszteletet. A hosszú hétvégét órákig tartó beszélgetések fűszerezték,

számos szétszakadt család találkozott a helyszínen, majd könnyekkel küszködve, mégis reménnyel a szívükben búcsúztak el egymástól.

Fotók: Hegedűs Csilla

Tudósítóink

Beregszászon emléktáblát avattak Schober Ottó tiszteletére

Augusztus 26-án az Európa–Magyar Ház udvara adott otthont annak az ünnepségnek, amelyen emléktáblát avattak Schober Ottó író, rendező és közéleti személyiség tiszteletére. A beregszászi magyar közösség tagjai, barátok és tisztelők gyűltek össze, hogy közösen emlékezzenek arra az emberre, aki évtizedeken át meghatározó alakja volt a város kulturális életének.

Az eseményt a nyíregyházi székhelyű Beregszászáért Alapítvány kezdeményezte a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) szervezésében. A jelenlévőket Zubánics László, a KMMI elnöke köszöntötte, aki felidézte Schober Ottó életútját. Mint mondta, a szovjet korszakban is bátran kiállt a magyar kultúra és anyanyelv megőrzése mellett, és munkássága példa lehet a mai nemzedékek számára is.

Gyebnár István, Magyarország beregszászi külképviseletének ügyvivő konzulja is méltatta a város díszpolgárát. Schober Ottót a kárpátaljai magyar színjátszás és színházi élet meghatározó személyiségének nevezte, aki egész életét a közösség szolgálatába állította. A konzul szavai szerint munkássága azért is maradandó, mert olyan időkben „vigyázott a magyar szóra”, amikor a szovjet viszonyok között ez korántsem volt magától értetődő.

Bár Schober Ottó családja nem tudott Beregszászba utazni, levélben fejezték ki hálájukat és meghatottságukat az emléktábla avatása kapcsán. A család nevében elhangzott üzenetben a hozzátartozók úgy fogalmaztak: számukra a legmeghatóbb pillanat, hogy édesapjuknak éppen Beregszászban állítanak emléktáblát, hiszen életének

több mint négy évtizede kötődött a városhoz. Noha később Budapestre költözött, haláláig szeretettel gondolt beregszászi barátaira, kollégáira, ismerőseire.

Dalmay Árpád, a Beregszászáért Alapítvány kuratóriumának elnöke szintén írásban küldte el üzenetét. Mint fogalmazott, Schober Ottó neve minden beregszászi számára ismerősen cseng, hiszen színészként, rendezőként és kultúrház-igazgatóként olyan időkben tartotta életben a magyar szót, amikor ez a templom és az iskola mellett a nemzeti identitás megőrzésének egyik legfontosabb tere volt. A kuratórium elnökei szerint

az emléktábla nemcsak Schober Ottó gazdag életpályáját idézi fel, hanem egyben „városunk magyar múltjának tanúja és bizonyítéka” is.

Schober Ottó Budapestre költözése után bekapcsolódott a Kárpátaljai Szövetség vérkeringésébe. 2010-től 2018 végéig, elhunytáig a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottsága tagjaként tartotta a kapcsolatot a szerzőkkel és az olvasókkal. Gyümölcsöző munkát végzett a szövetség kulturális tevékenységet irányító elnökhelyetteseként is. Fontosnak tartotta, hogy a Kárpátaljai Szövetség és a folyóirat valódi hidat képezzen a szülőföldön maradtak és a Magyarországra áttelepült földijeink között. Számos rendezvény kovácsa, szervezője, motorja volt, az anyaországban is kárpátaljai magyarként élt és alkotott.

Az emléktáblát Gyebnár István és Nagy Béla, a Beregszászi Népszínház egykori rendezője leplezte le. A bronz domborművet Sándor Attila székelyudvarhelyi művész készítette. A jelenlévők koszorúkkal rótták le tiszteletüket, majd a rendezvény zárásaként felcsendült Schober Ottó *Beregszász* című versének megzenésített változata.

Tudósítónk

In memoriam Petruska Márta

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége mély megrendüléssel értesült Petruska Márta, a külkapcsolatok ápolásával foglalkozó egykori elnökségi tag haláláról.

Minden halálhír megrendítő, de különösen annak a személynek az elvesztését nehéz elfogadni, akiről azt gondolta a közösség, hogy örökké köztünk marad. Bár Petruska Márta az utóbbi években visszavonult a közösségi tevékenységtől, de bármikor lehetett tőle tanácsot kérni, együtt gondolkodni vele problémás ügyekről.

A Kárpátaljai Szövetségben a külkapcsolatok ápolásával való foglalkozás sokszor örömteli, de sokszor hálátlan feladat. Petruska Márta a kétezres évek elejétől egy évtizedig gyümölcsöző tevékenységet végzett. A szövetség nevében felvette a kapcsolatot a szülőföldünkről egykor kivándorolt ausztriai magyarok egy csoportjával, akik számos alkalommal anyagilag támogatták a kárpátaljai gyermekintézményeket. Az ő javaslatára szervezte meg a Kárpátaljai Szövetség a honismereti táborokat, ahol a kárpátaljai gyerekek harmincfős csoportjai öt napot tölthettek el Budapesten. Petruska Márta a háziasszonya, kísérője, második édesanyja volt a fiatal vendégeknek.

Sokat tett a kárpátaljai szórványmagyarság támogatása érdekében. Megszervezte, hogy a Magyarországon gyermekhiány miatt egyes településeken megszűnt tanintézetek iskolabútorai eljussanak kárpátaljai gyermekintézményekbe. Elképzelni is nehéz, hogyan tudta megoldani, hogy a magyarlakta települések közigazgatási épületeire új nemzeti színű trikolorok kerüljenek Magyarországról. Sok tankönyv Kárpátaljára való szállítása is az ő nevéhez fűződik. A Miniszterelnöki Hivatal és a Kárpátaljai Szövetség karácsonyi ajándékaival több alkalommal szerzett örömet a szórványban élő magyarság gyermekeinek. Petruska Mártának az volt a hitvallása, hogy ott segítsünk, ahol arra a legnagyobb szükség van.

Akik ismerték és szerették, nem felejtik el azt az igyekezetet, amelyet a szülőföldünkön élő honfitársaink nemzettudatának megőrzéséért kifejtett. Köszönjük a sorsnak, hogy ismerhettük!

Emlékét szeretettel megőrizzük.

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége

Gyermekvállalás a háború árnyékában

Az elhúzódó háború okozta kihívások és fenyegetettség miatt Ukrajnában 2041-re az ország népessége 28,9 millió főre, 2051-re pedig 25,2 millió főre csökkenhet. A háború miatt Ukrajna elvesztette munkaképes korú népességének mintegy 40 százalékát, jelenleg megközelítőleg 1,7 millió korábban gazdaságilag aktív ukrán állampolgár tartózkodik az ország határain kívül – jelentette ki Darija Marcsak, a szociálpolitikai miniszter első helyettese. Hozzátette: Ukrajna jelenleg súlyos demográfiai válságot él át, amelyet a népesség gyors elöregedése jellemez. A miniszterhelyettes felhívta a figyelmet arra is, hogy Ukrajnában folytatódik a népesség elöregedésének tendenciája. A 65 évesek és annál idősebbek aránya 1991-ben 12 százalék volt, míg 2021-ben 18 százalékra nőtt, 2024-re pedig elérte a 22 százalékot.

Kovály Katalin demográfus-geográfus, a magyarországi Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont (CSFK) Földrajztudományi Intézetének tudományos munkatársa, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Földrajz és Turizmus Tanszékének oktatója a témával kapcsolatban elmondta, hogy Kárpátalján – ahogy egész Ukrajnában – már jóval a 2022-ben kitört teljes körű háború kezdete előtt is súlyos demográfiai válság jelei mutatkoztak. A függetlenné válás első éveire képest Ukrajna népessége már 2022 előtt is mintegy tízmillió fővel csökkent. A háború kitörését követően a hivatalos statisztikák szerint jelenleg 33-34 millió lakos él az országban. A születések száma mindvégig elmaradt a halálozásokétól, az újszülöttek száma leginkább a 2000-es évek közepén közelített az elhunytakéhoz, de mindvégig alacsonyabb értékekkel bírt.

Tehát a 2000-es évek végén még nem volt óriási szakadék a születések és a halálozások arányát tekintve, de 2014-től ismét jelentősen romlott a helyzet, 2022-ben pedig újabb mélypont következett. 2024-ben országos szinten a halálozások száma 2,8-szorosa volt a születésekének.

– Az ukrán régiók között jelentős eltérések vannak – mutatott rá a szakember. – Donyeck megyében például tízszer annyian haltak meg, mint ahányan születtek 2024-ben, míg Kárpátalján ez az arány 1,7-szeres (Voliny megyével együtt), így Rivne megye után (ahol ez a mutató 1,6) itt a legkedvezőbb a mutató. Ugyanakkor ez még mindig súlyos demográfiai problémát jelez.

Kovály Katalin rámutatott arra is, hogy a statisztikai adatok mögött több, egymással összefüggő ok húzódik az alacsony születési számok alakulásában: a háborús veszteségek és a halálozási arány megugrása, a gazdasági és létbizonytalanság, a fokozott veszélyérzet és a jövőbe vetett bizalom megrendülése, valamint a migráció. Sok család él szétszakítva, a fizikai távolság pedig nehezíti a családtervezést.

A demográfus-geográfus példaként hozta fel korábbi kutatásuknak egyik interjúalanyát: egy kárpátaljai édesanya férje távollétében hozta világra gyermekét. A férfi már korábban is külföldön dolgozott és a háború kitörése miatt nem tudott hazatérni. Az apuka hónapokon keresztül kizárólag online láthatta a gyermekét. Ilyen helyzetekben sok család elhalasztja vagy elveti a további gyermekvállalást. A kutató kitért arra is, hogy kistérségi szinten, különösen a kisebb településeken, a mutatók gyakran még rosszabbak: előfordul, hogy egy évben 40 temetés mellett egyetlen keresztelőt sem tartanak.

A kivándorolt családok gyermekeinek jelentős része már külföldön születik, és egyre valószínűbb, hogy ők már nem térnek vissza. A legnagyobb gond, hogy a településeken nagyrészt idős emberek maradtak. A fiatalok – különösen a családalapítás előtt állók – elhagyták a régiót, zömében Magyarországon, valamint más európai országokban kezdenek új életet. Minél hosszabb ideig maradnak távol, annál kisebb az esély a hazatérésre. Ez nemcsak a jelenlegi születésszámokra, hanem a jövő demográfiai kilátásaira is súlyosan negatív hatással lesz.

Barkaszi Levente, a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesületének (KMNE) tagja, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet (NSKI) munkatársa elmondta, most kiváltság az, ha valaki nagycsalád.

– A témával kapcsolatban folyamatban van egy felmérés a nagycsaládok körében. Azért van rá számos példa, és az előzetes adatok is azt mutatják, hogy egyes családok most vállalnak harmadik gyermeket, mivel egyelőre a három kiskorút nevelő édesapák halasztást kaphatnak a mobilizáció alól. Persze a gyermekeket el is kell tartani, ami nem könnyű feladat ilyen háborús viszonyok között, emiatt is ott lehet a szülőkben a félelem.

Érdekes a helyzet azokban a nagycsalá-

dokban is, ahol az első gyermek betöltötte a 18. életévét, ugyanis ebben az esetben az édesapának a védettsége, a mobilizációval szembeni halasztás jogi lehetősége megszűnik. Ha fiúgyermekről van szó, még nagyobb a gond, mert a családok aggodnak a felnőtt korhoz közeledő gyermek sorsáért, különösen azért, mert félő, hogy 18 évre leszállítják a behívási korhatárt. Elővigyázatosságból ezért sokan már 17 évesen igyekeznek kivinni a gyermeküket az országból.

Statisztikák szerint ez egész Ukrajnára jellemző. Sok esetben a 17 éves lányok is elhagyják az országot, hogy külföldön tanuljanak vagy dolgozzanak, mert nem látják a biztos jövőt a háború tépte országban. Minden családot foglalkoztat az a kérdés, hogy mi lesz a gyerekekkel, illetve a családfővel, aki még nem töltötte be a 60. életévét, így mobilizálható. Ezek olyan problémás kérdések, amelyekkel mindenki másképpen igyekszik megküzdeni.

Arra a kérdésünkre, van-e példa arra, hogy a nagycsaládok vállalnak negyedik gyermeket is a családfő behívásának elkerülése érdekében, Levente elmondta, ez nagyban függ a szülők korától, de kis számban ilyen is előfordul.

Azok a nagycsaládok édesapák, akik regisztrálnak a toborzóközpontban és megszerzik a halasztást, utazhatnak külföldre, de akik nem, ők nem léphetik át a határt. Akiket a munkájuk és megélhetésük Kárpátaljához köt, inkább itthon maradnak a családjuk kötelékében. Persze azok táborába is nagy, akiknek fontos (munka vagy egyéb miatt), hogy külföldre utazhassanak. De sok a szétszakadt család a nagycsaládok között is, mert az édesapa külföldön rekedt, a feleség és a gyermekek pedig itthon maradtak. Talán ez a legszívószerűbb, ami rettenetesen megterheli a család minden egyes tagját.

A történelemben gyakran figyelhető meg, hogy nagy háborúk lezárultát követően átmeneti termékenységi „robbanás” (baby boom) következik. Klasszikus példa a második világháború utáni nyugat-európai és amerikai fellendülés. Az USA-ban például a teljes termékenységi ráta 2,3-ról 3,8-ra nőtt 1940 és 1957 között. A jelenleg egyes elméletek szerint összefügg a háborús időszak női munkavállalási lehetőségeinek bővülésével: a tapasztalatot szerzett idősebb nők kiszorították a fiatalabb generációt a munkaerőpiacról, akik így hamarabb családot vállaltak. Ugyanakkor a baby boomot követően a demográfiai trend – különösen a fejlett országokban – általában újabb csökkenésbe váltott. A globalizáció és modern gazdasági viszonyok azonban ma már más környezetet teremtenek: az egyes országok jóléte sem feltétlenül generál magasabb gyermekvállalási kedvet; a nyugati társadalmakban a termékenység történelmi mélyponton van – mondja Mihók Richárd törté-

nész. Az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézetének oktatója hozzátette, véleménye szerint Kárpátalján a háború utáni automatikus „baby boom” nem garantált.

– A háború után gyakran jön egy termékenységi hullám, mint a második világháború után, de ma már sok minden másként működik. Globalizált világban élünk: Ukrajna az Európai Unió határán van, és sok fiatal pár akár új életet is kezdhet külföldön, mintsem kívárja itthon a stabilitást. Kárpátalján belül is nagyok a különbségek, egészen más a helyzet a határ menti, elnéptelenedő falvakban, és más Ungváron, amely egyre inkább európai várossá válik. Úgy vélem, hogy a jólét önmagában nem magyarázza a gyerekvállalási kedvet: Nyugaton nincs háború vagy nyomor, mégis történelmi mélypontra van a születésszám, miközben a legtöbb gyerek gyakran a legszegényebb körzetekben születik. A második világháború utáni helyzet, amikor a katonák hazatértek a frontról, és se áram, se újság, se semmilyen lehetőség nem volt, nem hasonlítható a mai, nyitott, mobilis világ valóságához. Ma már nem feltétlenül érvényesek a régi minták.

Forrás: KISZÓ

Folyamatos a túljelentkezés az idősök otthonába

Nagy Béla: „Küldetésünknek tekintjük a Kárpátalján élő rászoruló vagy egyedülálló, idős emberek felkarolását”

Az orosz–ukrán háború kitörése óta még több idős ember maradt egyedül, az okát tudjuk: a fiatalok és középkorúak külföldre kényszerültek, és hogy egyáltalán mikor lesz lehetőségük visszatérni szülőföldjükre, egyelőre kérdéses. Szerencsére több szervezet is igyekszik segíteni az itthon maradt, egyedülálló idős embereknek. Vannak, akik látogatással vagy élelmiszercsomagok eljuttatásával teszik ezt, de sajnos ez kevés azoknak, akik állandó felügyeletre, esetleg gondozásra szorulnak. A Kárpátaljai Református Egyház Mandulafa Idősek Otthona tizenöt éve fogadja a magára hagyott öregeket. Nagy Bélával, az otthon igazgatójával beszélgettünk.

– Hálát adok a Jóistennek, hogy ebben a nehéz helyzetben is tudjuk működtetni az idősök otthonát. Nagyon nehéz, ugyanis amikor kitört a háború, sok munkatársunk szintén külföldre kényszerült, erős munkaerőhiányban szenvedünk mind a mai napig. Leginkább szakemberekre lenne szükségünk, már csak azért is, mert megsokszorozódott a kérvényt benyújtók száma (jelenleg is több mint száz van), és sajnos el kell utasítanunk ezeket, mert csupán 37 férőhelyes az otthon, és folyamatosan telt ház van. Ennek ellenére küldetésünknek tekintjük a Kárpátalján élő rászoruló vagy egyedülálló idős emberek felkarolását. Ilyenkor eszembe jut Gulácsy Lajos néhai református püspök, aki mindig azt mondta, az idősöket soha ne hagyjuk. Ezt mind a mai napig szem előtt tartjuk.

Nagy Béla elmondta, a háború kitörését követő néhány hónapban még úgyahogy elváltak az itt hagyott nyugdíjasok, de ahogy telt az idő, egyre nehezebbé vált az egyedüllét. Egyre többen szorultak gondozásra, állandó felügyeletre, a lelki trauma, a stressz pedig mindnyájukat elérte, hiszen addig családban éltek, s egyik napról a másikra egyedül maradtak.

– Mindannyiunknak rendületlenül imádkoznunk kell azért, hogy továbbra is tudjuk támogatni az elesetteket, hogy lelkileg is egy kicsit meg tudjanak nyugodni. Ezért nagyon nehéz helyzetben vagyok, amikor nemet kell mondanom az otthonba jelentkezőknek, mert egyszerűen nincs kapacitásunk több embert elhelyezni az épületben. Sokat gondolkodunk a megoldáson. Az egyértelmű, hogy bővíteni kellene az otthont, de a jelenlegi helyzetben meggondolandó mind az építkezés, mind a működtetés. Új épület építésére egyelőre nincs anyagi keretünk, bővíteni viszont muszáj, hogy megfelelő szinten tudjuk ellátni a rászorulókat. Nemcsak az idősotthoni ellátásban, hanem más szociális problémák kezelésében is szükség van megoldásokra.

Ami az idős emberek ellátását illeti, Nagy Béla kihangsúlyozta, ez egy kicsit könnyebb, ugyanis mezőgazdasági tevékenységüknek köszönhetően sok mindent állítanak elő, így például a hús- és tejtermékeket, saját pékségükben pedig mindennap friss kenyeret sütnék.

– Hosszú évekig bioterméket tudtunk az idősök asztalára tenni, de az idei hideg tavasz sajnos a mi földjeinken is nyomot hagyott. Emellett ebben a szférában is sok munkatársunk, ha ideiglenesen is, de elutazott, ezért az idei év nehezebb, mint a korábbiak. De bízunk az Urban, hogy a nehéz helyzeteken is átsegít minket.

Az otthon lakói általában egészen időszerű emberek, akik megbetegszenek, vagy egyszerűen csak legyengülnek és a Teremtőhöz térnek. Rossz ezt

kimondani, de csupán ilyen esetben szabadul fel hely.

– A 85, de akár a 90 éves kort is elérik ezek az emberek, és azt is tudni kell, hogy az öregotthonban többen folyamatos gondozásra szorulnak, ágyhoz kötöttek. Azok viszont, akik járóképesek, és lenne is hová hazamenniük, sokszor nem is akarnak élni ezzel a lehetőséggel, olyan jól érzik itt magukat. Itt közösségben vannak, szép környezetben, nyugalomban. Lelki vonalon is igyekszünk mindent megtenni, hogy jobb legyen a közérzetük, de az egészségi állapotuk is fontos. Állandó doktorunk Gaál Géza családorvos, aki rendszeresen látogatja őket, de ha olyan egészségügyi probléma merül fel, amit helyben nem tudunk megoldani, akkor kórházba szállítjuk a beteget. Ivan Males főorvossal is kitűnő a kapcsolatunk, aki, ha kell, azonnali segítséget nyújt.

Nagy Béla a KRE Diakóniai Osztályának az igazgatója is: rendszeresen támogatják élelmiszercsomagokkal azokat az idősöket, akik az otthonukban élnek.

– Ez is nagyon fontos a számunkra, ezért folyamatosan segítünk az otthonukban élő idősöknek. Viszont

szponzorok nélkül mi sem tehetnénk ezt: állandó támogatóink a hollandiai, német és svédországi testvérek, illetve a Magyarországi Református Szeretetszolgálat. Mondhatom, hogy a szeretetszolgálat egy percre sem engedi el a kezünket, mindig ott és akkor segít, amikor arra a legnagyobb szükség van. Amikor az öregek otthonában óvóhelyet kellett építenünk, azonnal léptek, és rövid időn belül át is adtuk azt az otthon területén. Tehát meggyőződésem, hogy a testvéri összefogás manapság a legfontosabb, és azt az ígét kell szem előtt tartanunk, miszerint: „Egymás terhére hordozzátok, és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét” (Galata 6:2).

– A nehéz körülmények ellenére a bővítésen kívül még vannak terveik?

– Mi mindig tervezzük, mindig azon gondolkodunk, mit kellene csinálni, hogy minden még jobb legyen. Hogy az idős emberek életét még inkább megkönnyítsük, arra a döntésre jutottunk, hogy rehabilitációs központot hozunk létre. Az udvaron egy régi, romos épületet újítunk fel, ott lenne a rehabilitációs központ. Már konzultáltam a beregszászi orvosokkal, akik biztosítottak a támogatásukról, vagyis amikor szükség lesz rájuk, jönnek. Tudjuk, hogy milyen fontos a lelki támasz, de a rehabilitációs kezelés azért lenne még fontosabb, hogy egy-egy betegség után mihamarabb felépüljenek az otthon lakói. Jelenleg a fő célunk tehát az épület mihamarabbi rendbetétele és a központ átadása.

Hegedűs Csilla

Amikor már mindent hallottál...

A lelkész kinyitja a Bibliát: „Egy embernek volt két fia...” Jaj neee! Már megint a tékozló fiú? Előre tudom, hogy mire fog kifutni a tanítás. Minden létező aspektusát hallottam már a történetnek. Csak arra nincs ötletem, hogyan éljem túl a következő egy-másfél órát – és úgy az istentiszteleteket általában. Évtizedek óta járok templomba, mindent hallottam már, amit hallani lehetett. Az összes példázatot ismerem. Az ígéket már együtt mondom a lelkésszel. És hát folyton vágyom valami frissre, valami életmegújítóra – de vajon miért?

Ha érted és teljes mértékben átérzed, hogy miről beszélek, akkor van egy rossz hírem, meg egy jó. A rossz hírem az, hogy a Biblia tanítása évezredek óta nem változott és nem is fog. Az istentiszteleten tehát nem nagyon fogsz mást hallani, mint az evangéliumot, ami valamilyen módon kötődik Jézushoz. A jó hír viszont az, hogy ezek az ősközület-üzenetek a mai napig működnek. Az ige tud újszerű maradni, és képes olyat mondani, ami válasz egy konkrét problémára. Még harminc év után is. Hogyan érheti el nálad is a célját, és hogy ne und halálra magad az istentiszteleteken? Mutatom, mi az, ami nekem segít:

1. „Mindent tudok már...” – ez nagyszerű, csak itt nem a tudás a lényeg. **Az ige nem informálni akar, hanem átfőrmálni.** Pál azt írja: „...az ige által megtisztítva megszentelje; így állítja maga elé az egyházat dicsőségben, hogy ne legyen rajta folt vagy ránc vagy bármi hasonló...” (Ef 5,26–27). Isten szava tisztít, megszentel, bátorít, tanít, fedd, jobbit, igazságra nevel, hogy én, az Isten embere tökéletes és minden jó cselekedetre felkészült legyek. Ha tehát nem azok az ígék keringenek körülöttem, amiket nem hallottam még, akkor valószínűleg azokat kapom, amiket *nem hallottam meg*.

2. Alázat nélkül nem jutok sehova. Be kell látnom, hogy messze nem vagyok tökéletes, égető szükségem van Isten vezetésére, mert van baj velem, nem is kevés. Szükségem van hajlandóságra, hogy akarjak foglalkozni a hiányosságaimmal, vakfoltjaimmal. Meg nyitottságra, hogy meghalljam, mit mond a Lélek – nemcsak a gyülekezetnek általában, hanem személyesen és konkrétan nekem.

3. Nem a saját kívánságaim szerint gyűjtök magamnak tanítókat. És főleg

nem írom le előre sem az igehirdetőt, sem az igehirdetést. Ez nem egy színház, ahol elvárás a megfelelő minőségű műsor, hanem inkább javítóműhely vagy kórház. Nem baj, ha egy ponton elkezdem kényelmetlenül érezni magam, mert rájövök, hogy a jelenlegi állapotom némileg eltér Isten tervétől. Cserébe érteni fogom, hogy merre van az előre. Ez pedig teljesen független attól, hogy ki tanít és mennyire felkészült, hogy kényelmes-e a pad, ami alattam van, vagy hogy milyen emberek ülnek mellettem.

4. Úgy venni az ígét, mintha először hallanám... és mintha utoljára! Ez nagy harc. Amikor egy sokszor idézett ige megszólal, önkéntelenül felvillannak bennem a korábbi ismereteim. Na ezt az automatikát tudatosan ki kell kapcsolni! Isten szava mindig személyre és helyzetre szabott. Ugyanannak az ígének is rengeteg olvasata létezik attól függően, hogy milyen okkal, milyen célból hang-

szemmi nem szól. Az viszont lehetséges, hogy ami elhangzik, az csak valamivel később fog értelmet nyerni. A Szentlélek a legmegfelelőbb időben előhossa majd a mélységek kincseit. Én csak átengedem magamon az üzeneteket, forgatom magamban, míg valamelyik be nem illeszkedik a helyére.

6. Jegyzetek. Könnyebb figyelni, ha vadászom a rögzítésre érdemes gondolatokat, kifejezéseket és igehelyeket, amiknek utána lehet olvasni. Leírom a hallottak kapcsán felmerült kérdéseimet, ötleteimet, esetleg a válaszokat, amiket a kérdéseimre kapok. Nem feltétlenül baj, ha közben elkalandozik a figyelmem – valamikor pont így jut el hozzám a nekem szánt üzenet. Szeretek jegyzeteket készíteni és később visszaolvasni; segít, hogy összeálljon a kép. Különösen akkor, ha csak hónapokkal később válik aktuálissá az adott téma.

7. Ima előtte, közben, utána. Az istentisztelet nemcsak egy kiselőadás, hanem találkozás Istennel. Van lehetőség a reagálásra. Mondjuk nem úgy, hogy visszabeszélek a lelkésznek vagy hangosan hallelujázom, mert ezt a mi kultúránkban nem veszik jó néven. Viszont csendben tudok imádkozni: elkérni a szükséges vezetést; megköszönni a kapott felismeréseket; segítséget kérni az engem érintő problémámban; közbenjárni a lelkészért és/vagy a testvérekért, akik mellettem ülnek; szolgálatra jelentkezni, ha felismerem, hogy adott témában van feladatom.

A felsoroltakon kívül számos jó gyakorlat van még. Én csak egy utolsó, harmincéves tapasztalatot említenék: vannak „mennyillatú” időszakok, amikor a falból is áldás árad, és megállás nélkül érkezik az isteni szó; meg vannak szárazabb periódusok, amikor mindenért küzdeni kell. Ez utóbbinál a legjobb módszerem a jákobi csökönyösség: **„Nem engedlek el, amíg meg nem áldasz!”** Vagy mint a kánaáni asszony: „rácuppanok” Jézusra, egyre csak megyek utána és kiáltozok, míg válasza nem bírom a megváltás Urát. Egy a lényeg, egy a fontos: nem beletörödni, hanem kérni, keresni, zörgetni a végsőig – mert nincsen Isten nélkül segítség és üdvösség.

Olasz Tímea
TeSó blog

zik el. Ahhoz, hogy megértsem az éppen aktuális üzenetet, el kell vonatkoztatni a korábbiaktól. Az is segít, ha úgy megyek be egy alkalomra, hogy talán ez Isten utolsó üzenete a számomra, így sokkal figyelmesebb vagyok. Nem tudom, mit hoz a holnap: úgy fogadom hát az ígét, mintha tényleg ez lenne az utolsó lehetőségem.

5. Keresem az ige helyét az aktuális helyzetemben. Van egy ígéretünk, ami így hangzik: „Mert ahogyan az eső és a hó lehull az égből, és nem tér oda vissza, hanem megöntözi a földet, termővé és gyümölcsözővé teszi; magot ad a magvetőnek és kenyeret az éhezőknek, ilyen lesz az én ígém is, amely számból kijön: *nem tér vissza hozzám üresen, hanem véghezviszi, amit akarok, eléri célját, amiért küldtem.*” (Ézs 55,10–11). Isten szava termékeny, hatékony. Olyan nem fordulhat elő, hogy

Kárpátaljaiak békezarándoklata Máriapócsra

Július 18–20. között zajlott idén a kárpátaljai magyarok zarándokútja Máriapócsra. Ez alkalommal közel 200-an tették meg a távot a beregsurányi határátkelőtől a nemzeti kegyhelyhez. A zarándoklat célja a személyes kéréseken, felajánlásokon és hálaadásokon túl a békéért való könyörgés volt – immár harmadszor. A vasárnapi főpásztori liturgia mellett megrendezték a kárpátaljai görögkatolikusok találkozóját, amelyen a zarándokcsoportokkal és külön érkezettekkel együtt összesen 1000 kárpátaljai görögkatolikus hívó vett részt.

A sokéves múlttal rendelkező zarándoklat péntek hajnalban vette kezdetét, ahol első nap 30 kilométert tettek meg a résztvevők. Vásárosnaményban álltak meg pihenni, majd a Nyírmadai Görögkatolikus Egyházközség szállásolta el földijeinket, s várták vacsorával a megfáradt zarándokokat. A második napon több mint 20 kilométert megtéve Ófehértó felől érkeztek meg Máriapócsra. A település határában dr. Mosolygó Péter kegyhelyigazgató, Pindzs István, a Családvár Zarándokház igazgatója, valamint Szocska A. Ábel megyéspüspök fogadták őket, utóbbi pedig köszöntő szavakkal is üdvözölte a zarándokokat a település előtti utolsó keresztnél.

A zarándoklat főszervezője, Csirpák József salánki áldozópap elmondta: „Minden évben vannak különleges pillanatok, de az idei zarándoklat indulása különösen megérintett bennünket. Amikor kiértünk a határra, előtte esett. Aztán ahogy haladtunk

az úton, vagy előttünk, vagy utánunk esett az eső, de minket sehol nem ért el. Úgy éreztük, mintha Isten áldása kísérne bennünket. Mintha maga a Jóisten is velünk zarándokolna. És ez az érzés végigkísérte az egész utat. A zarándoklatnak mindig van célja. Az elmúlt három évben a békéért imádkoztunk – különösen most, a háborús helyzetben ez válik egyre sürgetőbbé. De mindannyian hoztuk a magunk lelki szándékát, kéréseit, terheit, amelyeket imádságban az Úr elé vittünk. A gyaloglás során az embernek van ideje elcsendesedni, átgondolni az életét, letisztulni benne a hétköznapi zűrzavaros gondolatait, és csak a legfontosabb dolgokra tud koncentrálni: az Istennel való kapcsolatára. A máriapócsi kegyhely különleges szerepet tölt be a magyar görögkatolikus hívők életében. Több mint 300 évvel ezelőtt a Mária-ikon könnyezni kezdett, és ez a csoda máig meghatározza ennek a helynek a szellemiségét. Számtalan gyógyulás, lelki megújulás történt már itt – sokan úgy térnek ide vissza, mint ahogy az ember az édesanyjához tér haza. Elhozza bánatát, örömét, háláját, és azt kéri Máriától, hogy imádsággal járjon közben érte Fiánál, Jézus Krisztusnál.”

A nemzeti kegyhelyre érkezés után szombat este akathisztosz és virrasztás szertartásába kapcsolódhattak be a zarándokok. Majd vasárnap Szocska A. Ábel megyéspüspök tartott liturgiát. Csirpák József atya beszámolójában elmondta:

„A Máriapócsi Zarándokház vezetősége idén is kivételesen szívélyesen fogadott bennünket. Ez a hely nemcsak egy kegyhely, hanem lelki menedék is, ahol a közösségi élmény és az imádság ereje különösen mély hatást gyakorol az emberre. A vasárnapi prédikáció különösen mély üzenetet hordozott: arra hívta fel a figyelmünket, hogy ahogyan Jézus, Mária és a szentek sem éltek könnyű, háborúktól és megpróbáltatásoktól mentes életet, nekünk is fel kell ismernünk, hogy a szenvedések közepette sem vagyunk egyedül. Bármilyen nehéz is a helyzetünk – akár otthon, Kárpátalján –, ha Isten velünk van, minden lehetséges.”

A közel 200 fős zarándokcsoporthoz vasárnap Kárpátaljáról 150 görögkatolikus hívó csatlakozott, akik szervezett busszal érkezve, továbbá számos kárpátaljai család is részt vett a liturgián. Ezáltal összesen 1000 főt számlált a kárpátaljai görögkatolikusok találkozója. Csirpák József atya aláhúzta ezzel kapcsolatban: „A gyalogos zarándokok mellett sokan busszal érkeztek, így a máriapócsi kegyhely valóban megtelt élettel, imával, találkozással. A zarándoklat üzenete számunkra az volt: nem vagyunk egyedül. Isten velünk van, hordozza terheinket, és ha bízunk benne, akkor még a legnehezebb körülmények között is békét találunk. Ez a hit és remény kíséren bennünket továbbra is, Kárpátalján és mindenhol a világban!”

LI

Templombúcsú Beregszászon

A keresztt, megváltásunk jelképe

A templombúcsú alkalmából tartott szentmisén megtelt a Beregszász központjában álló római katolikus templom, melyet egykoron a Szent Kereszt Felmagasztalása tiszteletére szenteltek fel. A helyi híveket és a megye különböző részéből, valamint az országhatáron túlról érkezett zarándokokat Molnár János esperes-plébános köszöntötte, aki arra emlékeztetett, hogy a jubileumi templom címet elnyert isteni hajlékba betérők, s az ott a Mindenhatóhoz fohászkodó zarándokok teljes bűnbocsánatot nyerhetnek.

„Ma még lehet, ma még szabad, borulj le a kereszttel” – zengett a hívek ajkán a szentmise előtti ének. Vajon mit látsz először, amikor a keresztre feltekintesz? – tette fel a kérdést az egybegyűlteknél a szentbeszéd kezdetén Lucsok Miklós, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye püspöke. Bizonyára azt a mérhetetlen gonosztságot, amely az Istentől eltávolodott ember lelkéből fakad, s mely a szörnyű kínhalálra juttatta az ártatlant. Mindamellett látjuk a mai világ bűneit is, hisz az most is tele van öldökléssel. Természetesen szép számban jelen vannak a saját bűneink is. De szerencsére mást is láthatunk a keresztfára szegezett Krisztus szenvedő arcán: azt, hogy nem zúgolódik, nem átkozódik, hanem magára veszi az emberiség bűneit, s hűsége által legyőzetik a bűn és a halál.

Istenetek mintha elfeledkezett volna rólatok – ezekkel a szavakkal szólította meg a jelenlevőket Demkó Ferenc, a Beregszászi Magyar Görögkatolikus Esperesi Kerület püspöki helynöke. De mi jól tudjuk, hogy

Krisztus soha nem ígért gondtalan életet, s az üdvösséghez vezető út bizony göröngyös és szenvedéssel teli. Am azzal is tisztában vagyunk, hogy aki mindvégig kitart, az üdvözl. Az élet törvénye, hogy az értékes

hisszük, hogy ők hamarosan egy békésebb, boldogabb világot építhetnek.

A kereszttel egy brutális kivégzőeszköz – kezdte ünnepi beszédét Szász Jenő miniszteri biztos. Am Jézus az irántunk való szeretetéből adódóan és az Atya iránti engedelmességtől vezérelve a kereszttel az örök életet adó áldással tette, jelezvén, hogy a sátán legyőzetett. A kereszttel megváltásunk jelképeként ezer éve ad hitet a magyarság-

nak ahhoz, hogy küzdelmeit megharcolja. Krisztus kereszttjére felnézve a Megváltó hitéből, útmutatásaiból erőt merítve vívja ma küzdelmét a fennmaradásért, a szülőföldön való boldogulásáért Kárpátalja magyar népe. Imádkoznak a fronton, a távolban, más országokban levő szeretteikért és az olyannyira óhajtott békéért. Keresztény hitünkbe kapaszkodva helytállnak, kitartanak, bátran vállalják a megpróbáltatásokat. Velük együtt mi is azért imádkozunk, hogy ennek a közösségnek ne csupán dicső múltja, de boldog jövője is legyen.

Az esemény agapéval ért véget.

Kovács Elemér

Amikor tehát elégedetlenkedünk és zúgolódunk a sors által ránk mért csapások miatt, gondoljunk arra, hogy Krisztus tette által már kegyelemben részesültünk, s előttünk is megnyílik a mennyország kapuja.

A hitetlenek gyakran a keresztény emberek arcába vágják, hogy úgy tűnik, a ti

dolgokért meg kell küzdeni. S amikor a keresztre tekintünk, ne feledkezzünk meg arról, hogy az csak a kezdet és nem a vég; hogy a legnagyobb bajból is van kiút, a legmélyebb gödörből is fel tudunk állni! És most is ezt kell tennünk, hogy példát mutassunk fiataljainknak. Mert hittel

Kalkuttai Teréz anya

Ima a békéért

Te tudod, Uram,
hogy nem törődöm a fegyverekkel.
Egyetlen vágyam:
a világnak békét hirdető
eszközzé lenni.
Mert tudom,
ahol béke honol,
a fegyverek fölöslegessé válnak.
Ahol béke uralkodik,
az emberek képesek egymást szeretni.
Úgy, ahogy te szereted őket.
Adj békét, Uram,
s tedd fölöslegessé a fegyvereket
e csodálatos világban.
Ámen.

„Közösségben többre vagyunk képesek, mint egyedül...”

A mai nehéz időkben különösen fontos, hogy legyen, akihez fordulhatunk, akire támaszkodhatunk. Az emberi kapcsolatok és a közösség ereje sokszor segít átvészelni a kihívásokat, erőt ad a mindennapokhoz. Éppen ezért kiemelkedő jelentőségűek azok a szervezetek, amelyek a közösségépítésre, a hit megerősítésére és a személyes kapcsolatok ápolására törekednek. Ilyen a Kárpát-aljai Háló Egyesület is, amely évről évre lehetőséget teremt arra, hogy tagjai találkozzanak, beszélgessenek és egymást támogatva töltsenek el közös időt. Idén szeptember 13–14-én került sor a szervezet hagyományos éves találkozójára a Pásztor Ferenc Közösségi és Zarándokházban, melynek mottója az volt: „Élet és halál van a nyelv hatalmában” (Példabeszédek 18:21). A rendezvényen közel félszázan gyűlték össze, hogy erősítsék a személyes kapcsolatokat, elmélyítsék hitüket és tanuljanak egymástól.

A program szombaton reggel kezdődött a résztvevők érkezésével és regisztrációjával. A napot ünnepélyes megnyitó indította Bárdos István tanár, a Háló-közösség tagja vezetésével. „Amikor közösség előtt kell megszólalni, mindig hordozom magammal azt a zavart, hogy bennünket a Szovjetunióban hallgatni tanítottak meg, nem beszélni. De egy belső indíttatás és igény született bennünk, hogy létrehozzuk ezt a találkozót, hiszen aki egyedül marad, az elveszett” – kezdte beszédét.

A Háló-közösség szimbolikájáról is szólt: „A Hálónak van egy zászlója, amelyen a bogok a találkozásokat jelképezik – mikrotalálkozásokat, két-három ember közötti kapcsolatokat, helyi és országos szintű egyesületeket. Ezek a találkozások megerősítenek bennünket abban, hogy közösségben többre vagyunk képesek, mint egyedül” – mondta Bárdos István.

Ezt követően Ferku Szilveszter, a Kárpát-aljai Megyei Magyar Drámai Színház segédszínésze elszavalta a *Himnusz*t, így megadva a rendezvény ünnepélyes hangulatát, és ráhangolva a résztvevőket a hétvége programjaira.

A megnyitón Szeibert András, a Kárpát-medencében működő Háló-mozgalom egyik alapítója is szólt a csapathoz, aki köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a szervezet működése és közössége különösen fontos a mai bizonytalan időkben. „Bizonytalanság, elköltözések, menekültek, a maradónak többletterhelés, több feladat – mégis a Háló ereje az, hogy a működés folyamatos maradt, sőt tavaly óta szinte meg is erősödött” – mondta. „Miért szervez a Háló mindig találkozókat? Ezzel lehetőséget teremtünk a mélyebb találkozásokra, a hosszan tartó kapcsolatok kiépítésére, és végső soron a közösségek létrejöttére vagy továbbfejlődésére” – folytatta köszöntőjét. „Hogy ezt gyakorolhassuk, hogy ennek teret adhassunk, emiatt van itt, Beregszászban is Háló-találkozó, amelyen érezték jól magatokat, vigyetek haza értékeket, és építetek kapcsolatokat!” – zárta beszédét.

A megnyitót követően Egressy Miklós görögkatolikus parochus tartott előadást a hit küldetéséről és a remény fontosságáról. „Nem szabad elfelejtenünk, hogy idén jubileumi évben, a szent évben vagyunk, amelynek a jelmondata: *A remény zarándokai*. Szeretnék rávilágítani, mit is jelent a remény, és mit jelent a zarándoklat” – mondta. Beszédében hangsúlyozta a vezető szerep és a hit jelentőségét a közösségépítésben: „Ti vagytok a föld sója, ti vagytok a gyertyatartóra kitett gyertya. Ti vagytok a hegyre épített város.” Arra buzdította a résztvevőket, hogy bátran formálják és erősítsék a közösséget Kárpát-alján és a magyarság körében. „Legyetek húzóemberek, akik előre lendítik a világot! Merjünk ter-

mékeny, értékes gyümölcsöt hozni életünk fájáról!” – zárta előadását.

A Háló nyitott közösség, ahol bárki részt vehet a rendezvényeken, és a rendszeres találkozók lehetőséget biztosítanak arra, hogy a beszélgetések folyamatosak maradjanak, még ha valaki egyszer-kétszer nem is tud jelen lenni – tudhattuk meg Dankai Terézia elnökségi tagtól. Aknaszlatinától Ungvárig mindenhol vannak tagok, akikkel együtt tartanak bogozói találkozókat, ahol a Háló működését és rendezvényeit szervezik. Emellett vannak nagyobb közösségi események, például a népszerű családi napok, valamint a korábbi békéidőkben rendezett farsangi bálók, amelyek most sajnos szünetelnek.

A délelőtti folyamán kiscsoportos beszélgetésekre is sor került, ahol a résztvevők megoszthatták tapasztalataikat, kérdéseiket, és közelebb kerülhettek egymáshoz. A közös ebédet követően Knobloch Zsóka tartott kommunikációs tréninget, miközben Szeibert András a Háló-mozgalom céljairól és működéséről tartott bemutatót.

A napot közös vacsora zárta, amelyet esti színházi előadás követett. A résztvevők a *Frida* című monodramát tekintették meg. Az előadás végén közösségtalálkozóra került sor, amelyet Bárdos István moderált. A nézőknek lehetőségük volt kérdezni a művésznőt, Orosz Ibolyát, valamint a rendezőt, Oleh Melnyicsukot.

Vasárnap a találkozó közös imával indult a békéért, amelyet Bárdos István vezetett, majd a résztvevők egy záróbeszélgetésen osztották meg gondolataikat. A találkozó a Sörkert étteremben elfogyasztott ebédrel zárult, majd a résztvevők hazautaztak.

Az idei Háló-találkozó hűen tükrözte a mozgalom szellemiségét: a közösségi beszélgetések, a hit mélyítése és a személyes kapcsolatok ápolása mind hozzájárultak ahhoz, hogy a résztvevők feltöltődve térjenek haza.

KV

Harminc éve Megmaradni

Harminc év telt el azóta, hogy a görög-katolikus egyház keretein belül első alkalommal szervezték meg a *Megmaradni Ifjúsági Találkozót*. Az eltelt évtizedek alatt sokan kivették a részüket a szervezésből, a fiatalok táboroztatásából, és szerencsére mindig akadt olyan egyházi képviselő is, aki irányítása alá vette a pár napig tartó találkozót. Tíz éve a Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet (GISZ) bonyolítja le a táboroztatásokat, és bár a jelenlegi helyzet nem engedte meg a maradéktalan ünneplést, ezzel együtt úgy gondolták, van miért hálát adni.

Beregszászon, az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központban Szent Liturgia keretében adtak hálát az elmúlt esztendőért. Demkó Ferenc püspöki helynök kiemelte: a dolgok nem mindig úgy működnek, ahogyan mi szeretnénk, hanem úgy, ahogyan kell. Ezt gyakran nehéz az embereknek elfogadniuk, de a Szentírásban is azt olvashatjuk, hogy mindennek megvan a maga ideje. Mint mondta, a harmincéves találkozóznak is most jött el az ideje, mert volt idő, amikor valakiknek fontos volt az elindítása, és az Úristennek is fontos volt, hogy azokat az embereket odaállítsa, akik elindították a máig tartó találkozókat.

– Ilyenkor megtapasztalhatjuk a múlt, a jelen és a jövő összekapcsolódását, mert remélhetőleg a jelen lévő fiatalok folytatni fogják ezt az egyház és a közösség szempontjából is hasznos kezdeményezést. Minden más vélemény ellenére hálásak lehetünk az Úristennek az elmúlt évtizedekért, minden egyes évért, minden egyes emberért, akiket az Isten arra rendelt, hogy ott legyenek, ahol lenniük kell, azt tegyék, amit tenniük kell, hogy a harminc évvel ezelőtt lefektetett alap ma is szilárd lehessen – hangsúlyozta Demkó Ferenc.

Ebéd után a korábbi szervezők felelevenítették a kezdeteket, illetve előadásokat tartottak. Marosi István görögkatolikus áldozópap, a központ igazgatója egy általános képet vázolt fel a kezdetekről, elmondta, mi motiválta őket, hogy megszervezzék az első *Megmaradni* találkozót. Orosz István atya, a tábor elindítója és felesége, Rita *Ifjúsági pasztoráció a rendszerváltás után* címmel tartott előadást, s ők is megemlékeztek az első találkozókról. Pódiumbeszélgetésre Szabó Konstantint, Orosz Istvánt, Orosz Ritát, Egressy Miklóst és Lódár Jenőt Marosi Anita hívta.

A fő téma a megmaradás volt: miért érdemes megmaradni a szülőföldünkön, és hogy most ugyanazt jelenti-e a megmaradás, mint a '90-es években. Az előzményekről Lódár Jenő görögkatolikus áldozópap, a GISZ elnökét kérdeztük.

– A rendszerváltás után, több mint harminc évvel ezelőtt kezdtük újrászervezni az egyházi életet, és ezek között olyan törekvés is volt, hogy ifjúsági programokat, találkozókat tartsunk. Az első ilyen találkozóra 1995-ben került sor, és a *Megmaradni* elnevezést kapta. Ez mindmáig változatlan, ma pedig immár a harmincadik évfordulóját ünnepelhetjük – jegyezte meg Lódár Jenő.

Az eltelt évtizedek alatt olyan sok fiatal látogatta a találkozókat, hogy azt előbb két, majd három korcsoportra bontották: az elsőbe a legfiatalabbak, a 12-13 évesek kerültek, a középső korosztályba a 14-16 éveseket sorolták, a 17 éveseket és afölöttieket pedig a legnagyobbba. A tematika miatt osztották szét a fiatalokat.

– A mai hálaadó ünnepi alkalomra többek mellett azokat a paptársaimat hívtuk meg, akik ott voltak a kezdeteknél, megalakították, hosszú évekig szervezték

és fejlesztették a *Megmaradni* táborokat. Orosz István atya volt az, aki elindította a találkozót az akkor még tizenéves Marosi István atyával. Ők legalább tizenöt tábor szerveztek meg. Aztán Egressy Miklós atya vette át a stafétát, 2015-től pedig a GISZ rendezi. Nemrégiben tartottuk meg az általunk szervezett tizedik találkozót. Ezért is gondoltuk, hogy ezt a szép kerek számot méltóképpen kellene megünnepelni, de szívfájdalmunk, hogy nagyon sok szervező, aki korábban aktívan kivette a részét az előkészületekből, nem tartózkodik itthon, nem tud hazajönni.

Ezért az is felvetődött, hogy Magyarországon szervezzük meg az ünnepséget, akkor viszont az itthoniak nem tudtak volna ezen részt venni, végül abban maradtunk, hogy Beregszászon találkozzunk, és ide várjuk a fiatalokat – fejtette ki Lódár Jenő. – Hála Istennek, sok fiatal látok, persze több közöttük a lány. Annak, hogy a 18 év körüli fiatalemberek miért nem tudtak eljönni, ismerjük az okát. Ezért is mondtam, hogy az ünneplés nem felhőtlen, de így is sok mindenért van okunk hálát adni a Teremtőnek – hangsúlyozta a GISZ elnöke.

– A GISZ mögött megannyi tábor-szervezés van. Ön hogyan látja, a mai fiatalok miként értelmezik a megmaradni kifejezést?

– A fiatalok sokkal egyszerűbben gondolkodnak, mint mi, az idősebb korosztály képviselői, és ez jó. Ők a pillanatnak örülnek, nem azzal foglalkoznak, hogy például mi zajlik a nagypolitikában, hanem azért tudnak hálát adni, ami éppen van. Egymásnak, a találkozásnak örülnek, és úgy hiszem, az ő korukban ez éppen elég is.

Az öröm a találkozón is látszott: a fiatalok jókat beszélgettek, a tartalmas nap végén elfogyasztották az ünnepi tortát, majd folytatták a kötetlen diskurzust.

H. Cs.

Ragaszkodnak magyarságukhoz

A sors útjai kifürkészhetetlenek – tartja a mondás. És ez valóban így van. Nem tudjuk, mi vár ránk holnap, kit hová sodor az élet. Van, akit sehová, van, akit csupán néhány kilométerre az otthonától, de vannak olyanok is, akiket messzire, és messze földön találják meg életcéljukat, ott találnak új otthonra, alapítanak családot. Ez utóbbi igaz a beregvidéki, gáti születésű Takács Mária is, aki több mint húsz esztendeje él a szórványban, a festői szépségű Felső-Tisza-vidéken. Vele beszélgettünk az ottani életről, a mindennapokról, a magyarság megtartó erejéről.

– Még húszéves sem voltam, amikor a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolát befejezve 2003-ban Körösmezőre kerültem alsó tagozatos tanítónak. A mai napig szívesen emlékszem vissza arra a napra, hogy milyen nagy szeretettel fogadtak engem, egy református magyar lányt, aki még ukránul sem tudott. Két és fél évig éltem Körösmezőn, és egy igazán szerethető, összetartó közösségre találtam. Azóta sok év telt el, de amikor odamegyek, mindenki ugyanolyan szeretettel fogad, mint első nap. Legyen az az iskola szakácsa, vagy a nénik, akikkel a templomban találkoztam. Mindannyian odajönnek hozzám, megölelnek, megpusztilnak, érdeklődnek, hogy mi van velem, elmondják, velük mi történt azóta. Olyan dolgok ezek, melyek bár apróságnak tűnnek, mégis hatalmas érzéseket hordoznak. Ezek az emberek a mai napig úgy ragaszkodnak a magyarságukhoz, mint egy utolsó szalmaszálhoz. Hozzám azért ragaszkodnak, mert magyar vagyok, és így ők is teljes értékű magyarnak érzik magukat.

– Tizenöt éve a Bustyaházi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda vezetőjeként tevékenykedik. Milyen ott az élet, milyenek az ottani gyerekek?

– Remélem, nem köveznek meg ezért a kijelentésemért, de a szórványban élő gyermekek teljesen mások, mint például a beregvidékiek. Sokkal közvetlenebbek, barátságosabbak, szófogadók, összetartók. Kezdetben voltak magyar gyermekek az óvodában, mára sajnos ez nem jellemző, de tanítjuk a magyar nyelvet. Jelenleg két csoportban harminc gyermekkel foglalkozunk. Magánintézmény vagyunk, a Szent Márton Karitászt tart fenn minket pályázatokból. Minden kényelmet igyekszünk megteremteni a gyermekeknek, hogy az óvoda legyen számukra a második otthonuk. Arra törekszünk, hogy a szülőket is bevonjuk a mi kis életünkbe, a mindennapjainkba, ezért a kézműves-foglalkozásokon ők is mindig részt vesznek, illetve a magyaros ételek elkészítésében is, legyen szó akár egy egyszerű lilahagymás zsiroskenyérről vagy mézeskalácsról. Amikor odakerültem, arra törekedtem, hogy felelevenítsük és ápoljuk a magyar kultúrát, ezért elkezdtünk magyar hagyományörző kulturális programokat (anyák napja, karácsony, lelki napok stb.) szervezni, és ezt az egész közösségre is kibővítettük. A helyiek nagyon szívesen jöttek ezekre a találkozókra, a bálokra, ahol magyarul énekeltek, s nagyon élvezték, hogy másfél órán keresztül magyar zenét hallottak. Általában a viskiek

húzták a talpalávalót, de volt rá eset, hogy Beregszászból is érkeztek zenészek. Sokat gondolkodtam azon, hogyan tudnám még közelebb hozni őket a magyar nyelvhez, a magyar

kultúrához, és azt találtam ki, hogy a vasárnapi iskolában szervezek egy kiállítást. Arra kértem a helyieket, hogy hozzanak otthonról valamit, ami a magyar kultúrához köthető. Tátva maradt a szám, amikor megláttam, milyen mesés szép dolgok kerültek elő: magyar csatos Bibliák, énekeskönyvek, régi fényképek és képeslapok, olyan régi dió- vagy mákdaráló, amire magyarul volt ráírva a gyártás helye... Végül már nem tudtam hová tenni a sok szép és értékes tárgyat, annyit hoztak. Ebből is látszik, hogy mennyire kapaszkodnak a szórványban élők a gyökereikhez, ahogy csak lehet, őrzik azt.

– A háború kitörése óta, de már korábban, a világhátrány idején megritkultak a kulturális programok a Beregvidéken. Gondolom, azon a tájon is...

– Azt kell mondjam, hogy a háború és a COVID-járvány előtt rengeteg programot szerveztünk. A FELTISZA Találkozót minden évben más és más településen rendezték meg, Huszton a Bethlen-napokat, a KMPSSZ-nek is voltak ének- és szavalóversenyei, és még sorolhatnám. Ezek a programok sokat jelentettek az ott élők számára, hiszen egész évben készültek rá: arra, hogy a sátrukban mit mutatnak be, mit fognak főzni. Egy ideje sajnos minden megváltozott, a bezártság, az egyhangúság, a bizonytalanság meglátszik az emberek hangulatán, nagyon hiányoznak a régi szép idők. A szórványból és a Felső-Tisza-vidékről is sokan elköltöztek, közöttük magyarok is. És mondanom sem kell, ha onnan akár egy magyar család is elköltözik, az felér egy érvágással, nagyon megérezzük.

Sok éve már annak, hogy a szórványban jártam, és egyszer egy körösmezői kislány elém állt, és erős akcentussal, de mosollyal az arcán kijelentette: én magyar kislány vagyok. Bár azóta közel húsz esztendő telt el, Mária

elmondta, a mai napig vannak magyar felmenőkkel rendelkező gyermekek. A kérdésem az volt, tisztában vannak-e ezek a gyerekek a gyökereikkel?

– Igen, és nagyon komolyan veszik. Benűk van a magyarságszeretet, az identitástudat. Lehet, hogy nem beszélnek tisztán magyarul, de akkor is magyarnak vallják magukat, mert beléjük nevelték. Bármelyik gyermektől megkérdezem, hogy mitől vagy te magyar, azonnal tud rá válaszolni, hogy vagy a nagymamája, vagy a nagypapája magyar volt, s ő ez tudja, és büszke rá. Az idősebbeknek emlékeik vannak: van, aki arra emlékszik, hogy a nagyszülei a római katolikus templomba járt, vagy emlékszik a nagymama töltött káposztájára, gulyáslevesére. De sajnos, ahogy telik az idő, ezek a csodás emlékek feledésbe merülnek, a szórványban egyre kisebb a magyar közösség. Vannak idős emberek, akik már csak a nevében magyarok, de ha ukránul bemutatkozik, és azt mondja, hogy én Kovács Pista vagyok, akkor ő azzal bizonyítja nemzetiségi hovatartozását. Azt tudom mondani, hogy a Felső-Tisza-vidék még tartja magát, ami reményre ad okot. Én técsői lakosként azt mondhatom, hogy bár ott is minimálisra csökkent a kulturális rendezvények száma, minden nagyon megváltozott, sokan külföldre költöztek, de még mindig van magyar iskolánk, magyar templomunk. Míg korábban egy vasárnapi séta alkalmával emberek százával találkoztunk, most alig látunk néhány helyit lézengeni. A város ugyan szépült, az infrastruktúra megújult, de az üresség rettenetesen nyomasztó.

– Most egy hetet ön is a szülővidékén töltött el, bustyaházi gyerekeket hozott Beregszászba, az Irka táborba. Hogy érezték a gyerekek itt magukat?

– Punykó Mária utódjaként harmadik éve vezetem az Irka táborot, emellett a KMPSSZ szervezésében több szavalóverseny kerül megrendezésre a szórványvidéken, amelyekre körösmezői, gyertyánligeti, rahói, nagybocksói gyerekek érkeznek. Hiába más és más településen laknak, ők mindig együtt vannak, egy csapatot alkotnak. Én ilyen egyszerű, természetesen viselkedő gyermekeket azelőtt sose láttam. Nekik is van telefonjuk, de foglalkozás közben nem használják, ha magyarázunk, figyelnek. Beregszászt kis Budapestnek nevezték, mert szokatlan volt nekik magyar feliratokat látni, az utcán magyar szót hallani. Éppen ezért érezték magukat nagyon de nagyon jól.

A rövid beszélgetés során sok mindent megtudtam beszélgetőpartneremtől a jelenlegi szórványéletről, de bizonyára nagyon sok mindenre nem derült fény. Egy biztos: a magyarságot egyre nehezebb ott megtartani, de vannak még olyan emberek – közöttük Mária –, akik minden erejükkel azon vannak, hogy ez még sokáig fennmaradjon, hogy Körösmezőn, Gyertyánligeten vagy Bustyaházán legyen magyar szó, magyar ének, magyar ima. A magyar ember mindig bízik valamiben, elsősorban Istenben, és úgy néz ki, hogy a bustyaházi óvoda vezetőjének imáját is meghallgatja, ugyanis sok év után négy színmagyar gyermek született a településen. Igaz, még nagyon picikék, de egyszer ők is a Szent Erzsébet Óvoda kis növendékei lesznek.

–csillag–

„A túlélés a fő célunk, valahogyan szinten kell tartani magunkat”

Több mint három és fél éve annak, hogy kitört az orosz–ukrán háború, ami mindenre és mindenre rányomta a bélyegét. Mindenki megszenvedte és szenvedti ezeket az éveket, de talán a legsúlyosabban a turizmusra, a vendéglátóiparra mérte a csapást, hiszen az éttermek és szállodák csakis a vendégekből élnek. Bíró Tiborral, a makkosjányosi Helikon Hotel és Étterem tulajdonosával a háború kitörésének első heteiben beszélgettünk, s akkor azt mondta, ha csak egy mód van rá, nem szabad leállni, minden adandó lehetőséget ki kell használni. Most ismét meglátogattuk a vállalkozót, hogy az elmúlt évek felől érdeklődjünk.

– Én még a háború előtti időszakra térnék ki egy pillanatra. A vilájárvánnyal kezdődött minden baj. Minket is mellbe vágott ez, hiszen egyik napról a másikra drasztikusan lecsökkent a vendégek száma, én és a feleségem is súlyos állapotban kerültünk kórházba, a kollégák közül is szinte mindenki megbetegedett. Istennek adunk hálát, hogy mindannyian túléltek. És amikor 2022 februárjában kitört a háború, a családi vállalkozásunk közel száz alkalmazottjából mindössze harminckét ember maradt. Ezzel a 32 kollégával próbáljuk fenntartani a vállalkozást, picit előre vinni, és ezt a mai napig a bizonytalanságban kell tenni. A túlélés a fő célunk, valahogyan szinten kell tartani magunkat – fogalmazott Bíró Tibor.

Am a vendéglátóiparban nem elég a szinten tartás, elengedhetetlen a fejlesztés, hiszen a vendégek egyre igényesebbek.

– A háború ellenére az utolsó időkben Kárpátalja fejlődését tapasztalhatjuk, s ezért mi sem maradhatunk le, mindig kell valamit produkálni, hogy az ide érkezők érezzék, lássák az újítást, szépitést. Legyen szó akár egy sima tatarozásról, az már észrevehető. Persze messze nem tudunk abban a tempóban dolgozni, mint a háború előtt, de igyekszünk. Beregszászban, a Széna téren lévő Sörkert Hotel és Éttermet teljesen felújítottuk, már csak az utolsó simítások zajlanak. Ezt a vállalkozást átadtuk a kisebbik lányunknak, Dorottyának és férjének, Viktorinak. A fiatalok nagyon ügyesek, büszkéek vagyunk rájuk. Jó tanácsért mindig fordulhatnak hozzánk, de a vállalkozást teljes egészében ők irányítják. A háború előtt hat szállodai szobával rendelkeztek, ami mára 18-ra nőtt, s mind megfelel a mai igényeknek. Emellett több terem áll a vendégek rendelkezésére. Beregszász mindkét termalfürdője közel van a Sörkerthez, ami szintén előnye a létesítménynek – jegyezte meg Bíró Tibor.

A makkosjányosiban lévő Helikon Hotelt a vállalkozó idősebb lányával, Dianával és vejével, Simonnal üzemelteti.

– Mint ahogy korábban említettem, a COVID-járvány ideje alatt nem bővelkedtünk vendégekben, de hogy a pangásos időszakban se „unatkozzunk”, a teljes épületet hőszigeteltük, néhány szobában a régi bútorokat újjákarcsosítottuk, tehát folyamatosan komoly beruházás történt. 2022 márciusától részt vettünk a *Hungary Helps* programban, az egytálétel program Grezsa István kezdeményezésével és Kudlotyák Krisztina igazgatásával száz napig tartott. Kemény hónapok voltak ezek, de az anyagi bevétel mellett biztonságérzetet is adott nekünk, és bizakodást, hogy meg tudunk maradni, és a

fejlesztésre is van esély. A program lezárása után olyan szervezett csoportokat fogadhattunk a szállodánkban, ami ugyancsak mentőövként érkezett. A háború kitörésekor – kicsit morbid, de ez az igazság – rengeteg vendégünk lett. Az

első három hónapban 120 százalékos leterheltség alatt állt a szálloda, és ez újabb fejlesztésre bátorított minket. Persze ez a nagy bumm hamar visszaesett, a vendégek nagy része külföldre utazott tovább, olyanok is voltak, akik ugyan itt maradtak, de már nem nálunk. Emellett olyan visszajáró vendégeink is vannak, akik visszaköltöztek a szülővárosukba, de nyaranta Kárpátaljára látogatnak, mert megtetszett nekik a mi kis régióink. A Jóisten pedig továbbra sem hagyott el bennünket, a baptista egyház szervezésében a háborúban elesett katonák családjai, illetve a háborúban megviselt emberek jönnek gyakorta hozzánk. Ez a program a mai napig zajlik. Egy másik program keretében egy zsidó szervezet szervezésében egész évben felnőtteket és gyerekeket szállásolunk el, akik

különböző foglalkozásokon vesznek részt. A múlt évben és idén is 170–190 gyereket táboroztattak nálunk. A szervezet nagyon korrekt, ezért mindig visszavárjuk őket – hangsúlyozta Bíró Tibor.

A szállodának nagy hiányossága volt, hogy nem rendelkezett medencével. Mivel nagyon sok gyerek is megszáll a Helikonban, és a nyári meleg mindig remek lehetőséget kínál a fürdőzésre, Bíró Tiborék régi álmukat valósították meg azzal, hogy a szálloda mögötti területen

egy fűtött, nyitott medencét alakítottak ki, ami a nyár folyamán nagyban növelte az intézmény színvonalát.

– A medencének köszönhetően a vendégeknek már nem kell a szobában unatkozniuk. A közeljövőben egy fedett medencét is ki szeretnénk alakítani, a későbbi tervek között pedig egy közepes méretű műfüves focipálya létrehozása is szerepel.

Bíró Tibor elmondta, amíg a háború tart, sajnos külföldi, azon belül is magyarországi vendégekre nem számíthatnak. Viszont a nyár folyamán rengeteg belső-ukrajnai gyerek, focicsapat szállt meg náluk, mert elérhető áron színvonalas ellátásban részesülnek.

– Jelenleg 63 szállodai szobával rendelkezünk, ahol egyidejűleg 150 felnőtt személyt, illetve pótágyazva akár 230 gyereket is el tudunk helyezni. A svédasztalos reggeli mindig beletartozik a szállásba, a többi étkezést egyénileg beszéljük meg a csoportokkal.

– Szeretik a vendégek a magyar konyhát?

– Nagyon. Mivel a szakácsaink magyarok, ezért főképpen ezeket az ételeket készítik. Persze asztalra kerülnek ukrán ételek is, de meggyőződésem, hogy egy magyar nem tudja olyan jól elkészíteni az ukrán ételt, mint egy ukrán, és ez fordítva is igaz. Ezért gyakori fogások nálunk a csirkepaprikás, a tyúkhúsleves, a halászlé, a túrós és almás pite és még sokáig sorolhatnám. Ha gyermekcsoportnak főzünk, igyekszünk az ételeket kevésbé pikánsan készíteni, de általában a gyerekeknek sincs gondjuk a magyaros, fűszeres finomságokkal. Végül elmondanám, hogy a sok nehézség ellenére soha nem panaszkodtunk arra, hogy valamilyen hiányt szenvednénk. A kollégáinkat is arra próbáljuk ösztönözni, hogy ha lehet, ne foglalkozzanak a jelenlegi helyzettel, inkább a mindennapi feladatokkal foglalkozzanak el magukat,

mert akkor tudunk fennmaradni. Persze közben mi is féltjük a férfi kollégáinkat, a vejeinket, de abban bízunk, hogy ez a borzalom mielőbb véget ér, és akkor tudunk majd higgadtan gondolkodni és tervezni. Jelenleg az adja a legnagyobb és legösszetettebb megnyugvást, hogy a gyermekeimet látom a vállalkozásokban, és azt, hogy ők ugyanolyan szívvel-lélekkel csinálják ezt, mint a kezdetektől a mai napig én és a feleségem.

Kiss Glória

„Megtaláltam magamat ebben a hivatásban”

Sokan kedvelik az antik és vintage (vintázs) tárgyakat, de Kárpátalján viszonylag kevés az ilyen jellegű kereskedés. A piacokon akad néhány ócskás stand, a városokban pedig egy-két kisebb régiségbolt. Ezért is üde színfolt a Tiberius Vintage Uzhgorod elnevezésű Instagram-oldal, amely 28 000 fős követőtáborával és naponként bővülő kínálatával friss lendületet adott a helyi régiségpiacnak. Az oldal tulajdonosát, az órdarmai Maljovanec Tibort kérdeztük mesterségének műhelytitkairól és a régiségkereskedés jelenlegi helyzetéről.

– *Hogyan lett régiségkereskedő?*
– Eredeti végzettségem szerint biológus vagyok. Az egyetem befejezése után több mint tíz éven át kertépítéssel foglalkoztam. A munkám során gyakran kellett öreg fákat kivágnom, amikre a tulajdonosnak nem volt szüksége. A rönköket felszeleteltem, lecsiszoltam és árulni kezdtem az interneten. Azt tapasztaltam, hogy elég nagy az érdeklődés az ilyen jellegű faanyag iránt. A kertépítő munkám során érdekes tárgyakra is felfigyeltem a régi házak körül. Mindig vonzottak a régiségek, különösen a fából készült tárgyak, a bútorok. Nagypám asztalos volt, tőle tanultam egy s mást a fagegmunkálásról és a restaurálásról. Idővel már nemcsak faáruval kereskedtem, hanem ezeket az utamba akadt régiségeket is megvásároltam, majd továbbadtam az interneten. Az oldalam követőinek száma akkor emelkedett meg jelentősen, amikor a vintage és az antik tárgyak is megjelentek a kínálatban.

– *Hogyan állapítja meg a régi tárgyak értékét?*

– Kezdetben folyamatosan tájékozódtam, keresgéltem a világhálón, hogy el tudjam dönteni, mi mennyit ér. A munkám során aztán egyre inkább megtanultam felismerni, mi értékes és mi bővli. Igyekszem reális árakat szabni, és odafigyelek a vásárlók jelzéseire. Ha valami a meghirdetett áron huzamosabb ideig nem talál vevőre, akkor újraposztolom az oldalon, de már kevesebbet kérek érte.

– *Hogy talál rá a régiségekre?*

– Nyitott szemmel járok. Ha régi házat látok, bekopogok és érdeklődöm, van-e ott valami, amit megvehetnék. Hirdetek az interneten is, de egyre többen ismernek már, és elhozzák hozzám az eladásra szánt dolgukat.

– *Milyen a régiségkereskedés helyzete ma Kárpátalján?*

– A háború óta a kereskedés szinte kizárólag az online térben zajlik. Eleve kevés nálunk a régiségbolt, a piacokon pedig jelentősen csökkent a kínálat.

– *Mit keresnek elsősorban az emberek? Milyen tárgyak a legkelendőbbek?*

– Helyben, Kárpátalján a vásárlók főleg

a régi bútorokat keresik. Nagy az érdeklődés például a karosládák iránt. A hágón túl viszont inkább a nemesfémű készült dísz tárgyak népszerűek. Külföldre könyveket és népművészeti tárgyakat adok el a legnagyobb számban.

– *Önnek melyik a kedvenc korszaka vagy tárgyessége?*

– Az Osztrák–Magyar Monarchia kora áll hozzám a legközelebb, kedvelek mindent, ami ebből a korszakból való. Szeretem a

helyi, kárpátaljai jellegzetességeket is akár a hímzések, akár a kerámiák vagy a bútorok terén. Gyűjtöm a második világháború előtti magyar könyveket: több száz darabos gyűjteményem van enciklopédiákból, lexikonokból és történeti monográfiákból.

– *Nem érez vágyat, hogy a legkülönlegesebb tárgyakat megtartsa magának?*

– Amire szükségem van és tetszik, azt

– *Mit tapasztal, milyen okból vásárolnak régiségeket az emberek?*

– Sokféle indítatásból. Van, aki kedveli a régi, patinás, történettel bíró tárgyakat. Van, aki konkrét darabokat keres. Vásárolnak tőlem gyűjtők és kereskedők is. Előfordul, hogy az emberek nosztalgiából vesznek meg valamit, mert a gyerekkorukra vagy elhunyt szeretteikre emlékezteti őket. De van olyan is, amikor valaki bizonyos stílus szerint szeretné berendezni a szobáját, és megvásárol például egy vintage asztalt hozzá illő terítővel és vázával.

– *Voltak igazán meglepő vagy érdekes leletei?*

– Hogyne. Eljött hozzám például egy bácsi, hogy eladásra kínáljon egy teljesen értéktelen, ócska rádiót. Sajnos, nem tudtam volna mihez kezdeni vele, de kérdeztetni kezdtem, nincs-e esetleg valami más is, amit eladna. Kiderült, hogy rengeteg fateknője van otthon, amiről azt hitte, senkinek se kell. Mindet megvettem. Mind a ketten jól jártunk és elégedettek voltunk.

– *Úgy tűnik, igazán szereti a munkáját.*

– Megtaláltam magamat ebben a hivatásban. Szeretem a régiségeket. Örömet okoz, ha felújíthatok és újra használhatóvá tehetek egy-egy szép, régi bútordarabot. Azt a részem is kedvelem a munkámnak, amelyik az antikvitások felkutatásáról szól. Az emberek sokszor nincsenek tisztában azzal, hogy a régi, már nem használt tárgyaik mások számára még értékesek lehetnek, és hogy pénz is kaphatnak ezekért. Én pedig szinte bármit megveszek.

Lebontok akár egy épületet is a gerendákért és a téglákért, és tisztességes áron megveszem a feleslegessé vált régiségeket. Az idős emberek különösen kegyesen örülnek nekem, még kávéval is megkínálnak. Attól pedig szinte meghatódnak az Ungvár környéki falvakban, hogy magyarul beszélek. Szóval sok pozitív dolgot tapasztalok a munkám során, ezért nem is tervezem, hogy váltok. Most épp műhelyt és raktárhelyiséget építek, hogy az érdeklődők eljöhessenek megnézni az árukészletemet és kiválaszthassák, ami leginkább tetszik nekik. Számomra régiségkereskedés nemcsak munka, hanem misszió is.

Azt szeretném, ha a fiatalabb generáció jobban megismerné és értékelné ennek a vidéknek a gazdag hagyományait és értékes tárgyi kultúráját.

Hidi Tünde

Forrás: Kárpátalja.ma

megtartom. Találtam például egy kiváló állapotú, ritkaságnak számító mennyezeti petróleumlámpát, ami a hálószobám ékessége lett. De szekrényt, tükröt is hagytam már meg magamnak.

Az ungvári Galagó városrész, a Kis-Prága

Ungvár északnyugati mocsaras, peregvidékét hívták egykor Galagónak, mely elnevezés háttérében az olasz „lago”, azaz „tó” szó állhat, utalva arra, hogy az Ung mellékfolyója, a Kis Ung – mielőtt szabályozták volna – gyakran elöntötte ezt a területet.

A XX. század elejéig ez a terület hivatalosan az erdészeti kincstárhoz tartozott, mely nem volt hajlandó átengedni azt Ungvárnak. Galagót éppen ezért nem építhették be, hanem mezőgazdasági területként és vásártérként használták.

Kis-Galagó volt a mai Szobranci utca, a Várház utca és a Függetlenség part által határolt terület, ahol bolgárkertészetek működtek. A Nagy-Galagó pedig a mai Szobranci utca, Zahari utca és az Ung-part közötti térséget foglalta magába.

A terület rendezéséről a *Ruszenszkoí Magyar Hírlap* 1920. november 10-i száma így írt *A Galagó* címmel:

„Az ungvári erdészeti kincstárnak régi mulasztását tette jóvá a prágai földművelési kormány, amidőn a kis- és nagy Galagót a városnak csereképpen átengedte. Itt a város belsejében a legértékesebb helyen van egy nagy mezőség, a városnak legértékesebb területe, amely az isteni és emberi jogok értelmében a várost illetné meg, mégis a város akkori szerencsétlensége folytán az erdészeti kincstár megakadályozta azt, hogy ez a terület a miénk legyen. Mindenütt, ahol a város vagy község belsejében állami területek voltak, azokat megkapta a város, egyedül mi, az örökös Hamupipőké, voltunk e téren mostoha gyerekek. A Galagó birtokát, valamint minden más jogát és ingatlanát az erdészeti kincstár a várossal szemben mindig ellenségesen kezelte. A várossal, a városi lakosság érdekeivel sohasem törődött, mindig akadályokat gördített a város fejlődése elé. A város közvéleménye sohasem tudott belenyugodni, hogy e terület az erdészeti kincstáré legyen és bizony a város megáláztatásának tekintette ezt az állapotot. A város sok ízben tett kísérletet ennek a területnek a megszerzése iránt, az erdészeti kincstár tisztviselőinek érdeke, akik ezen területet illetmény földjeikül foglalták le, megakadályozta azt, hogy ez a város testébe beékelten idegen terület a városi birtokába kerüljön. Dr. Zseltyay János városi kormánybiztos hivatalbalépésekor legelső teendőjének tekintette ennek a területnek a város részére való megszerzését. Sok utánjárással sikerült is neki ezen tervének

a megvalósítása. A Galagó a városé lett és ezzel Ungvár városa fejlődésére eddig nem sejtett és nem remélt perspektívák nyílnak. Hogy mi legyen ezzel a területtel, arra majd visszatérünk. Eleve azonban le kívánjuk szögezni, hogy ezen területek hasznosítá-

sának és értékesítésének azt a módját, amit a város a múltban a Füzes, a Borsólázi tanyai földek, a kaszárnyatelek megszerzése

körül kultivált, nevezetesen, hogy ezeket a város befolyásosabb tagjai egymás között felparcellázzák, sem a közvélemény, sem a város jelenlegi vezetése nem engedné

meg. Ennek a területnek kell, hogy Ungvár város fejlődésének és rendezésének gerince legyen. A hegyek közé beékelten, idegen községekkel összeépített Ungvár fejlődésének ez az egyetlen iránya. Ezért kell, hogy ez a terület a város kezében legyen, hogy a város fejlődésének olyan irányt szabhasson, aminőt a város érdeke megkíván.”

Miután rendeződött a Galagó tulajdonának kérdése, a csehszlovák hatalom hozzájárított a mintegy 60 000 négyzetméternyi térség beépítéséhez. 1923 februárjában dr. Bacsinszky Ödön kormánybiztos rendelkezett arról – a városi főmérnök irodájában egy hónapra közszemlére téve az iratokat –, hogy bárki megtekinthesse a Kis-Galagó szabályozási tervét. A korabeli sajtó részletes leírásokat közölt a terület rendezéséről.

Liebscher Adolf (1887–1965) cseh építész tervei alapján egy kormányzati negyedet – hivatalokkal, bíróságokkal, lakóépületekkel, rendelőkkal, éttermekkel, szállodákkal, bankokkal – akartak kialakítani a területen. A hivatali palotákon kívül 27 lakóháztömb 397 lakással és 20 villa készült el. Egy másik cseh építész, František Krupka (1885–1963) is tervezett épületeket – a kormányzósági palota (ma a Kárpátaljai Területi Tanács épülete), a Légiós Ház, a Nagy Rafanda lakóépület – ezen a városrészben. Ezek az épületek a kor elvárásai alapján a neoklasszicizmus, a konstruktivizmus, a monumentalizmus és funkcionalizmus, az art deco jegyeit viselik magukon. A kormányzósági palota előtti óriási teret nevezték Horthy Miklós térnek, később Népek terének.

1939 augusztusában a tér középpontjában Ereklýs Országzászló Emlékmű épült. A szovjetek ezt később lebontották, és 1965-ben erre épült rá az új Lenin-szobor, amelyet 1991-ben távolítottak el a térről.

A Galagó kiépítése azonban nem volt problémamentes. Erről számol be a *Keleti Újság* 1933. július 2-i száma:

„Az Ung jobb partján immár kilométerekre ➡

nyúló sétány húzódik el, s igazán örömmel nézni azt a hullámzó tömeget, mely a késő délutáni órákban ide menekül a város poros uccáiról. A Roskovic part nagy általánosságban, de különösen a Kis Galagó remek, nagyvárosi keretet ad ennek a sétánynak, s elmondhatjuk mi, régi ungváriak, hogy álmodni se mertük soha, hogy ez a terület a maga veteményes, kukoricás földjeivel emeletes paloták városnegyedévé lesz. A Kis-Galagó nyugati része ugyan még beépítetlen és 2–3 évbe fog telni, amíg az országos hivatali épülete elkészül, mindazonáltal a most folyó útépitési munkákkal teljessé válik az a szerves összeköttetés, mely egygyé olvasztja a régi belvárost az új városrészsel.

Annál szomorúbban állunk a Nagy-Galagóval. A partfal itt is kiépült, csak az utolsó simítások vannak hátra. De hiába keressük a part mentén az odakívánczó épületeket. A horizont szabad és csupán a Szobránci utca és a Morvai út szabnak határt a szemnek. Igen, a Nagy-Galagóhoz fűzött remények nem váltak valóra. A Podkarpatszkij Bank parcellázási akciója annak idején lázba hozta a város lakosságát s boldog volt, aki parcellához juthatott. Az építkezéssel azonban a nagy tömeg várt, amíg elkészülnek az utak és a partfal. Nos, a partfal készen van. De az utak? Ami elkészült, az is szármalmas állapotban van, úgyhogy a város képviselőtestülete vonakodik azt saját kezelésébe átvinni. Ennek az útépitőmulasztásnak ma már szinte helyrehozhatatlan következményei vannak: a parcella-tulajdonosok közben elszegényedtek és a mai hitelviszonyok között kilátástalan a Nagy Galagó beépítésének a lehetősége. De mi történjék azokkal a jóhiszemű emberekkel, akik mégis meg-

építették házaikat a Nagy Galagóban? Lehetetlen dolog, hogy ezek az immár szervesen a belvároshoz kapcsolódó Kis

Galagó többszedségében, mégis úgy éljenek, mintha a vadonban építették volna házaikat. Ha a mai viszonyok mellett nem

lehet szó arról, hogy az egész Nagy Galagó útjai kiépüljenek, ám hosszabbítsák meg a Népegészségügyi Ház mellett most készülő utat a morvai uccai köröndig. Ha csak ez

az egy elkészül, akkor a galagói lakosság bekapcsolódott a természetes forgalom vonalába és mondanunk sem kell, hogy egy ilyen fontos forgalmi irány létesítése nyomán fellendül majd az építkezési kedv is. A Podkarpatszkij Banknak kötelessége az összes utakat kiépíteni a Nagy Galagóban s ezért a legkevesebb, amit elvárhatunk tőle, hogy legalább ezt a legfontosabb útvonalat még ez évben elkészítse. A bank ezzel nemcsak eleget tesz vállalt kötelezettségének, de egyben előbbre viszi a Nagy Galagó elakadt parcellázási ügyét is.”

A probléma még az 1940-es években is fennállt, erről tanúskodik a Kárpáti Híradó 1941. október 5-i felhíborodott hangvételű cikke: „Hogy a Galagó olyan gyönyörű lenne, ezt nem merném állítani. Ugyanis a galagói sétány a legkülönbözőbb stílusú házak össze-visszaságából áll. A polgári leányiskola után a nyomott zsidófürdő következik, majd a félkör alakú, püderdoboz-forma: a postapalota. És háttérben élő szörnyetegként a nagy malom, az I. Mária Terézia által adományozott királyi mentesítőlevelével, amely szerint korlátlan úr mindenek és minden városrendezést akaró céltudatos kiépítés fölötte. Környéke elhanyagoltan piszkos! Miért? A galagói véget (Szent István-híd jobb pillérjét és torkolatát) nem lehet kiépíteni. Pedig a háta mögött elhúzódó (épülőfélben levő) városrész korlátlan lehetőségeket enged a város terjeszkedésére. Vagy hogyan lehet meghagyni a kormányzó biztosi palota előtti tér baloldalát parkírozatlanul? Ellenben az épület háta mögött példás grundírozás uralkodik. Logikátlan valami.”

Marosi Anita

Malé Galagó v Užhorodě v roce 1920 (před zastavěním).

Malé Galagó v Užhorodě v roce 1933 (po zastavěním).

Elismerések

* A kárpátaljai megyei közigazgatás aulájában került sor a megyei művészeti, kulturális és irodalmi kitüntetések átadására.

– A *Seregi fivérek színművészeti díjat* a legjobb színész nő kategóriában **Orosz Ibolya**, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulatának tagja vehette át a *Frida* című monodrámában (rendezője Oleh Melnyicsuk) nyújtott alakításáért. Az elismerést Roman Szaraj,

a Kárpátaljai Megyei Tanács elnöke és Jurij Huzinec kormányzóhelyettes nyújtotta át.

– A *Boksaj József és Erdélyi Béla* nevét viselő kárpátaljai művészeti díjban festészet kategóriában **Bokotej Lóránt** részesült *Bábel* című munkájáért.

– Monumentális művészet kategóriában

Román János Pál, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) tagja *Kitartás és Eltolódás* című szoborsorozataért részesült elismerésben.

* A Nemzeti Színház és a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház közös előadása, *Az öngyilkos* című abszurd komédia

(rendezője **ifj. Vidnyánszky Attila**) elnyerte a *Kulturális és Innovációs Minisztérium díját* a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválján. A díjat **Sin Edina**, a beregszászi színház megbízott igazgatója vette át.

* **Petei Judit**, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője az Alkotmány napja alkalmából Kijevben átvehette az *Olga fejedelemasszony rendjel III. fokozatát*.

* *Debüt-díjjal* tüntette ki a Magyar Írószövetség **Lévai Aliz Mária** bótrágyi költőt. A díjat a *Mint teknő a páncélt* című verseskötetért érdemelte ki. A könyv 2024-ben jelent meg az Előretolt Helyőrség Íróakadémia Enumeráció-sorozatának 35. darabjaként.

* Dr. Sulyok Tamás magyar köztársasági elnök augusztus 20-i nemzeti ünnepünk alkalmából állami kitüntetésben részesítette négy kárpátaljai honfitársunkat. A kitüntetések ünnepélyes átadására a beregárdói Perényi Kultúrkúriában került sor.

Magyar Arany Érdemkereszt állami kitüntetésben részesült:

– **Kozma József**, a huszti Szent József Karitászigazgatója, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Huszti Alapszervezetének elnöke a kárpátaljai szóránymagyarság érdekében végzett kiemelkedő közéleti, karitatív és közösségépítő tevékenysége elismeréseként;

– **Reöthy János**, Szolyva város volt polgármestere, a Szolyvai Emlékparkbizottság tagja, a Szolyvai Magyar Kulturális Szövetség alapító tagja értékes városvezetői munkája, a szolyvai szóránymagyarság kulturális és oktatási gondjainak enyhítése, anyanyelvi intézményeinek megteremtése és fenntartása érdekében végzett odaadó és áldozatos tevékenysége, valamint a Szolyvai Emlékpark létrejöttében szerzett elvárhatalatlan érdemei elismeréseként.

Magyar Ezüst Érdemkereszt állami kitüntetésben részesült:

– **Argyelán György**, a Szolyvai Emlékpark főgondnoka, a Szolyvai Emlékparkbizottság alapító tagja, a Szolyvai Magyar Kulturális Szövetség alapítója és alelnöke a szolyvai magyarság közösségi életének kialakítása és szervezése, valamint a Szolyvai Emlékpark létrehozása és fenntartása érdekében végzett odaadó tevékenysége elismeréseként;

– **Udud Zinaida**, a Batári Szent Mihály Iskola és Óvoda vezetője, a Batári Görögkatolikus Egyházközség tanácstagja a helyi magyarság közösségi életének kialakítása, valamint a keresztény értékek megőrzése és átadása érdekében végzett fáradhatatlan tevékenysége elismeréseként.

* Hankó Balázs kulturális és innovációs miniszter kiemelkedő színvonalú munkája elismeréseként a *Magyar Érdemrend tisztikeresztje* polgári tagozata kitüntetését nyújtott át a budapesti Vigadóban a beregszászi születésű

dr. Kökényesi Sándornak, a fizikai tudományok doktorának, a Debreceni Egyetem emeritus tanácsadójának, aki 28 éven át az Ungvári Egyetem Fizika Kar Szilárdtestek Elektronika Tanszék kutató tanára volt különböző beosztásokban. 25 éve már a Debreceni Egyetemen dolgozik. Az MTA Műszaki Tudományok Osztályának, valamint az Elektronikai Eszközök és Technológiai Tudományok bizottságának a tagja. Több tucatnyi szakmai kitüntetésben részesült. Többek között Ukrajna Állami Díjasa.

* Az Országház Vadásztermében tíz személy és szervezet vehette át a *Kallós Zoltán Külhoni Magyarságért Díjat*. Az elismerést azoknak ítélik oda, akik a külhoni magyar közösségéért a közélet, az oktatás, az egyházi élet, a tudomány, a kommunikáció, a sajtó vagy a gazdasági önszerveződés terén kiemelkedő munkát végeznek, és akik képesek

felismerni, valamint megerősíteni a közösség megtartó erejét. Az idei kárpátaljai kitüntetett a **Credo Versénklő Együttes** (művészeti vezetője az ungvári **Ivaskovics József** zeneszerző).

* A TV21 Ungvár **Áldás** című filmje nyerte a XI. Kulturális Filmek Fesztiválja fődíját, alkotói **Debreceni Kamilla** és **Balla Béla**. Ugyancsak a TV21 Ungvár csapatából **Molnár Ildikó** és **Bereczky Tamás** *Magyarnak tanulni a sírig kell* című filmje harmadik lett, **Bereczky Zsuzsanna** és **Bereczky Tamás** *Esőben táncolók* című alkotása külön-díjat kapott.

* A kárpátaljai magyar iskolák ünnepélyes tanévnyitóján

Maruzsa Zoltán köznevelésért felelős államtitkár és Orosz Ildikó, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) elnöke átadta a Magyarország Belügyminisztériuma által a gyermekek, tanulók oktatása-nevelése érdekében végzett több évtizedes kiemelkedő tevékenységük elismeréséül adományozott *Pedagógus*

szolgálati emlékérmeket azon nyugalmazott pedagógusoknak, akik ott voltak a KMPSZ alakulásánál, illetve aktívan részt vettek az első elnökségek munkájában. Külön örömmre szolgál, hogy a kitüntetettek közt van **Kovácsné Marton Erzsébet**, a *Kárpátaljai Hírmondó* szerkesztőbizottságának tagja is.

* Hagyományosan a tanévnyitó ünnepség keretében adják át a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa által 2014-ben alapított *Rákóczi-díjat*. Az elismerésben azok részesülhetnek, akik sokat tettek az önálló kárpátaljai magyar nyelvű felsőoktatás létrejöttéért, kiemelkedő szerepet játszottak annak megmaradásában és fejlődésében, erkölcsi kiállásuk, anyagi támogatásuk révén jelentősen hozzájárultak több ezer kárpátaljai magyar fiatal képzéséhez, ezzel is segítve boldogulásukat szülőföldjükön. A díjat minden évben két személynek – egy külfoninak és egy Ukrajnában élőnek – ítéli oda. 2025-ben a magyarországi díjazott **Tóth István**,

a Határon Túli Magyarok Hivatalának egykori főosztályvezetője, Magyarország Beregszászi Konzulátusának korábbi főkonzulja. A másik díjazott **Olga Bohinics**, Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumának főszakértője. Utóbbi kitüntetett személyesen nem vett részt az ünnepségen, ezért később veheti át a díjat.

* A Pannónia Kárpátaljai Turisztikai Szervezet és a megyei turisztikai főosztály *Kárpátalja:*

keretben és a szívekben címmel fotópályázatot hirdetett, amelyre öt kategóriában lehetett nevezni. A pályázatra több mint 70 versenyző mintegy 850 fotót küldött. A *Kárpátalja egyedülállósága* kategóriában **Makó András** *Lámpás* című fotója nyerte el az első helyet.

* A primadonna születésnapjának előestéjén került sor a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban a Szűcs Nelli művésznő által 2021-ben alapított *Fedák Sári-díj* átadására. 2025-ben **Farkas Ibolya**, a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának tagja, valamint **Bocsárszky Attila**, a kassai Thália Színház színművésze érdemelte ki az elismerést.

Gratulálunk a kitüntetetteknek!

Kárpátaljai magyar siker a nemzeti kisebbségek fesztiválján

Az Ungvár melletti Börvingesen tartották a Kárpátok Aranya (Zoloto Karpat) II. Nemzetközi Zenei Fesztivált, amelynek célja a Kárpátok térségében élő nemzetiségek kultúrájának bemutatása és népszerűsítése.

Az idei válogatáson mintegy száz előadó vett részt, közülük hét jutott be a szeptember 14-i döntőbe. A megmérettetés fődíját a Sodró Zenekar és a Kárpátalja Táncgyűttes közös produkciója érdemelte ki, amelyben a szatmári tájegységre, illetve a Beregvidékre jellemző táncokból és zenéből összeállított válogatást mutattak be Ferku Szilveszter énekes közreműködésével. A közönség vastapssal jutalmazta a magyar népi kultúrát képviselő kárpátaljai formációt, akik fiatalos lendülettel elevenítették meg táncainkat, népzénünket.

Rezes József: „Motivál, hogy hozzá tudok tenni a közösségem fejlődéséhez”

Céltudatos, határozott, nem ijed meg a kihívásoktól. Olyan személyiség, aki világosan látja céljait, és ezek elérésére hatékonyan, elszántan és kitartóan törekszik, jól átgondolt tervekkel és stratégiákkal rendelkezik, miközben képes kezelni a felmerülő akadályokat. Életében a család, a magyarságtudat megőrzése, ápolása és továbbadása a legfontosabb. Keresi a kihívásokat, folyamatosan képezi magát, hogy megfeleljen az adott elvárásoknak. Rezes József a Kárpátaljai Határmenti Önkormányzatok Társulásának (KHÖT) ügyvezető igazgatója.

(A régi ismeretségre való tekintettel az interjú tegezõ formában készült.)

– A gyermekkor meghatározza az ember egyéni életútját, mivel az ebben az időszakban átélt tapasztalatok, a kapott gondoskodás és a környezet hatása mélyen formálja a felnőtt személyiséget és a későbbi életeseményeket. Milyen volt a te gyermekkorod?

– Nagyon jó. Mondhatnám, hogy irigylésre méltó. Ungváron születtem, magyar családban, pedagógusszülők gyermekeként nőttem fel. Nagyon jó nevelést kaptam, amiért örökké hálás leszek a szüleimnek. Jó érzéssel gondolok vissza erre az időszakra. Az ukrán nyelvű óvoda után az Ungvári 10. Számú Dayka Gábor Középiskolában érettségiztem.

– Szigorúak voltak veled a szüleid?

– Igen. A pedagógusszülők a saját gyerekeikkel mindig szigorúbbak, nagyobb elvárásokat támasztanak. Nekem kétszer annyit kellett bizonyítani, hogy megfelelek. Gyerekként ez nehéz volt, nem szerettem, de felnőtként hálás vagyok érte, mert fegyelemre és kitartásra nevelt.

– Édesanyád és nővéred is magyar szakos tanár. Ez szerepet játszott abban, hogy az Ungvári Nemzeti Egyetem magyar szakát válaszd?

– Édesanyám azt szerette volna, ha fizikára adom be a jelentkezésemet, ugyanis jól ment nekem ez a tantárgy. Odahaza nem is tudták, hogy a fizika mellett a magyar szakra is beadtam a jelentkezésemet, már akkor is lehetett két szakra felvételizni. Mind a két helyre felvételt nyertem, de végül a magyar szakot választottam. Ebben elsősorban a magyarságtudat játszott szerepet. Az anyai nagymamám is pedagógus volt, szóval ebben a szellemben nőttem fel.

– Ennek ellenére nem lettél klasszikus értelemben vett tanár.

– Az egyetem alatt szakmai gyakorlaton voltam, és akkor megfogadtam, hogy soha nem megyek iskolába tanítani. Aztán mégis úgy hozta az élet, hogy pedagógiai területen maradtam. Most már második éve oktatok a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán mint gyakorló oktató a történelem- és társadalomtudományi tanszéken. Három tantárgyat tanítok: regionális ismeretek, nemzetközi kapcsolatok alapjai és külpolitikai elemzés. Az elején rengeteg időt vett igénybe az órákra való felkészülés. Néha hajnalig olvastam a szakirodalmat és készítettem a jegyzeteimet, de most már élvezem, nagyon szeretem csinálni.

– Ha összehasonlítod a mai diákokat a saját diákkoroddal, mit látsz?

– Ég és föld. Mi hideg termekben ültünk, romos padokban, könyvtárban kutattuk a szakirodalmat. Ma minden elérhető az interneten, sokkal könnyebb információhoz jutni. Az infrastrukturális feltételek is össze-

hasonlíthatatlanul jobbak. Más világ van.

– Mi indított el a közéleti szerepvállalás, a kisebbségi érdekvédelem irányába?

– Egyetemi éveim során csöppentem bele a Kárpátaljai Magyar Diákok és Fialat Kutatók Szövetségének (KMDFKSZ) munkájába. 2004 körül Musz Antallal közösen megalapítottuk a Magyar Értelmisségek Kárpátaljai Közösségének (MÉKK) Ifjúsági Tagozatát, aminek az elnöke lettem. 19 évesen egy ifjúsági szervezetet építeni nagy kihívás volt, de rengeteget tanultam, ekkor indult el a közéleti szerepvállalásom. Később az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) ifjúsági szervezetének újjáélesztésében is komoly szerepet vállaltam. Mindig is volt bennem tenni akarás, az motivál, hogy hozzá tudok tenni a közösségem fejlődéséhez.

– 2017 és 2020 között a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatás nemzetiségi és vallásügyi főosztályának vezetője voltál. Hogyan sikerült fiatalként ilyen magas pozícióba kerülnöd?

– Nagyon hálás vagyok a sorsnak, hogy ebbe az irányba sodorta az életemet. A megyei közigazgatás apparátusának legalsó szintjén, a szervezői osztályon kezdtem dolgozni. Végigjárva a ranglétra minden fokát, tíz év alatt jutottam el a nemzetiségi és vallásügyi osztály vezetői posztjára. Ez idő alatt nagyon sokat tanultam, és sok fontos dolgot vittünk véghez. A kárpátaljai magyarság szempontjából ez egy kulcsfontosságú beosztás, igyekeztem ennek megfelelni. Például számos egyházi ingatlant sikerült visszaszolgáltatni a magyar történelmi egyházaknak, rekordösszegű támogatásokat biztosítottunk a helyi költségvetésből nemzetiségi programokra. Ez komoly eredmény, amire büszke vagyok, ahogy arra is, hogy amikor kineveztek

csak egy osztály volt négy szakemberrel, viszont amikor eljöttem, főosztályként működött 12 emberrel.

– Gondolom ehhez elengedhetetlen volt a magas szintű ukrán nyelvtudás.

– Gyerekként Ungváron kétnyelvű környezetben nőttem fel, de amikor a hivatalban dolgoztam, rájöttem, hogy az általam beszélt „konyhanyelv” nem elegendő ahhoz, hogy eredményeket tudjak elérni. Ezért meg kellett tanulnom a hivatalos nyelvet, a jogi és közigazgatási szaknyelvet, ami rendkívül bonyolult. Rájöttem, hogy az önfejlesztés kevés ide, ezért tovább

képeztem magam és másoddiplomát szereztem nemzetközi jogból az Ungvári Nemzeti Egyetemen.

– 2021-ben lettél a Kárpátaljai Önkormányzatok Társulásának (KHÖT) ügyvezető igazgatója. Mennyiben tér el a most végzett munkád a korábbiaktól?

– Teljesen más tervekkel indultunk, stratégiai fejlesztési irányokat tervezünk kidolgozni az önkormányzatoknak. Aztán jött a háború, ami mindent felülírt. Az első hetekben káosz volt a segélyezési rendszerben. Mi dolgoztuk ki azt a dokumentációs formát, amivel több ezer tonna segély érkezett be Ukrajnába. Később már a frontvonalhoz közeli településeknek is tudtunk segíteni. Nemrég újraválasztottak ügyvezetői posztot. A hangsúly most a pályázati lehetőségek kihasználásán, a határon átnyúló együttműködésen van. Egy nagy közös pályázatunk is elindult Magyarország, Románia és Ukrajna partnerségében, ami önkormányzataink stratégiai tervezését segíti.

– Tavaly és idén is bekerültél a TOP-100 – Kárpátalja befolyásos emberei című kiadványba. Meglepett?

– Nagyon. Tavaly és idén is. Egyfajta visszaigazolásként tekintek erre, az eddig elvégzett munkám elismeréseként. Ez egyben azt is jelenti, hogy számon tartanak és jelen vagyok a kárpátaljai közéletben, nemcsak magyar vonatkozásban, hanem az ukrán közegben is ismernek. Hídként tekintek magamra. Igyekszem jelen lenni a kárpátaljai magyar közösséget érintő különböző szintű megbeszéléseken, találkozásokon, ahol a magyar érdekeket, a közösségemet képviselem. Ez rendkívül fontos a számomra.

– Jelenleg ott tartasz szakmailag és a magánéletben, ahol 20 éve elképzelted magad?

– Igen. Azzal foglalkozhatok, amit szeretek. Van egy csodálatos feleségem és két gyönyörű gyermekem. A lányom

11 éves, a kisfiam most kezdte az iskolát, természetesen Daykás mind a kettő. A feleségem ukrán nemzetiségű, de nálunk egy percig sem volt kérdéses, hogy magyar óvodába és iskolába mennek a gyerekek. A magyar identitástudat szempontjából fontos az anyanyelvi oktatás. A háború nem volt a számításaim között, de ez kivétel nélkül mindenkit nehezen érint. Az életben minden okkal történik, és az Isten csak annyi terhet ró ránk, amennyit elbírnak.

– Milyen kihívásokat jelent számotokra a vegyes házasság, és hogyan sikerül ezekkel megbirkózni?

– Mi maximálisan tiszteletben tarjuk egymás kultúráját és vallását, felváltva járunk templomba. Egyébként a felesé-

gemnek is vannak magyar gyökerei, ahogy ez rengeteg kárpátaljai emberről elmondható. Annával és Józsiával a születésük óta én kizárólag magyarul, a feleségem ukránul beszél. Ma már előfordul, hogy az édesanyjukkal is magyarul kommunikálnak. Persze fontosnak tartom, hogy ukránul is tudjanak, hiszen ebben az országban élünk. A feleségem az édesanyámtól tanult meg főzni, így magyar ételek kerülnek az asztalra.

– Szigorú szülőnek tartod magad?

– Nem. A mi gyerekkorunkban más volt a nevelés: egy leesett kanálért is járt a nyakleves. Ma jobban odafigyelünk a gyerekek lelkére. A feleségem sokkal szigorúbb nálam, de igyekszünk egyensúlyt tartani.

– Segítesz a háztartásban?

– Igen, igyekszem kivenni a részem az otthoni munkákból. Két gyerek mellett meg kell osztani a feladatokat, különösen most, hogy a feleségem is dolgozik.

– Hobbid, kikapcsolódás...

– Szeretek túrázni, és több éve hobbiszinten bokszolok. Hetente kétszer járok edzésre. Ez segít levezetni a feszültséget.

– Itthon maradni vagy elmenni –

soha nem vetődött fel benned ez a kérdés?

– Bevallom, amikor kitört a háború, megfordult a fejemben, hogy el kellene menni a gyerekek biztonsága miatt. De én itt érzem magam jól, bárhol máshol hontalannak érezném magam. Ha átérek a hágón, érzem, hogy itthon vagyok.

– Milyen terveid, céljaid vannak a jövőre nézve?

– Nemrég új fejezet nyílt az életemben. Ezért szeretnék tovább tanulni, PhD-t szerezni, kutatni, könyveket írni és egyetemi oktatóként dolgozni. A közéleti szerepvállalást is fontosnak tartom, bár látom, hogy ez ma sokkal nehezebb, mint korábban.

Szabó Sándor
Forrás: KISZÓ

Lapzártá után érkezett

Vida László lett a beregszászi konzulátus vezetője

Az Ukrán Külügyminisztérium Konzuli Szolgálatának igazgatóhelyettese, Szvitlana Krisa szeptember 24-én átadta a konzuli működési engedélyt (exequatort) Magyarország Beregszászi Konzulátusa vezetőjének, Vida Lászlónak. Az ünnepségen részt vett Magyarország ukrainai nagykövete, Heizer Antal is.

Az exequatur — a fogadó állam hivatalos elismerő okirata — kiadásával a magyar fél konzuli vezetője megkezdheti teljes körű feladatellátását Beregszász városában.

Az okmányt a külügyminisztérium részéről a Konzuli Szolgálat igazgatóhelyettese, Szvitlana Krisa nyújtotta át az új főkonzulnak, Vida Lászlónak.

A beregszászi magyar külképviselet a konzuli ügyintézés mellett a helyi lakosság és a térségben élő közösségek támogatásában, valamint a magyar-ukrán kapcsolatok gyakorlati erősítésében is szerepet vállal. Az exequatur átadását követően Vida László a vonatkozó jogszabályok és nemzetközi egyezmények alapján látja el feladatait.

A legnehezebb időben is lehet jövőt építeni

Szoboravatás Beregszászon

A Beregszászi Római Katolikus Egyházközségnél már hagyomány, hogy az augusztus 20-i nemzeti ünnepünkön megemlékeznek államalapító királyunkról, Szent Istvánról, valamint megszentelik az új kenyert. Így volt ez idén is, de most még egy örömteli eseményre is sor került: a templom udvarán felavatták IV. Béla király szobrát. A „második honalapítóként” is emlegetett király volt az, aki 1247-ben városi rangot adott Lampertházának, ahogy akkor hívták Beregszászt. A bronz mellszobor alkotója Lengyel Tibor nyíregyházi szobrászművész, a talapzatot Matl Péter Munkácsydíjas szobrászművész készítette.

A Molnár János római katolikus esperes-plébános által celebrált ünnepi szentmise után a templom udvarán Fehér Rita, az egyházközség programszervezője köszöntötte az egybegyűlteket, köztük a meghívott vendégeket. Ünnepi beszédet mondott Gyebnár István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának ügyvivője. A diplomata kiemelte IV. Béla király érdemeit, akit ma egyértelműen a legismertebb és legnépszerűbb királyok közé sorolnak, s aki elsősorban a tatárjárás utáni újjáépítés miatt vált a magyar identitás és a nemzeti büszkeség szimbólumává. Hangsúlyozta, szobra most méltó helyre került Beregszászon, Szent István szobra mellé, kiegészítve ezzel a városban található magyar emlékhelyeket. Végezetül köszönetet mondott mindazoknak, akik a szobor megalkotásában és felállításában közreműködtek.

IV. Béla szerepét és a kort, amelyben élt és uralkodott, Csátáry György, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanszékének vezetője mutatta be röviden. Mint fogalmazott, vannak olyan királyaink, akik

nem elsősorban a nagy csatákban szereztek hírnevet, hanem az országépítésben. Közéjük tartozott IV. Béla is, aki kiváló politikusi és diplomáciai érzékkel rendelkezett. Magyar királyként legfőbb célja az ország megerősítése volt: szövetségeit házassági kapcsolatokon keresztül is biztosította, hozzájárulva ezzel a Magyar Királyság keleti határainak védelméhez. A felszólaló hangsúlyozta: Beregszász szempontjából történelmi jelentőséggel bír, hogy 1247 decemberében IV. Béla városalapító oklevelet adományozott a Vérke-parti településnek. Megtudhattuk, hogy az okmány máig fennmaradt, és számos figyelemre méltó rendelkezést tartalmaz. Első helyen szerepel benne az egyház megerősítése, hiszen a kereszténység nélkül lehetetlen lett volna újjáépíteni a tatárjárás után romokban heverő településeket. A tatárok pusztítása után IV. Béla gyakorlatilag a semmiből kezdte újraépíteni a várost, amiért hálával tartozunk neki – zárta ismertetőjét a történész.

Megosztotta gondolatait a jelenlévőkkel Matl Péter szobrászművész is, majd Fehér Rita felolvasta Dalmay Árpádnak, a szoborállítást kezdeményező Beregszászért Alapítvány kuratóriumi elnökének levélben elküldött köszöntő szavait, illetve az emlékmű alapító okiratát.

„Ma nemcsak egy szobrot avatunk fel, hanem múltunk egy dicsó alakját idézzük meg, történelmi pillanatot elevenítünk fel, fejet hajtva egy olyan uralkodó előtt, akinek a neve egybeforrt nemzetünk újjászületésével – áll a levélben. – Amikor 1241-ben a tatár hordák végigsöpörtek hazánkon, a pusztulás mérhetetlen volt. Béla királyunk azonban nem tört meg, nem roppant bele a gyász súlyába, hanem a hódítók eltakarodása után hozzáállott az ország újjáépítéséhez: kővárakat emeltetett, városokat alapított,

nyugati telepéseket, úgynevezett hospeseket hívott az elnéptelenedett vidékekre, megerősítette a királyság intézményét... Az egész magyar nemzet hálás neki. Beregszász pedig külön köszönettel is tartozik a városi rangért. Nem egyszerű adomány volt ez: a városi cím akkoriban kiváltságot, jogokat, fejlődési, önrendelkezési lehetőséget is jelentett.”

„Ez a szobor nemcsak bronzból és kőből áll: arra is emlékeztet minket, hogy a legnehezebb időben is lehet újjáépíteni a romokból, lehet jövőt teremteni – fogalmazott Dalmay Árpád. – Ugye mennyire időszerű ez a mostani háborús helyzetben is? Királyunk példája erőt adhat nekünk ma is, amikor néha úgy tűnik, hogy a kihívások legyőzhetetlenek. De ő bebizonyította, hogy egy nemzet hite, szorgalma és összefogása hegyeket mozdíthat meg. IV. Béla a romlás után épített, a veszteség után reményt adott, a kétségbeesés idején jövőt mutatott. Példája legyen iránytűnk ma is! Hisz Beregszász és egész Kárpátalja magyarsága a múlt század tragédiái után most újabb megpróbáltatással néz szembe, amely már-már a létét is fenyegeti. Adjon hitet királyunk példája, hogy még a legnagyobb pusztításból, reménytelenségből is lehet visszaút!”

A levél végén Dalmay Árpád köszönetet mondott mindazoknak, akik lehetővé tették az emlékmű létrejöttét: Magyarország Kormányának, a lakiteleki Népfőiskola Alapítványnak, valamint azoknak a magánszemélyeknek, akiknek a neve a szobor alapító okiratában is szerepel.

Ezután ünnepélyes pillanatok következtek: Molnár János esperes-plébános, Cseh Áron, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának vezető konzulja és Gyebnár István beregszászi misszióvezető leleplezték az alkotást, majd Molnár János megszentelte azt. A civil szervezetek, intézmények, egyházak képviselői elhelyezték a tisztelet koszorúit az új szobor talapzatánál. A koszorúzás alatt a Szent Kereszt Kórus szolgált zenei aláfestéssel.

Sz. J.

Szakadatlan életigenlés

Kóka Ferenc-kiállítás a beregszászi konzulátuson

Magyarország Beregszászi Konzulátusa ismét egy emlékeztető tárlattal lepte meg a művészetkedvelő közönséget. Szeptember 17-én a Budapesten tevékenykedő Kóka Ferenc Munkácsy-díjas festőművész munkásságát bemutató kiállítás megnyitójára invitálták az érdeklődőket.

– A konzulátus fontosnak tartja a művészet támogatását, ezért is vállalt egyfajta kulturális missziót, hogy bemutatkozási lehetőséget biztosítson a kárpátaljai művészeknek idehaza, illetve segítse Magyarországon is ismertté tenni munkásságukat – kezdte köszöntőjét Gyebnár István, a külképviselet ügyvivője. Emellett célszerűnek tartják, hogy az anyaországi művészek munkásságával is megismertessék a kárpátaljai közönséget. Ezzel a céllal szervezték meg a Kóka-kiállítást.

Kóka Ferenc alkotásait a festőművész nevét viselő Művészeti Alapítvány jóval

elhelyezett aktábrázolás újraértelmezésével foglalkozott. Azt is megtudtuk, hogy

a szocialista rendszerben Kóka a „tűrt” művészek közé tartozott, de műveit hazai

meg a helyét, hiszen akkorra már a társadalmi problémák, a háború és a béke, a kallódó ifjúság, az elmúlás problémaköréi foglalkoztatták, és gondolati festészetben jelenítette meg ezeket az érzéseket. Az újonnan indult képtárak pedig inkább csendéleteket igényeltek, így éveken keresztül nem, illetve alig festett.

A Beregszászon bemutatott képek nagy része az eredeti monumentális festmények speciális anyagra készült kicsinyített másolatai, így kisebb térben is megismerhetővé válik Kóka Ferenc egész életműve – tudtuk meg az alapítvány kurátorától. Molnár Valéria úgy csoportosította a kiállított képeket, hogy a művész különböző alkotói korszakait láttassa. Kókanak – a „háború gyermekeként” – a humánus felmutatása volt a legfontosabb, s hogy emlékeztessen a valóságra, mindig felvillantva a reményt, az élet győzelmét a halál felett. „Képeimnek egyik jellemző vonása a szakadatlan életigenlés” – vallott munkáiról maga a művész.

Molnár Valéria előadása végén Ady Endre *Intés az őrzőkhöz* című, a ma nemzedékének is sokat mondó versét olvasta fel. „Őrzők, vigyázzatok a strázsán, az Élet él és élni akar” – erre figyelmeztetnek a költő soraival együtt a kiállított festmények is.

KE

tárból ismerhettük meg. Molnár Valéria kurátor elmondta, hogy az alapítvány kezeli a Munkácsy-díjas festőművész hagyatékát, és egyben – pályázatok útján – lehetőséget teremt kortárs képzőművészeknek, zenészeknek egyéni vagy csoportos kiállításra, illetve fellépésre. Ennek köszönhetően került sor Budapesten Kopriva Attila munkácsi festőművész kiállítására, míg a kárpátaljaiak a Kóka-életművel ismerkedhetnek.

Kóka Ferenc (1934–1997) életéről és munkásságáról szólva Molnár Valéria elmondta, hogy a Budapesten, Angyalföldön született művész rajztudását gimnáziumi tanára, Viski Balás László alapozta meg, míg festői útját a főiskolán Bernáth Aurél határozta meg. A művészt egy időben a realista ábrázolást szürreális vízióvá átalakító kifejezőmód, a nukleáris háború utáni apokalipszis, az ember nélküli táj foglalkoztatta, majd a tájkép és a tájképben

és külföldi kiállításokra is meghívták. A rendszerváltást követően nehezen találta

Sereglés Váriban

A népművészet élő, közösségformáló erő

Szeptember 20-án Kárpátalja is bekapcsolódott a Kárpát-medence egyik legnagyobb népművészeti ünnepébe, a *Sereglés 2025 rendezvénysorozatba*. A több mint háromszáz helyszínen zajló programsorozat célja az volt, hogy bemutassa a Csoóri Sándor Program eddigi eredményeit, és megerősítse: a népművészet nemcsak örökség, hanem élő, közösségformáló erő is.

A kárpátaljai helyszínek egyike Mezővári volt, ahol a BorzsaVári Tehetséggon-dozó Művészeti és Hagyományörző Civil Szervezet ismét csatlakozott házigazdaként a *Sereglés*hez. A településen nem idegen a hasonló közösségi esemény, hiszen a mezőváriak immár négy éve rendszeresen megrendezik a Cseperedők Fesztivált, amely a környék néptáncsoportjainak találkozóhelyévé vált. Az Egy Ház a Nemzetért udvarát ezen a napon már reggel benépesítették a kézművesmesterség-be-mutatók és műhelyfoglalkozások, délből pedig a résztvevők népviseletbe öltözve vonultak át a református templomba.

Az ünnepi istentiszteleten Menyhárt István lelképásztor hirdetett ígét a Máté 7:6 alapján, mely arról szólt, hogy mennyi értéket kaptunk Istentől – a tehetséget, a tradíciót, a viseletet –, s mindez nemcsak a múltat határozza meg, hanem irányt mutat a jövőbe is. „Isten ajándéka a gyermeki tisztaság, amelyet óvnunk kell, nehogy a világ elvegye tőlünk. Örizzük meg a szívünket, mert onnan indul ki az élet. Ugyanúgy őrizni kell, ahogyan a hagyományainkat is” – hangsúlyozta. A lelképásztor végül áldást kért a gyermekekre, a táncegyüttesekre és a tanárok munkájára. A templomi alkalom során elhangzott Csoóri Sándor *A faparázs a hóra kivilágít* című verse, majd felcsendült az *Akkor szép az erdő, mikor zöld kezdetű népdal*, amely minden Kárpát-medencei helyszínen keretet adott a közösségi ünnepnek.

A rendezvényre hét néptáncsoport érkezett Kárpátalja különböző településeiről. Képviseltette magát a viski Folkműhely, ahol a tánc, az ének és a zene a mindennapok része, valamint a bereg-

szási Rezeda Folkműhely, amely a Sodró zenekarral együttműködve rendszeresen mintegy 90 gyermeknek tart népzene- és néptáncoktatást. Az több évtizedes múlttal rendelkező eszenyi Ritmus táncegyüttes képviselte az Ungvári járás településeit, míg a tiszacsomai Bokréta csoport új népviseletben lépett színpadra, hangsúlyozva a helyi hagyományok megőrzésének fontosságát. A házigazda Mezővári Cseperedők színes műsorukkal a település fiataljainak lelkesedését vitték színpadra. A benei Gyöngyvirág és Kis-csillag csoportok, valamint a sárosoroszi Boróka táncegyüttes és a Hangraforgó népzenei műhely szintén hozzájárultak a program gazdagságához. A délutáni gálaműsorban a kárpátaljai táncosok és zenészek közösen mutatták be a magyarság sokszínű népművészetét.

Az eseményen jelen voltak a kárpátaljai népi kultúra meghatározó alakjai: Pál Katalin, a Hagyományok Háza Hálózat – Kárpátalja vezetője, valamint Pál Lajos, Magyarország és Ukrajna érdemes művésze, zenetanár. Mindketten évtizedek óta meghatározó szereplői a helyi mozgalomnak. „Belénk nevelték a szüleink, hogy a pihenés énekléssel telik, és soha nem ismétlünk dallamot, tanulni kell mindig” – vallja Pál Lajos, aki 1986-ban került feleségével Péterfalvára, ahol felfedezték: a hagyomány él, csak fel kell karolni. Az általuk és magyarországi támogatók által indított péterfalvai néptánc-tábor jövőre ünnepi fennállásának 30. évfordulóját. A házaspár kiemelt szerepet játszik a Csoóri Sándor Program szakmai megvalósításában és a kárpátaljai utánpótlás kinevelésében. Újságírói kérdésre Orosz Enikő, a Rezeda Folkműhely szakmai vezetője elmondta: a kárpátaljai néptáncmozgalom az elmúlt tíz év

alatt látványos fejlődésen ment keresztül, az anyaország támogatásával és a Csoóri Sándor Program elindulásával mára a szakmai munka sokkal magasabb szintre emelkedett.

A Csoóri Sándor Program 2017-ben indult el, miután az író özvegye kezdeményezte a magyar kormánynál, hogy a Kárpát-medence és a diaszpóra népművészeti együttesei hosszú távú, szakmai támogatást

kapjanak. Az azóta biztosított források soha nem látott fejlődést hoztak: több ezer gyermek zenél, táncol és foglalkozik népművészettel Kárpátalján, viseletkészítők jelentek meg és új zenekarok alakultak.

A nap méltó lezárásaként táncház vette kezdetét Mezőváriban, amibe a közönség is bekapcsolódhatott. A talpalávalót erre az alkalomra összeállt zenekar szolgáltatta, amely hét település muzikusait hozta össze. „Az a célunk, hogy minél több gyerekkel megszeretessük a népi hangszereket és táncokat. Ha nem is lesz mindenkiből profi muzikus vagy táncos, mégis egy olyan közös pontot találhatunk, amihez mindig vissza lehet térni. És hogy van hová és mihez visszatérni, azt bizonyította a mai nap” – summázta a házigazdák részéről Kovács Erika, a váriak művészeti vezetője.

A mostani *Sereglés* megmutatta: minden nehézség ellenére a kárpátaljai néptánc- és népzenei mozgalom él és fejlődik. A hagyományhoz való ragaszkodás és a közösség ereje olyan kapaszkodót ad, amely nemcsak a múlt értékeit őrzi, hanem a jövő felé is utat mutat.

Fábián Soós Katalin

Interjú Fényes András rendezővel

Hidegfüst – Film Kárpátaljáról a háború árnyékában

Egy késő őszi kárpátaljai utca képe villan be: ködös táj, fagyos aszfalt, füstszagú levegő. Néha felugat egy kutya, elgurul egy Zsiguli, aztán hirtelen csönd, csak a légiriadó tompa hangja kúszik át a háztetőkön. Ebbe a szürke-kék világba helyezi nézőit a munkácsi származású Fényes András új filmje, a *Hidegfüst*. Nem történelmi tablót látunk, hanem mai kárpátaljai embereket, akik a hétköznapi apró rutinjaiba kapaszkodva próbálnak túlélni, miközben mindent áthat a bizonytalanság. A kisjátékfilm egy kárpátaljai magyar család mindennapjain keresztül mutatja meg a háború idején tapintható feszültséget – és azt a makacs reményt, amely mégis átsüt mindenben. A forgatókönyvalapot Shrek Tímea *Lyukak a falban* című novellája adta. Operatőr: Paris Viktor Kjeld, a kárpátaljai külsőket Fagyas Krisztián vette fel, a producer Pallagi-Fényes Krisztina. A zenét Honyecz Ferenc (a The Garland Band alapítója) szerezte, közreműködik Shir-Ran Yinon hegedűművész.

– Honnan indult ez az egész?
– A háború első évében Budapestre költöztem. A Kijevben szerzett film- és tévérendezői diplomámmal a kezemben előbb statisztaként kezdtem, majd színészként dolgoztam egy rövid ideig, utána rendezőasszisztens lettem, közben készítettem rövidfilmeket is. 2023 nyarán az operatőrrel azon gondolkodtunk, csinálnunk kell valamit. Olvastunk, keresgeltünk, így „talált rám” Shrek Tímea novellája. Az írást eltettem a fiókba, mert más munkáim is voltak, de tavasszal újra elővettem, felhívtam Tímeát, és beleálltunk. Közös forgatókönyvvé formáltuk, elküldtem producereknek és filmes barátoknak – jó visszajelzések jöttek, de mindenki tele volt projektekkel, senki sem akarta vállalni a finanszírozást. Úgy döntöttem, megcsináljuk saját erőből. A költségvetés útközben a duplájára nőtt, de megoldottuk. Rövidfilmmek indult, ám hosszabb lett, így már tévéfilm-kategóriába hajlik.

– Miért pont *Hidegfüst*? Mit jelent a cím?
– A füstölésre, füstölődésre utal. A filmben a család 2022 késő őszen úgymond pácolódik a háborús közhangulatban, lassan átjárja őket a tehetetlenség, a félelem. Ez a füst nem éget, de mindent beborít.

– Mit szeretne, hogy a néző magával vigyen?

– Hogy minden rossznak vége lesz egyszer. Az alagút végén van fény, ha egymásba kapaszkodunk. A kárpátaljai magyar közösség sokat kibírt, most is az összetartás adhat erőt.

– A film magyarul szól, ám erős kárpátaljai ízzel.

– Fontosnak tartottuk a dialektus megtartását, mert ez az identitásunk része. Szinkron nem készült hozzá, hiszen angolul ézi lehetetlen lett volna átadni ugyanúgy. A kevert szófordulatok – magyar, ruszin, ukrán, német, szlovák – adják a hitelességet. Aki nem ismeri a kárpátaljai nyelvjárást, az is ráérez a jelentésre, és talán ettől is egy lépéssel közelebb kerül hozzánk.

– Ha már itt tartunk, ön szerint külföldieknek is segíthet a film megérteni a kárpátaljai valóságot?
– Reméljük. Ez lenne az egyik cél. Sokan nem értik, hogyan lehet valaki magyar nemzetiségű Ukrajnában, hogyan is élnek a kárpátaljaiak, ott hogyan csapódik le a háború. A film megmutatja, ugyanabban a háborús országban élnek, ahol a távolban élők is ugyanúgy aggódnak a szeretteikért. A mindennapi feszültség „univerzális” nyelven szól.

– Politikai állásfoglalás van a filmben?
– Tudatosan kerültük. Nem pártpolitikai vita ez az alkotás, hanem egy család története. A tényeket mutatjuk: áramkimaradások, fűtés gondok, férfiak, akik óvatosabban járnak az utcán, nehogy elvigyék őket katonának. A háttér a háború, de a fókusz az embereken marad.

– Hol forgattak?

– A külső felvételeket Munkácsra és Beregszászba Fagyas Krisztián rögzítette. A belső jelenetek Budapest környékén készültek Paris Viktor Kjeld operatőrrel; Budaörsön és a Pest megyei Sósúton olyan utcákat találtunk, amelyek megtévesztően „kárpátaljaisak”. Egy hónapnyi helyszínvadászat kellett hozzá, de megérté.

– Mekkora csapattal dolgoztak, és mi volt a legnagyobb kihívás?
– A stáb összlétszáma 15-20 ember volt, forgatási napokon kb. 6-9 ember dolgozott együtt. Kicsi, rugalmas csapat, de mindenkit

összehangolni – időpontok, jelenetek, technika – komoly logisztika volt, hiszen mindenki dolgozik, a szereplők zöme pedig kárpátaljai.

– Mennyit engedett az improvizációnak?

– Sokat. A novellához ragaszkodtunk és igazodtunk, de hamar kiderült: az improvizáció életet lehel a jelenetekbe, zamatosabbá teszi az egészet. Több beállítás, több kamera, szabadjáték, és sokszor mondanom sem kellett, a színészek ráéreztek. Varga József az após szerepében például brillírozott.

– A zene sötétebb tónust ígér a trailer alapján. Hogyan épült fel a hangvilág?

– Honyecz Ferenc a forgatókönyv és a nyers vágás alapján írt egy tízszámos anyagot – egyszerre törekeny és erős. Vetünk fel részeket a Tom-Tom Stúdióban, közreműködött a diósi énekkar; más szőlők Kölnben és Lipcsében készültek. A hegedűszólamokat Shir-Ran Yinon játssza.

– Valami kulisszatitok, amiért érdemes „éles szemmel” nézni?

– A dialektus szinte külön szereplő. Nem magyarázunk, nem lábjegyzetelünk – a néző fejtse meg, „bontsa ki”. A mi nyelvjárásunk utánozhatatlan. Úgy vélem, ilyen személyes hangú, jelen idejű kárpátaljai történettel ritkán találkozni. Ez a film ettől lesz igazán saját.

– Happy endre (boldog befejezésre) számíthatunk?

– Én annak szántam. A tesztvetítéseken mégis mindenki mást olvasott ki belőle – és ez nekem tetszik. A film utóélete a néző fejében folytatódik.

– Mikor láthatjuk?

– Most nevezünk fesztiválokra, 2025 ősztől 2026 nyaráig futtatjuk itthon és külföldön. Utána kisebb művészmozikban tervezünk vetítéseket, és van egy komoly platform, amely licencelné is, érdeklődik a jogbérletről. Kárpátalján a fesztiváldíjszak után turnét szervezünk Shrek Tímeával.

– Mi jön ezután?

– Egy dokumentumfilm Paris Viktor Kjeld operatőrrel, majd egy nagyjátékfilm van még tervben, négy kárpátaljai fiatal hosszabb történetével. Erről viszont egyelőre nem árulhatok el többet. A *Hidegfüst* készítése mély nyomot hagyott bennem, remélem a nézőkből is hasonló érzéseket vált ki.

Simon Rita

Mozaikkockák Váradi-Sternberg János könyvéről

Május végén jutott el hozzám a *Mozaikkockák Kárpátalja múltjából. Egy tájkatató jegyzetei* (In memoriam Váradi-Sternberg János) című könyv, az Intermix Kiadó Kárpátaljai Magyar Könyvek sorozatának 313. kiadványa. Érdeklődéssel forgattam, hiszen a professzor, akinek tavaly méltattuk születése 100. évfordulóját, sokunk kedves tanára volt az Ungvári Állami Egyetemen: Magyarország történetét hallgathattuk várva várt óráin. Zubánics László, a kötet összeállítója és jegyzetírója az Előszóban megosztja az olvasóval a könyv megszületésének krímibe illő történetét: a professzor által 1987–88-ban összeállított, magyarországi kiadásra szánt, de időközben elveszett tanulmánygyűjteményt sikerült életre keltetni. Tulajdonképpen néhány doboznyi írásos hagyatékot kapott a családtól egykori tanítványa révén, így jutott el hozzá egy kétoldalas gépelt szöveg – a harmadik kötet tartalomjegyzéke. Kiderült, hogy a dossziékat közel három évtizede nem forgatta senki, így nem tudhatták, hogy mi került hozzájuk. Ugyanakkor, ismervé a tanár úr precizitását, számíthattak arra, hogy az „elvesztett könyv” tanulmányainak nagy részét sikerül megtalálni és a könyvet rekonstruálni. Így is lett. Nagy munka volt, de megérte: a szakemberek szellemi kincset találtak. Zubánics Lászlóval együtt magam is jó szívvel ajánlom a könyvet mindazoknak, akik szívesen tesznek időutazást Kárpátalja XVIII–XX. századi történelmébe. Csemegének álljon itt egy izgalmas eszmefuttatás Petőfiről, illetve a költő hihetetlenül gazdag utóéletéről.

Füzesi Magda

Váradi-Sternberg János

Járt-e Petőfi a Csernek-hegyi kolostorban?

1847 júliusában Petőfi egy napot és két éjszakát töltött vidékünkön. 11-én a mai területi székvárosunkban, a Fekete Sas Vendégházban (a hasonló nevű piactéren) szállt meg (jelenleg az Újraegyesülési tér – a *Petőfi Sándor tér* – a *szöveggondozó megjegyzése*), másnap folytatta útját a Latorca-parti metropolis felé, ahol megtekintette a várat, és este a Vérke-parti Oroszlán Szállóban halt meg.

A költő területünkön való tartózkodását hirdeti az Újraegyesülési téri iskolán elhelyezett emléktábla. Tavaly (1989-ben – a szerk. megjegyzése) ünnepélyes keretek közt leplezték le a hajdani Oroszlán épületen ugyancsak egy emléktáblát, míg Badalóban a templom 1936-ban elhelyezett kőtábla hirdeti, hogy e falak mellett utazott át a költő, amikor Szatmár felé vévén az útját elhagyta szűkebb pátériánkat.

A Latorca felett emelkedő patinás vár hosszúra nyúlt restaurációja után nyilván itt is elhelyezik az emlék jeleit. De ezek nemcsak a költő, hanem a történelmi múlt más jeles alakjainak itt-tartózkodását is hirdetik majd (itt gondolok Fedor Korjatovics XIV. századi fejedelemre, aki kivette részét az erődítmény építésében, Zrínyi Ilonára, II. Rákóczi Ferencre, Kazinczy Ferencre, a Puskin által dicsőített Alekszandr Ipsziantira, aki orosz tábornokként részt vett az 1812-es honvédő háborúban, és a görög nép nemzeti hőseként vált közismertté).

Egy nemrég megjelent tanulmányban pedig azt olvashattuk, miszerint „dokumentumok igazolják” Petőfi Sándor július 17-i kolostori látogatását, illetve a Csernek-hegy megmászását. A nagy költő innen gyönyörködött a város panorámájában, utána pedig felkereste a várat... A cikk az Ulan-Udéban megjelenő *Bajkál* című folyóiratban látott napvilágot, a szerzője pedig A. Tyivanyenko kandidátus, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája szibériai tagozatának a munkatársa.

Három évvel ezelőtt (1987-ben – a szerk. megjegyzése) már volt alkalmunk vitába szállni azzal az állítással, miszerint Petőfi nem esett el Segesváron, és hogy 1856-ban hantolták el Burjátiban. Ehhez ő azután is ragaszkodik, miután a magyar tudományos körök, többek közt olyan ismert Petőfi-kutatók, mint Kiss József (a költő összes művei akadémiai kiadásának a szerkesztője) és Fekete Sándor (Petőfi életrajzának a szerzője) egyértelműen elvetették a szibériai legendát.

Jelen írásunkban a *Bajkál*ban megjelent terjedelmes Petőfi-cikknek csak azokkal a kitételeivel foglalkozunk, amelyek vidékünk múltjára vonatkoznak. A kolostori látogatásra való kategorikus állítás első sorban azért látszik kétesnek, mert Petőfi ezt nem említi július 12-i XIII. levelében (lásd *Úti levelek Kerényi Frigyeshez*), amelyben beszámol a vár megtekintéséről és a városban való tartózkodásáról. Különben a költő nem 17-én, amint ezt

Tyivanyenko írja, hanem öt nappal előbb járt itt. Ebben a levélben azt olvashatjuk, hogy „A mai utamban vagy nem figyeltem, vagy csakugyan nem volt semmi említésre méltó, kivéve Munkácsot!”

Ez nehezen egyeztethető Tyivanyenko állításával, hiszen a költő nyilván említésre méltónak találta volna a kolostort és a Csernek-hegyet, ha kitért volna az útjától, és ezeket valóban látta volna.

Igen, de a Petőfi-idézetben szerepel a „kivéve Munkácsot”, és ez esetleg vonatkoztatható a kolostorra is. Azonban ez akkor nem tartozott a városhoz, hanem Klastromaljához (Podmonasztir), amely 201 lakosával önálló közigazgatási egységként van feltüntetve Fényes Elek 1851-ben kiadott Magyarország geográfiai szótárában.

Tyivanyenko szerint a Petőfi Csernek-hegyi látogatását igazoló dokumentumokról Vaszilij „arhimandrita”/„Záradfőnök!” (nasztojatyel) tudósította V. Pagirja irodalmárt, aki különben az ún. „szibériai legenda” egy fő újraélesztője és védelmezője. Az említett papot, aki se nem arhimandrita, se nem záradfőnök (hiszen a kolostorban apácák tartózkodnak és élükön az apátnő áll), mi több mint három évtizede személyesen ismerjük. V. Pronyin néven publikál régészeti tanulmányokat, és ő valóban a „tájtörténet hű krónikása”, amint a cikkben is olvashatjuk. Éppen ezért megkértük egyik ismerősünket, keresse őt fel és tisztázza, hogy milyen iratok kerültek elő Petőfi ottani látogatásáról. Vaszilij atya megerősítette, hogy V. Pagirjával folytatott beszélgetése során egy monda alapján szólt Petőfi Csernek-hegyi tartózkodásáról.

A történésznek viszont illik tudni, hogy mi a különbség a történelmi irat, dokumentum és a legenda, a monda között.

▶ A Petőfi személyével kapcsolatos eddig ismeretlen monda érdekldésre tarthat számot. De mert monda, a népi képzelet szüleményének tekinthetjük. Hasonlóképpen értékelhetjük a cikk még számos más állítását, amelyeket viszont a szerzótől kérhetünk számon.

Így a vidékünk múltjára vonatkozik a következő monda, amelyet szó szerint idézünk: „Tulajdonképpen a munkácsi vár volt az 1849-es magyar forradalom utolsó védőbástyája. Védői a hajdani foglyok, akik lerázták a rabság béklyóit, védelmezték a várat még egy hónappal azután is, hogy az osztrákok (a cári Oroszország segítségével) vérbe fojtották a magyar nemzeti szabadságmozgalmat.” A Latorca-menti vár nem egy hónap múlva, hanem 13 nappal a világosi fegyverletétel után kapitulált (augusztus 26.). Ezt követte a péterváradai erődtmény, amelynek kapuit szeptember 5-én nyitották meg az osztrákok előtt. A szabadságharc tényleges utolsó védőbástyája, a komáromi vár

A csernekhegyi zárda
(Forrás: Vasárnapi Ujság 1863. 10. évf. 41. sz.)

viszont másfél hónappal Világos után (szeptember 27-én) adta meg magát, miután az ellenség szabad elvonulást és büntetlenséget biztosított a várórség 30 ezer tagja részére. Ami a munkácsi várban raboskodó foglyokat illeti, akik 1848 májusában szabadultak, ezeknek a jegyzéke ismert. Egyik sem tartozott közülük a vár védelmezőihöz.

De térjünk vissza a kolostori látogatáshoz, és vizsgáljuk meg még egy szempontból! Volt-e a költőnek arra fizikai lehetősége, hogy útban a Verke-parti város felé, egy nap alatt (két kitérővel) megtekintse a várat és a kolostort is, és még a hegyre is felkapaszkodjon?

Ma a területi székvárosunktól a Latorca-parti településig kevesebb mint egy óra alatt el lehet jutni. Egyenes vonalban a 42 kilométeres távolság ma is ugyanaz, viszont akkor az út még megkerülte a meredek emelkedőket, és a hossza (az említett földrajzi szótár szerint) hat magyar mérföld, azaz több mint 50 kilométer volt (egy mérföld – 8 km 350 m).

A lovaskocsi a nagy melegben („Rakja a Nap a tüzet erősen” – olvassuk az aznap keletkezett versben) az utat körülbelül két óra alatt tehetette meg, hiszen útközben még meg is kellett pihennie.

„Ungvárról korán reggel vagy tulajdonképpen későn reggel indultam el s délután értem Munkácsra” – írja a költő. Ha közben a kolostort is útbavette és a hegyre is felment (ehhez legalább három óra kellett volna), akkor a költő estefelé érkezik a városba, és ott már nem az ebédet, hanem a vacsorát fogyasztja. De a feltételezett Csernek-hegyi várakozása alatt a kocsis meg is etethette volna a lovakat, és ezen esetben Petőfi nem kényszerül a tikkasztó hőségben gyalog kívánszorogni a várhoz. „Míg kocsisom megkapatta lovait, én hirtelen megebédeltem, s siettem ki a statusz-börtönné alakult várat megtekinteni, mely a várostól egy jó negyed órányira fekszik a róna közepén egy magas kerek dombon.”

A költő aligha juthatott ennyi idő alatt a várig. Az oda-vissza útja legalább két órát vett igénybe. Fent a várban is bejárta az „udvarokat és egypár szobát”, és ehhez is kellett egy vagy másfél óra.

A napi végcélhoz való eljutáshoz is szükség volt még három órára. Ugyanakkor feltételezhetjük, hogy nem későn érkezett oda, hiszen még volt rá ideje, hogy megfogalmazzon (ha nem is végleges formában) egy levelet és két verset. A XIII. levél keletkezése „Bereg-szász, július 12.” Ugyanezt olvashatjuk a *Meleg dél van* szövege alatt. A *munkácsi várban* című vers keletkezése „Munkács, július 12.”, de valószínű, hogy ezt is este, megérkezése után vetette papírra a költő.

Eszmefuttatásunkból kitűnik, hogy a költő nem járhatott a Csernek-hegyen. Így az itteni kolostor falára aligha kerül Petőfi-emléktábla. A történelmi múltat nem szóbeszéd vagy szájhagyomány, hanem hiteles iratok alapján, a forráskritika módszereinek alkalmazásával lehet rekonstruálni. S a mondákkal, legendákkal teletűzdelt történelmi múltunkat, amelyeket néhányan a tudományos fokozattal rendelkező szerzők közül is szívesen elfogadnak, fölösleges újabb valószínűtlen mendemondákkal terhelni. Hiszen ezek igen szívósaknak bizonyulnak, egyik munkából a másikba vándorolnak, és kigyomlálni őket nehéz dolog. Pedig a történelmi valóság, a történelmi igazság feltárása és megismerése szempontjából erre igen nagy szükség van.

Vereckei határkő

A Kárpátaljai Szövetség idei balatonföldvári találkozójának első rendezvényén Kovács Sándor Magyar Örökség díjas honismeret író filmvetítéssel illusztrált *Vereckei határkő* című előadását hallgathatták meg az egybegyűltek.

A határkő emlékmű létesítéséről csak dióhéjban írom le a legfontosabb tudnivalókat. A kiegyezés után Magyarország Monarchián belüli határainak kijelölése valójában formális jelentőséggel bírt. Jelképesek voltak a határátkelőhelyek. Amde a határviták elkerülése érdekében a külső határokat igyekeztek kétoldalú bizottságok által megállapítani és azokat megjelölni határkövekkel. Több helyen nem egyszerű határjeleket, hanem díszes határköveket vagy határoszlopokat állítottak. A Vereckei-hágón, a magyar–lengyel határon 1881. szeptember 4-én avatták fel az első határkőoszlopot. Am ez az emlékjele mindössze másfél évtizeden át jelölte az ország határát, mivel elhanyagoltta vált, karbantartására nem találtak fedezetet. Bereg vármegye volt a honfoglalás millenniuma megünneplésének kezdeményezője, első felterjesztője. A vármegye a korábbi határkőemlékmű helyén saját erejéből újat emelt, amelyet 1896. július 20-án Erdély Sándor igazságügyi miniszter részvételével, rangos vendégek jelenlétében avattak fel. Halaktovics Bertalan alsóvereckei görögkatolikus pap magyar és ruszin nyelvű hazafias avatóbeszédében bizakodva mondta: „Hirdesse ez az oszlop örök időkre az ország nagyságát és fényét, üdvösségét és dicsőségét, hirdesse, hogy Bereg megye minden fia a haza javának elősegítésén fáradozik...”

Igen ám, de mint tudjuk, szülőföldünk ezer év óta a történelem országútján tengődik, ezért Kárpátalján sajnos semmi nem szól „örök időkre”. Leginkább a második világháború után történt a magyar emlékjelek elpusztítása vagy átértelmezése. Ez történt a Vereckei határkőemlékművel is, amelynek a honismereti író 1997 óta kutatja a hollétét. Akik ott voltunk a balatonföldvári előadáson, már ismerjük az emlékjelel történetét. Nagy örömünkre a Kárpátaljai Spektrum sorozatban Kovács Sándor tollából egy könyv is napvilágot látott az emlékmű krímibe illő megtalálásáról és további sorsáról. A kiadványt az érdeklődők a Kárpátaljai Szövetség székházában az ősz folyamán tartandó Kárpátaljai esték rendezvénysorozat alkalmával megvásárolhatják majd a szerzótől. Hasznos olvasmány, épülésünkre szolgál.

F. M.

A nevickei várhegy magyar emlékjelei

Ungvártól tíz kilométernyire, az Ung völgyében található Ókemence (Kamjanicja) falu szélénél keletre letérve, az Ung hídján át az aszfaltút felvezet a szomszédos településről elnevezett nevickei várhoz. A középkori vár egy csodálatos kiszögelésen, 260 méteres magasságban igazi strázsaként tornyosul a völgy fölé. A még romos állapotában is lenyűgöző vár ép falai és maradványai mellett sétálva érezhetjük rendkívüli stratégiai helyzetét. Ezúttal azonban nem a vár történetével szeretnénk foglalkozni, hanem a várhegyen állított magyar emlékjelekkel.

A nevickei vár egy képeslapon a két világháború között

A várhegyi park aranykora

A vár 1644-es lerombolása utáni évszázadok során a várrom és környéke elhagyatottá vált. Igazi változás 1872–73-ban következett be, amikor Ruttner (1880-ban nevét Rónayra változtatta) Antal főerdőtanácsos igazgatta az ungvári erdőhivatalt. A várromot az ungváriak számára igazi kirándulólélek szerették volna varázsolni, ezért elhatározták, szebbé teszik a környezetet. A várhegy parkosítása, új növények, virágok telepítése, az utak rendbetétele, a várkert dekorálása elsősorban Cornides György főerdész érdeme. A munkálatok megvalósítása, a növényzet több éves gondos ápolása, a karbantartás pedig Firnstahl József főerdőőr munkáját dicséri.

1879-ben a nevickei vár kör-

nyéke fejlődésének újabb állomásához érkezett. Erről az Erdészeti Lapok 1879. decemberi Közlönyéből értesülünk:

„Ungvár, július 25.

„Ungváron a kincstári főerdőhivatal tisztikara, a Felséges királyi pár ezüst lakodalmi ünnepét megörökítendő – az Orsz. Erdészeti Egyesület titkári hivatala által a lapok útján közzétett felhívás folytán, ez évi április 24-én az ó-kemencei gerebhez kirándult, és ott az uradalom különböző tájairól szerzett különféle fanemekből két helyen emlékkültvényt telepített.

Egyik helyül kiszemeltetett a gereb tájéka, jelesül a gerebőből és az országot közti térség [...]

Második helyül kiválasztott a gereb közelében felemelkedő várdomb mögötti tér, ahol a gereb tájáról a várba, és innen a várdomb folytatását képező hegygerinc mentén az erdőségbe vezető szekérutak összeérnek [...]

Az ültetés, melyet a kincstári tisztviselőknél kívül, az ungvári értelmiség e célból kirándult néhány tagja, az érdemesebb kincst. erdőőrök, és a közelfekvő községek előljárói teljesítettek, – Ruttner Antal m. k. főerdőmester által tartott alkalmi beszéddel vétetett fogantatba; hogy pedig a magasztos ünnepély emléke annál maradandóbban örökíttessék meg, a várrom egyik kimagasló falán egy 2 m. hosszú, és 1 m. magas vastábla illesztetett fel, melyen domború írással következő, Z. J. ungvári gymn. tanár által szerkesztett emlékirat foglaltatik:

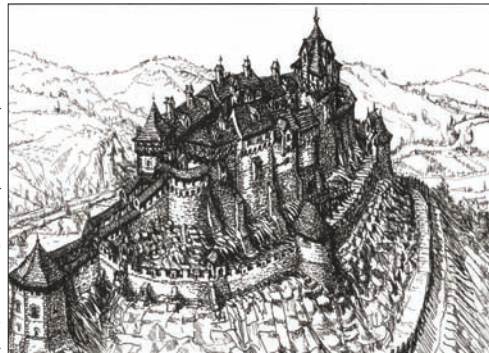
1879. április 24.

**Lenn, hol a víz árja zúgva hull alább,
És közelebb az éghez, e rom oldalán,
Hol előbb vad szedres s cserje vert tanyát,
Új faültetéssel lón szebb e magány:
A századnegyednek örömmünepén
A királyipár mit együtt éle át;
Kik alatt feléledt a múlt remény,
S a szabadság lakja újra e hazát.
A jobbágyi hűség ülteté e fát,
Hogy míg terebélyét nyújtja szerteszét,
Élte a jövőnek áldva adja át
Első Ferencz József s Erzsébet nevét!**
(kiemelés – KS)

A park egy 1893-as képeslapon

Ezen táblát viselő várfokhoz, a jelen alkalomra a gerebtől a várba vezetett és a Felséges királyi pár után elnevezett két ösvényen eljuthatni; ez által a vidék legkedveltebb kirándulási helyeül tekinthető vár, jövőre nézve annál nagyobb vonzerővel fog birni a közönségre nézve, és az ünnepély emléke hagyományilag átszállani a későbbi korra.”

Cseke György rajza Medveczky Tamás könyvkötészetének képeslapján

Az emléktáblát a külső várfal vonalától különvált, hatszög alaprajzú barbakán falára erősítették. Úgy tervezték, hogy ez csupán egy ideiglenes tábla, amit idővel egy maradandóbbra fognak cserélni. A cikkben szereplő Z. J. monogram Zolcsák János ungvári gimnáziumi tanárt jelöli. Ekkor rendezték a várromhoz felvezető két ösvényt is, amelyeket jóval később, 1925. június 28-i számában a Határszéli Ujság egy visszaemlékezésben írt le: „... az erdő aljáról igen mérsékelt emelkedéssel 8-10 percnél lassu menetelés után egy kis pihenőhöz érkezünk; az itteni ülőhelyek egy szikla alatt vannak elhelyezve, innét a gyalogút kétfelé ágazik, a befelé vezetőnek, a jelző vastábla szerint a neve Ferencz József –, a jobbfelé menőnek pedig Erzsébet-ösvény a neve. Bármelyik ösvényen elindulva, kényelmes séta után 15-20 perc alatt fölérünk a hegyre, amelyen a várrom, annak gyönyörű parkja, három szaletilje, és vízvezetékekkel ellátott szökőkútja valóban meglepő látványt nyújt. A gondosan kezelt élősvénykerítéssel elkülönített parkszerű ültetvény sok nemes rózsatövel, hostanziaával, georginával és sok-sokféle virággal van diszesítve. [...]

Az ezüstlakodalmi alkalmából történt faültetvények a gondosan elkerített helyen faragott kőbe foglalt »Erzsébet királyné fái« felirású emléktábla őrzi.”

Wagner Károly (1830–1879), a magyar erdészeti szaknyelv és szakirodalom megeremlítőjének halála újabb inspirációt adott a nevickei erdészeknek. Az elhunyt erdészeti szakember emlékére a park déli részén fekete márvány-obeliszket állítottak. Wagner az ungvári erdészek tiszteletét azzal is megérdemelte, mivel az ország vezető erdészeként támogatta a

nevickei várrom felújítását és környékének parkosítását. Az emlékkövön a következő felirat volt olvasható:

WAGNER KÁROLY,
M. KIR. FÖERDŐTANÁCSOS,
AZ ORSZÁGOS
ERDESZETI IRODALOM EGYIK
ALAPÍTÓJÁNAK
EMLÉKÉRE

EMELTE A HONFIUI HÁLA 1880-BAN.

A vár falán ugyanebben az évben avatták fel a király iránti hódolat emléktábláját: Augusztus 18., 1880.

*Hűség a hon és felség iránt
És kartársi szeretet
Van hívatta egyesíteni
Testület és nemzetet.
E jelszónak tanuiként
Évről-évre itt leszünk
E romok közt ünnepelni
Hódolati ünnepünk.
Az ungvári kincstári uradalom
tisztikara.*

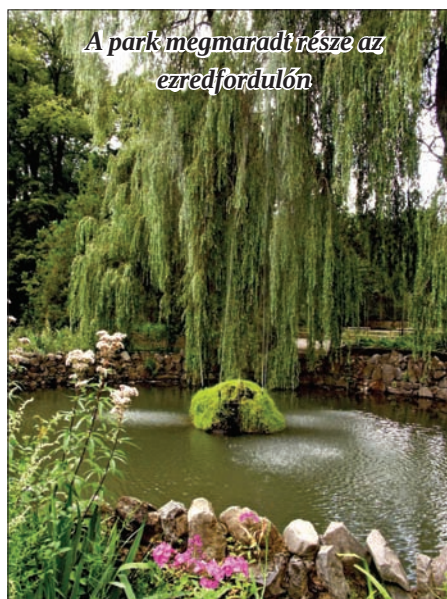
A várrom falán 1903-ban újabb emléktábla jelent meg, amelynek szövege önmagáért beszél:

*Az ungvári agyagipariskola növendékei
a mai nap emlékére állították fel
ezt a kis emlékművet 1903. június 7.-én*

A Határszéli Ujság fentebb idézett visszaemlékezéséből elképzelhetjük a várhegy idilli hangulatát: „A gondozott kavicsos sétauton elhaladva, a szökőkut

pák szái a tánchelyiséget a bekövetkező setétségben megvilágítsák.”

Az erdészek kezdeményezését a 19–20. század fordulóján Ungvár városa is felkarolta, a nevickei várat és a környékét

üdülő- és kirándulóhellyé nyilvánították, sokat fáradoztak a vár helyreállításán. Ebből az időből származnak a romokon végzett, ma is jól kivehető állagmegőrzési beavatkozások. A korabeli képek tanúsítják, hogy nemcsak a vár zárt helyisége, hanem a várudvar is szépen rendben volt tartva, minden a látogatók és a különböző mulatságok résztvevőinek kényelmét szolgálta. Nevicke, a közkedvelt üdülőövezet fogalomává vált. Nem véletlen, hogy a város és a környék egyszerű népe 1899-ben a vár alatt tartotta meg az első május elseji ünnepséget. Ennek emlékét a várhegy alatti mezőn a szovjet időszakból származó emlékkő őrzi.

A park hanyatlása

A nagy háború idején az emlékhelyet szinte teljesen tönkretették. A várrom területén uralkodott állapotokról több lap megütközéssel számolt be. Lássuk a Határszéli Ujság már idézett számát: „Az egész világot megrázkódtató 5 éves világháboruban elpusztult a neviczkei várban létesített minden legkisebb tárgy. A rabló rombolásban azok a községek, amelyek a várat magukénak vallják, amint azt előzőleg említettük, nevezetesen: Neviczke, Rahoncza és Ókemencze lakosai versengve vettek részt; elpusztították az eső ellen menedéket nyújtott három szaleit, az őrtorony szobáját, a Wagner-emléket, az összes emléktáblákat, a szökőkutat vízvezetékével és betonmedencével, az ezüstlakodalmi emlékfákat, az őrtorony bádogfedelét és vaskorlatjait, az összes lépcsőket, a bejáró

nagy tölgyfahidat, az őrtoronyban őrzött többszáz – kivilágításához használt – lámpát, az összes finom zászlókat, kertészeti

eszközöket és dacára annak, hogy mindenkinek tudomása volt arról, hogy hol keresendők a véghez vitt rablók és rombolók, senki a megtorló lépéseket nem tette meg.”

Trianon után az új csehszlovák határolomnak nem volt fontos az oly sok munkával létrehozott, kicsinosított park és emlékhely helyreállítása, megtartása. 1923-ban a várat átadták az ungvári turistaklubnak. 1924-ben a turistaklub állami támogatással némi felújítást végzett a romokon, átfedték a donjont és a déli, félkör alakú bástyát. A donjonban még egy kis kápolnát is kialakítottak, de a várrom és környékének hajdani varázslatos idilljét nem támasztották fel.

Az anyaországhoz történt visszatérés után

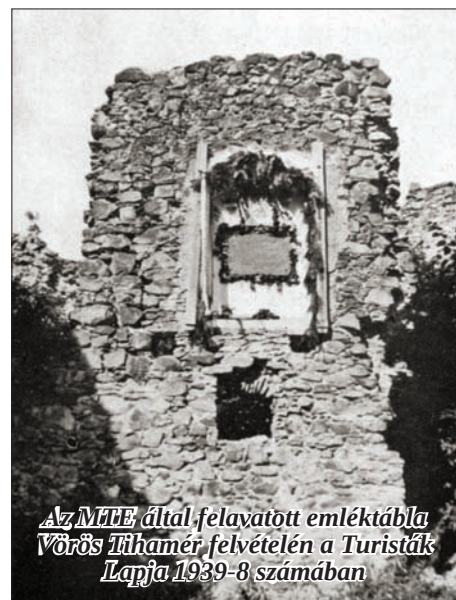
1939. június 29-én a nevickei vár belső udvarának falán az örökös ungi főispán tiszteletére emléktáblát avattak. Az avatóünnepséget nagyszámú közönség jelenlété-

mellett, melynek vize a kisebb halakkal bővelkedő medencébe esik, jobbra és balra szép izléssel épített szaleit mellett eljutunk a várromokhoz vezető, tölgyfából épült hidhoz. [...]

Egy fordulón – ahol még a régi vár falfestéséből néhány élénk szín látható – elhaladva, egy teljesen biztos lépcsőn feljuthatunk az őrtorony fokára, ahol magas árbocon a magyar nemzeti zászlót lengeti az alkony gyöngye szellője... [...]

A vár udvarába belépve, szinte megütközéssel látjuk, hogy a vár udvara egy valóságos deszkázott táncterem, a széleken kényelmes asztalok és ülőhelyek sokaságával, a várrom falára az esti kivilágításra állandóan elhelyezett lécezés, rajta világító poharak sokaságával »Éljen a haza, éljen a király« felirással. Hivatásuk, hogy a lám-

ben tartották meg. Az eseményről az MTE tudósított: „Bercsényi Miklós híres nevickei várának falán, diszes külsőségek között, emléktáblát lepleztek le annak emlékeztére, hogy az elszakított északkeleti Felvidék visszatért az anyaországhoz. ►

A nevickei várhegy magyar emlékjelei

◀ Nemcsak a szomszédos Ungvárról, de Budapestről is igen sok turista érkezett Nevickére. Dr. Lukács Géza, a Magyar Turista Egyesület ungvári csoportjának elnöke, ismertette a nevickei vár történetét, majd Vörös Tihamér országos alelnök ünnepi beszéde után megtörtént az emléktábla leleplezése.”

A Turisták Lapja 1939/8. számában pedig részletesen beszámolt az avatásról:

„Vörös Tihamér központi alelnök ünnepi beszédében a turistaság jelentőségét, közérdekű működését és a turistaságnak és az erdészetnek a természetvédelem és a természetszeretet fejlesztése érdekében végzett és végzendő együttes hasznos munkásságának szükségességét vázolván, – a takarólepel lehullása közben a Magyar Turista Egyesület nevében átadta az emléktáblát a m. kir. erdőkincstárnak.

A tábla szövege a következő:

»Nevickevár alapításának ideje ismeretlen. Valószínűleg a tatárjárás után épült és királyi vár volt.

Róbert Károly 1312-ben Drugeth Jánosnak,

Rudolf király 1580-ban Drugeth Györgynek adományozta.

I. Rákóczi György erdélyi fejedelem 1644-ben elfoglalta és lerombolta.

A Drugeth-család fiágának kihaltával (1684) leányágon Bercsényi Miklóssé lett.

1711 óta a kincstár tulajdona.

Ezt az emléktáblát II. Rákóczi Ferenc hírséges vezérének,

Gróf Bercsényi Miklósnak emlékeztetere, az elszakított északkeleti Felvidék visszatérésének esztendejében emelte a Magyar Turista Egyesület.«

Ezután Sáránszky Pál, a MTE csepeli Osztályának ügyvezető elnöke a szívekben mély hatást kiváltó szavak kíséretében adta át az Osztály ajándékát, egy szép országgyűlési zászlót a vár urának, az erdőkincstár képviselőjének, hogy e zászló lobogása emlékeztesse a vár alatt haladókat a magyar turista áldozatkész hazafiasságára. – Úgy az emléktáblát, mint a zászlót szép szavak kíséretében Mocsáry Béla főerdőtanácsos vette át az erdőkincstár nevében.”

Sajnos mára ez az emléktábla sem maradt meg, valószínűleg a szovjethatalom pusztításának esett áldozatul. A vár legaktívabb kutató-régészének, Alekszandr Dzembasznak a személyes közléséből tudjuk, hogy csapatuk a feltárások során megtalálta ennek az emléktáblának egyes, apróbb darbjait.

Szomorúan konstatálhatjuk, hogy a nevickei vár falán egyetlen magyar emléktábla sem maradt fenn az utókor számára.

A szovjet korszakban és ma 1958-ban az egykori Wagner-park

területén megkezdődött egy pionírtábor (úttörőtábor, gyermeküdülő) építése. Azonban ebben az időben alakult meg a Komszomol (kommunista ifjúsági szervezet) által működtetett Szeptnyik Nemzetközi Ifjúsági Utazási Iroda. Ezért az eredeti tervek megváltoztatva, ezen a helyen Verhovina néven nemzetközi ifjúsági tábort alakítottak ki. A tábor területén igyekeztek az egykori szépen kiépített park maradványait rendbe hozni, még a szökőkút is működött. Az 1960–70-es évek fordulóján pedig a vár romjain lebergi (lvivi) restaurátorok némi konzervációs munkálatokat végeztek.

tulajdonos hozzájárult a szállodaépület átépítéséhez és egy modern üdülő létre-

Képeslap 1913-ból

hozásához. Az azóta felépült ötcillagos, 77 szobás szálloda Verkhovyna Resort Medical & Wellness néven fogadja a vendégeket.

A 160 ágyas emeletes főépületben és mellette, a hegyoldalban felépült 20 határozatos bungalóban a szovjet ifjúság kivételezett tagjai mellett a „testvéri” szocialista országok, néha-néha pedig a nyugati kapitalista országok fiataljait látták vendégül. Az első turistacsoportok 1962. június 26-án költöztek be a táborba. A Verhovinában a szovjet birodalom végnapjáiig pezsgő tábori élet folyt. Fennállásának 45 éve alatt közel 480 ezer fiatal számára nyújtott felejtethető élményt.

A rendszer-váltással a szovjet idegenforgalmi rendszer is darabjaira hullott, így a nevickei ifjúsági tábor is a tulajdonlasi perpatvarok áldozata lett. Hosszas vajúdas után végül 2013-ban egy új

2011-ben az Ungvári Állami Erdőgazdaság és a magyar Országos Erdészeti Egyesület ukrán és magyar erdészek, valamint politikai személyiségek részvételével Wagner Károlynak emlékkövet állítottak. Az ókemencei kőbányából származó háromtonnás kőtömbön egy 100x60 cm-es csiszolt bazalttábla két nyelven hirdeti a neves erdész nagyságát. És ez az emlékjel talán egy kicsit a nevickei vár környékének egykor gazdag, a magyar történelem szerves részét képező öröksége előtt is tiszteleg.

Kovács Sándor
Magyar Örökség díjas honismereti író

Megjegyzés: A külön nem jelzett képek a szerző felvételei vagy a gyűjteményéből származnak.

Tóték*

1995. július 16-án Örkény István *Tóték* című tragikomédiáját mutattuk be színházunkban. Mint ismeretes, ez a darab világsikert ért el, hiszen sok ország híres színházai tűzték műsorukra. Jőmagam hosszú töprengés után döntöttem e darab betanulása mellett, ugyanis már a hetvenes években foglalkoztam a *Tóték* színrevitelének gondolatával, ám a szereposztás megoldhatatlansága miatt mindannyiszor elálltam a szándéktól (soha nem találtam megfelelő örnagyot, Tót szerepével is komoly gondom volt).

Most úgy érzem, hogy Nagy Béla, aki 17 éven át kitűnő karakterszerepeket oldott meg sikeresen, képes a darabbeli örnagy jellemének megformálására, ezen kívül elegendő önbizalmat éreztem magam is Tót Lajos tűzoltóparancsnok szerepének alakításához.

Megjegyzem, Örkény István *Tóték*-ját nagyon sok színház- vagy mozikedvelő néző jól ismeri. A Fábri Zoltán által rendezett, 1969-ben készült *Isten hozta, örnagy úr!* című nagysikerű film Latinovits Zoltán, Sinkovits Imre és Fónay Márta főszereplésével a mai napig sokak emlékezetében él.

A méltán elismert rendezővel és kiváló színészekkel megalkotott film után egy népszínháznak igencsak nehéz elfogadható minőséget produkálni ugyanazzal a darabbal, de ez a körülmény nem riasztott el bennünket. Egyik nagy szerencsémnek tartom, hogy főszereplőink – Nagy Béla (örnagy), Máté Magdi (Tótné), Bak György (postás) – nem látták a filmet, így saját elképzelésük szerint formálhatták meg szerepeiket. Ugyanakkor mintegy húsz év távlatból jőmagam is csak halványan emlékeztem a filmváltozatra, tehát mind rendezőként, mind Tót Lajos szerepében engem sem fenyegetett az a veszély, hogy a filmen látott koncepció vagy a szereplők játéka befolyásol munkámban.

A díszletekben és helyszínből váltakozó tragikomédiát Nagy Béla kollégámmal egy díszletben oldottuk meg: a színpadon Tóték kerti asztallal, székekkel ellátott udvarát a „híres budival”, másik felén a nyitott verandát hoztuk létre. Ebben a közegben játszódik le az egész cselekmény, s erre a megoldásra azért kényszerültünk, hogy a darabot bemutathassuk a falusi színpadokon is.

A *Tóték* című darabban először játszott velünk Gutics Erzsébet, a járási művelődési

osztály módszertani kabinetjének népművelője, aki Tóték kislányának, Ágikának a szerepét kapta. Nem csalódtunk benne, hiszen Erzsike csodálatos beleérző képességgel alakította a naiv, rajongó fruska szerepét.

Bak György, aki a *Sándor, József, Benedek* című darabban debütált sikeresen, ezúttal a postás szerepében nyújtott kitűnő alakítást.

A *Tóték* című darab sikeréről álljon itt egy idézet a beregszászi járási újságban Balogh Iréntől megjelent tudósításból: „Bár a darabnak súlyos a mondanivalója, tele van váratlan fordulatokkal, igazi szórakozást nyújtott a közönségnek. A színészek jól kidolgoztak minden poént, gyakran csattant fel a közönség hálás tapsa. A *Tóték*kal igazi sikert aratott a társulat, ami a színészek játékán, a kiváló rendezésen túl a ragyogóan

ra, Beregszászon kívül láthatta Nagyberg, Csetfalva és Hetény színházlátogató közönsége. Nem sok jót ígér az 1995–96-os színházi évad. Régen a téli hónapokban játszottunk a legtöbbször, ilyenkor voltak a leglátogatottabbak előadásaink. Most? Fűtetlen, hideg kultúrházak, az esti órákban áramtalanított színháztermek „állnak rendelkezésünkre”.

Istenem, mi történt? Mi taszított bennünket, az egész társadalmat a béka fenekénél is alacsonyabb szintre? És mi mégis komédiázunk?

Igen!

Mert mi, amatőr művészek szeretünk mókázni: nevetni és nevetetni. Még a saját keserveinken is! Most azonban, visszaemlékezésem zárósorai előtt illik komolyra fordítanom a szót.

...Eltűnődöm az írógép fölött: Istenem, mennyi kedves arc elevenedik meg emlékeimben! Kétségbeesetten töprengök, nem hagytam-e ki valakit, nem mulasztottam-e el legalább a nevüket megemlíteni nemes, önfeledő munkájuk iránti tiszteletem kifejezéséeként?

...1993 őszén Beregszászon megnyílt a hivatásos Állami Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház, melynek társulatát a kijevi és a budapesti színművészeti főiskolán végzett ifjú színészek alkotják. Nekik évente négy-öt, sőt ennél is több színpadi produkciót kell bemutatniuk, tehát idővel sokkal gazdagabb múlt-ra emlékezhetnek vissza. Ők, hivatásos művészek, a modern színjátszás útkeresésére indultak.

Mi, amatőr művészek, továbbra is a hagyományos színjátszás útján haladunk. De talán nem tévedés azt hinnünk, hogy a két út közös, nemes cél felé visz: estéről estére feltárni nézőink előtt Thália titokzatos, csodálatos, elbűvölő világát.

**Schober Ottó
Beregszász, 1995**

(Forrás: Schober Ottó *Színfalak előtt, mögött, nélkül* Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 1996)

*A szerkesztőségedtől:

Három évtizeddel ezelőtt vetette papírra Schober Ottó a fenti visszaemlékezést. Olvasóink e lapszámunkban már értesülhettek róla, hogy a közelmúltban Beregszászon emléktáblát avattak a kiváló színházi rendező, színész, közéleti ember tiszteletére. Folyóiratunk e tanulságos kortörténeti gondolatfolyam közreadásával emlékezik a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottsága egykori megbecsült tagjára.

Schober Ottó Balatonföldváron 2016 szeptemberében,
Szemere Judit felvétele

megoldott díszleteknek, fénytechnikának, zenei aláfestésnek is köszönhető. Csak gratulálhatunk a lelkes együttesnek szép és tartalmas produkciójukért!”

A cikkíró részletesen kitér többek között Thill Gyula (plébános), Varga Kati (Gizi Gézané), Uszakai István (a lajt tulajdonosa) és Mosánszki Zoltán (Cipriani professzor) élethű alakítására.

A *Tóték* bemutatóját eredetileg a fasizmus felett aratott győzelem 50. évfordulójára terveztük, hiszen ez a darab annak a sok-sok emberi tragédiának egy töredékét vetíti elénk, amit a háború okozott; a Tót család szeretett fia elpusztul a fronton, az örnagyot idegrocscsá teszi a frontszolgálat, a körülmények gyilkosságba hajszolják az egyébként jámbor lelkű Tót Lajos tűzoltóparancsnokot, egyszerűen nagy tragédiába taszítja a Tót családot.

A nagy közönségsiker ellenére a *Tóték* mindössze hét alkalommal került színpad-

Erdélyben nyaraltunk

Sok kárpátaljai magyar bakancslistáján szerepel egy erdélyi utazás. Több szempontból is felkelti az érdeklődésünket, mivel megismerhetünk egy olyan térséget, amelyet szintén elcsatoltak az anyaországtól, és ahol sorstársakra lelhetünk. Másrészt egy csodálatos vidékről van szó, mely természeti és kulturális szempontból is kimeríthetetlen forrás. Harmadik okként megnevezhető a magyar kultúrával és hagyományörzéssel való találkozás, mégpedig egy olyan tájon, amely több száz kilométerre található Magyarországtól. És végül, de nem utolsó sorban, valahol mindenkinek eszébe jut egy erdélyi utazás alkalmával, hogy akár medvét is láthat.

Sok család öröme a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete (KMNE) egyhetes székelyföldi nyári táborát szervezett. A programot a Nemzetstratégiai Kutatóintézet jóvoltából valósították meg. A hét során a programokért dr. Tarpai József, a KMNE elnöke, illetve Szilágyiné Tóth Gabriella alelnök felelt.

Az előzőekben felsoroltakon túl sokkal többet kaptunk, hiszen egy olyan közösségben élhettünk meg élményeinket, amely megtestesítette az egységet, az összhangot, egyetértést és békét. Új barátságok születtek, a meglévők pedig elmélyültek.

A hosszú, körülbelül 12 órás buszos utazás során volt idő arra, hogy a családonként bemutatkozzunk, megismerhessük egymást. Dr. Tarpai József sok információt osztott meg Székelyföld történelméről, turisztikai nevezetességeiről, valamint székely legendák is elhangzottak. Nagy élmény volt átutazni egy-egy településen, melynek neve ismerősen csengett. Ilyen volt például Parajd, ahol a közelmúltban egy természeti katasztrófa következett be: beomlott a sóbánya, ami a több évszázados sóbányászat végét, illetve a megélhetést biztosító turizmus visszaesését jelenti a környékbeliek számára.

A Zeteváraljára való megérkezésünket a *Székely himnusz* elénklésével méltattuk, amely most minden résztvevőnek egy különös élményt jelentett. Átéreztük minden betűjét, egész valóságát. Hihetetlen volt látni, hogy több száz kilométerre a magyar-román határtól a magyar szónak, a magyar identitásnak és kultúrának milyen ereje van!

A szervezők őszinte mosollyal és kedves szavakkal, valamint finom vacsorával várták a csapatot. Kedden délelőtt első programként Mihály János történész tartott rendhagyó előadást Erdély múltjáról. Hallhattunk a székelyek eredetéről, életéről, szokásairól és természetesen humoráról, hiszen Székelyföldön nem maradhatnak el a székely viccek sem. A délután is nagyon izgalmasan telt. A kárpátaljai csapattal el-

látogatottunk a Mini Erdély Parkba, mely Székelyudvarhely határában található. A látvány lenyűgöző volt: egyszerre sorakoztak fel előttünk Erdély nevezetes épületei, templomai, várai, kastélyai és városai, mégpedig kicsinyített másukban. Olyan élmény volt, mintha egy óra alatt bejártuk volna az egész vidéket, megismerhettük

történelmi helyszíneit és létesítményeit.

Másnap egy valódi wellnessnap várt minket. Már reggeltől ki lehetett próbálni a szálláshelyen található medencéket, jakuzzit, gőzszobát, szaunát, edzőtermet. Délután pedig a szervezők a Septimia wellnessfürdőbe kísérték minket. Az egész napos pihenés után jólesett egy kis városnézés Székelyudvarhelyen. Az idegenvezető mesélt a város nevezetes iskoláiról, történelméről, valamint ellátogathattunk a polgármesteri hivatal dísztermébe. A séta fagyizással ért véget.

Csütörtökön reggel a csoport egy egész napos kirándulásra indult Székelyderzsre, melynek legismertebb nevezetessége a templomerdő, így elsősorban az UNESCO Világörökség részét képező unitárius templomot tekintettük meg. A Székelyföld egyik legrégebbi gótikus műemlékéről Demeter Sándor Lóránd helyi unitárius lelkész mesélt, mégpedig olyan stílusban, hogy a kisebb gyerekeknek is érdekes volt végighallgatni a történetet.

A templom előtt traktorral húzott szekerek várták a résztvevőket, amelyekkel feljuthattunk a környék legmagasabb, több mint 700 méteres pontjára. Elénk tárult a hegyek és legelők lenyűgöző látványa. Idegenvezetőnk elmesélte, hogy a XX. század közepén azon a helyen húzódott a román-magyar határ. Ezután a Szőlőhegyen ellátogattunk az Árpád-kőhöz, ahol megcsodálhattuk a települést madártávlat-

ból is. A helyiek finom székelykáposztával vendégelték meg a kárpátaljaiakat, majd a *Székelyderzs éléskamrája* című filmet is megtekintette a csapat. Az alkotásból megtudhattuk, hogy a helyi lakosoknál kialakult az a szokás, hogy az erdőbe hozzák fel a szalonnájukat, takarmányukat. Elmondásuk szerint otthon az élelem nem lenne biztonságban.

Délután a Derzsi Zenekarocskaja ajánlotta meg csodálatos fellépésével a vendégeket. A koncert végén a gyerekek megtanulhattak egy népdalt és népi játékokat játszhattak. A színes programnak azonban itt még nem volt vége. A helyi iskolában bemutattak számos gyógynövényekből készült terméket, szappant, fűszereket, krémet. A gyerekek maguk is készíthettek fürdősót kedvenc növényeikből. Emellett lovaglásra is volt lehetőség.

Útravalóul minden résztvevő kapott egy kis kürtöskalácsot.

A csapat estére ért haza, ahol újabb meglepetés várt. Mátyás József székelyszenttamási pálinkafőző mester 13 féle pálinkával érkezett. A kóstoló legelején mesélt a pálinkafőzésről: hangsúlyozta, hogy a szakma egyik legfontosabb tudománya a gyümölcsök ismerete. A

kóstolást követően sokak tetszését nyerte el a feketeribizli-, a cseresznye-, illetve a szőlőpálinka, mások az áfonya vagy a hagyományos szilva, aszaltszilva, vilmoskörte mellett tették le a voksukat.

Pénteken ismét idegenvezetéssel egybekötött egész napos kirándulás következett, ezúttal Csíksomlyóra, a magyarok nemzeti kegyhelyére. Első megállónk a Tolvajos-tető volt, ahol a Hármaskereszt emlékmű hirdette a hely jelentőségét. Az egyik a honfoglalás emlékét őrzi, a jobb oldali Márton Aronra emlékeztet, aki az erdélyi katolikus egyház egyik kiemelkedő püspöke volt. A bal oldali a csíksomlyói ferences kolostor alapításának állít

■ emléket. A helyszín azért is fontos, mert ezen a helyen született meg a csíksomlyói búcsú. János Zsigmond serege és a székelyek, akik nem hagyták magukat megtéríteni, a Tolvajos-tetőn vívták meg harcukat. Amíg tartott a csata, a nők és a gyerekek a csíksomlyói templomban imádkoztak. A harcban a csíkiak győztek, így a harcosok is elmentek a templomba hálát adni a Szűzanyának.

Ellátogattunk a Csíksomlyói-nyeregnek nevezett hegygerincen fekvő hágóra, ahová minden pünkösöd alkalmával több száz-ezer magyar látogat el imádkozni a nemzetünkért, családjaikért. Ezután tértünk be a csíksomlyói kegytemplomba, ahol mi is imádkozhattunk a Szűzanyához. Ki-ki a maga gondját-baját hozta el, de talán a közösen élénkelt *Boldogasszony Anyánk...* hangzott a legszebben, amelyben benne volt minden kárpátaljai közös kérése: legyen béke!

A kegyhelylátogatás városnézéssel zárult. Lehetőségünk volt megtekinteni Csíkszereda belvárosát, a Petőfi utcát, a városházát. Nagy ajándék volt számunkra, hogy Dániel Sándorral, a csíkszeredai nagycsaládosok tiszteletbeli elnökével és feleségével, valamint Toldi Beátával, a csíki anyákat tömörítő helyi egyesület elnökével is találkozhattunk itt.

A szombat lelki feltöltődéssel kezdődött: közös ima után a csoport ellátogatott a zeteváraljai római katolikus templomba. A szentmise részt vett Szász Jenő, az Nemzetstratégiai Kutatóintézet (NSKI) elnöke is, aki a hét folyamán többször is találkozott a nagycsaládosokkal. A szentmise végén beszédében kifejezte háláját, hogy együtt lehet a kárpátaljai testvérekkel. Felhívta a figyelmet arra, hogy felelősség-

gel és hűséggel tartozunk egymásnak. Ez az NSKI jelmondata is, ezért igyekszünk eszerint cselekedni, mivel a hűség a szeretet legmagasabb kifejeződése. Fontos a hűség a családtagok iránt, a nemzet iránt és az Isten iránt.

Dr. Tarpai József elnök is felszólalt. Kiemelte, hogy bár most nagyobb keresztet kaptunk a háború által, mint általában, de ha a Jóisten megengedi a nehézséget, akkor ad hozzá elegendő kegyelmet és erőt, hogy kibírjuk, hogy a rosszból is valami jó születhessen. A lelki feltöltődést Ábrány Krisztián görögkatolikus atya is segítette, hiszen az egész hét folyamán lehetőséget biztosított a résztvevők számára a gyónásra és a lelki beszélgetésre. Ugyancsak fontos volt Ötvös Károly forgolányi református lelkész jelenléte is a csoportban, hiszen ő mondott áldást az utazás elején és tartotta meg az áhítatot.

A nap második felében Székelyvárságra látogattunk el, ahol Tamás Ernő nyugalmazott polgármester fogadott bennünket. Mesélt a településről, majd átadta a szót

Károly Tamás zsinylekészítőnek és patkólovácsnak, aki ízelítőt adott mesterségéből: bemutatta egy ló megpatkolásának fortélyait. Amikor mind a négy patkó a helyére került, akkor a zsinylekészítés rejtelseibe avatta be a nagycsaládosokat. A gyerekek, felnőttek egyaránt kipróbálhatták a mesterséget, és készíthettek egy-egy zsinylet emlékébe.

Hazafelé úton megálltunk a zeteváraljai víztározónál, mely a hegyek között csodálatosan kéklett a völgyben. A víztározó egyrészt védi a völgyben elterülő településeket a levonuló árvizektől, másrészt tartós szárazság esetén biztosítja a Nagy-Küküllő megfelelő vízhozamát.

Ez volt az utolsó esténk Erdélyben, ezért egy nagy táborúzzal búcsúztunk. Énekekkel, játékokkal egy vidám estét tölthettünk együtt. A program lezárásaként minden család megoszthatta élményeit és tapasztalatait. Kivétel nélkül mind nagyon elégedettek voltunk a fogadtatással, a szervezők munkájával, segítőkészségével, a sokszínű programmal, illetve hálaunkat fejeztük ki, hogy ott lehettünk és egy teljes értékű nyaralásban volt részünk. Hozzá kell tennünk, hogy nem üres kézzel indultunk haza. A hét folyamán több ajándékot is kaptunk az NSKI-tól: pólót, baseballsapkát, szentegyházi kürtöskalácsot, aszaltszilva-pálinkát, cukorkát, értékes könyveket. Habár medvét nem láttunk, de mégis egy felejthetetlen és életre szóló élményben volt részünk.

Hazafelé úton erőt adtak a házak tetején a kis kereszték, melyek elhelyezése Erdélyben szép hagyomány. Számunkra pedig azt jelentette, hogy Isten áldása és kegyelme kísérte utunkat.

**Fehér Rita résztvevő
Beregszász**

Küldjön egy képet!

Kortörténeti dokumentum a felvétel, amellyel Dalmay Árpád (Nyíregyháza) örven-deztette meg a *Kárpátaljai Hírmondó* olvasóit. A képen az 1903-ban a Beregszászi Magyar Királyi Állami Főgimnáziumban érettségizettek egy csoportja látható. A fotó a 40 éves érettségi találkozójukon készült 1943. július 10-én Beregszászon az első világháborús hősi emlékmű és országzászló előtt, amelyet a szovjet megszállás után leromboltak.

JÚNIUS

Június 1–5. Ünnepi rendezvénysorozattal méltatták a nemzeti összetartozás napját a Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola hálózatának növendékei Kárpátalja-szerte. Az események 11 kárpátaljai helyszínen – Rahón, Viskén, Tiszapéterfalván, Csepében, Nagyszőlősen, Tiszaújhelyen, Beregszászban, Nagyberegben, Nagydobronyban, Kisgejőcön és Ungváron – zajlottak. A tanoda 2153 tanulója 78 településről érkezett, hogy együtt ünnepeljenek és bemutassák egész éves munkájuk eredményeit. Mindenütt eljáraták az „összetartozás táncát”, amelynek koreográfiája, zenei kísérete és jelképrendszere a Kárpát-medencei magyar kultúra egységét fejezi ki. Az előadások után a diákok zárókoncert keretében népi játékokat, táncokat, hangszeres zenét és énekes produkciókat mutattak be.

Június 4. Kárpátalján az orosz–ukrán háború miatt idén csak néhány szimbolikus helyszínen méltatták a nemzeti összetartozás napját a szervezetek és intézmények csendes koszorúzással, máglyagyújtással.

* Délelőtt az ungvári Kálvária temetőben koszorúzással egybekötött csendes megemlékezésre került sor Posch Alajos mártír újságíró sírjánál, aki a cseh-szlovák megszállás első polgári áldozata volt. Az újságíró életének eddig ismeretlen részleteit Zubánics László történész ismertette.

* A Munkácsy Mihály Magyar Ház a nemzeti összetartozás napján közösségi programokat szervezett. Folytatódott Popovics Béla nagy sikerű művelődéstörténeti előadássorozata immár a negyedik résszel. Az est folyamán a világ magyarságával egyszerre gyűjtötták meg az Összetartozásunk Tűzét.

Június 4. Az Ungvári Magyar Házban *Egy arculat megszületése* címmel kiállítást rendeztek Emma Zajceva színházi művész, Ukrajna érdemes művésze 55. születésnapja alkalmából. Munkásságának magyar vonatkozású alkotásai is láthatóak voltak a tárlaton. A résztvevőket Zubánics László, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke köszöntötte, aki ismertette Emma Zajceva életútját és munkásságát, majd az UMDSZ oklevelével tüntette ki a magyar kulturális értékek népszerűsítése terén végzett köztevékenységéért. Elhangzott *Szilvia belépője* Kálmán Imre Csárdáskirálynő című operettjéből. A művész és a kiállításban beszélt eddigi munkájáról és terveiről, többek között arról, hogy a *Csárdáskirálynő* c. darab színpadi bemutatása a jövőbeli tervei között szerepel.

Június 5. Egész napos kulturális rendezvénnyel, több elemből felépülő programmal méltatta a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) a nemzeti összetartozás napját a Perényi Kultúrkúriában. A program kezdetén a vendégeket Gyebnár István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának ügyvivője és Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a Pro Cultura Subcarpathica elnöke köszöntötte. A *Szakkör* programot Gál Adél programkoordinátor mutatta be. Mint elmondta, a PCS közreműködésével idén 33 szakkör zajlott Kárpátalja 13 településén. A foglalkozásokat 16 szakkörvezető irányította, s azoknak összesen 120 résztvevője volt. A rendezvény második része a *TehetségPaletta Program* volt, amelynek szakmai mentorai: Pál Eszter, a

Hagyományok Háza és a Magyar Állami Népi Együttes Liszt Ferenc-díjas énekes szolistája; Pete Nikolett, a Nemzeti Művelődési Intézet Fejlesztési Központjának vezetője; Sin Edina, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház megbízott igazgatója; valamint Szilágyiné Tóth Gabriella óvoda-, tanító-, tánc- és drámapedagógus, a Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola tanára.

Június 6. A Péterfalvai Képtárban Nagyné Szakadati Rita igazgató és dr. Oroszi József, a Tiszapéterfalvai kistérség polgármestere nyitotta meg a két ismert nagyszőlősi képzőművész, Szilvási Ferenc tájképfestő és Marinics Sándor grafikus kiállítását. A magyarok lakta vidék legnagyobb képzőművészeti gyűjteményének (közel háromszáz alkotásnak) otthonát adó Györgykastélyban összegyűlt művészetkedvelők előtt dr. Gyebnár István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának misszióvezetője és dr. Dupka György történész fejtette ki gondolatait az olajfestmények jellegzetes, színgazdag plein air tájbrázolásáról és a szürrealista stílusjegyeket tükröző és mély gondolatíságot sugárzó grafikák világáról.

Június 7. Több mint ezer résztvevővel tartotta meg nyárándító programját, a *Nagycsaládok Gyereknapot* a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete (KMNE). A Tiszacsomai Honfoglalási Emlékparkban, illetve az Árpád Vezér Látogatóközpontban színes programokkal és egész napos kikapcsolódási lehetőséggel vártak minden tagcsaládot. Újdonság volt, hogy a gyereknapon bemutatkozó expót tartottak a kárpátaljai magyar civil szervezetek, alapítványok, egyházi iskolák, liceumok. Az élményekben és programokban gazdag nap Szilágyi László és Gabriella vezetésével közös táncbázzsal zárult.

A gyerekprogramok mellett sor került az egyesület tisztújító közgyűlésére is, ahol a szavazóképes felnőttek megválasztották a KMNE elnökét és elnökségi tagjait a következő két évre. Tarpai József előnkori beszámolójában örömmel konstatálta, hogy az idén eddig 34 családdal bővült egyesületük.

Június 7. A Szolyvai Emlékparkban Tóth Mihály elnökletével terepszemlével egybekötött munkaülést tartott a Szolyvai Emlékpark Alapítvány vezetősége. A szemlélt követően a jelenlévők megvitatták a Tóth Mihály, Dupka György és Fuchs Andrea által jegyzett szakmai-gazdálkodási beszámolót a 2024-ben elvégzett feladatokról, és megismertkedtek a Magyar Nemzeti Intézményként támogatott emlékpark kutatóműhelyének közreműködésével megjelent újabb kiadványokkal. A Dupka György felelős titkár előterjesztésében elhangzott 2025-re beütemezett tennivalók, feladatok tervét egybehangzóan elfogadták. Az emlékparkbizottság új taggal bővült Somogyi László, a Lvivi/Lemberg Magyar Kulturális Szövetség (LMKSZ) elnöke személyében. Az LMKSZ és a Szolyvai Emlékpark Alapítvány együttműködési szerződést kötött a Sztarij Szabbori Emlékpark közös fejlesztése ügyében.

Döntés született arról, hogy november 21-én *Ez történt 80 éve...* címmel rendezik meg a GULAG-GUPVI-kutatók nemzetközi fórumát a beregszászi Európa–Magyar Házban. A hagyományos Kárpát-medencei szintű, csöndes koszorúzással egybekötött emlékeztetést november 22-én tartják a Szolyvai Emlékparkban.

Június 16. Különleges eseményen vehettek részt a Na'Conxpan Galéria látogatói, akik a képzőművészet és az irodalom egymásra hatásának lehettek részesei. A Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT) női tagjainak *Múzsa & Ihlet* című kiállítása ugyanis irodalmi tárlatvezetéssel zárult. A megjelenteket Kulin Agnes kurátor köszöntötte. A kiállított alkotásokra reflektálva két kárpátaljai író, Shrek Tímea és Sz. Kárpáthy Kata vezette végig a közönséget a tárlaton saját irodalmi szövegeiken, valamint a művekhez választott idézeteken keresztül. A közönség nemcsak képekben, hanem szavakban is felfedezhette az inspiráció forrásait – mindezt oldott, beszélgetős hangulatban.

Június 18. Tizenhetedik alkalommal szervezték meg a Viski Népzenei, Néptánc- és Kézművestábor, amely a hagyományok megélése és átörökítése által hozzájárul a felső-Tisza-vidéki szörványmagyarok nemzeti identitástudatának megőrzéséhez.

Június 20. Újabb miniszobrot avattak Ungváron. A 77. miniszobor Langres-i Szent Orbánnak állít emléket. Langres-i Szent Orbán 327-ben született. 374-től Autun és Langres püspöke volt Burgundiában. Kárpátalja borának, borászainak és szőlőtermesztőinek is védőszentjévé választották.

Június 23–27. A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete idén immár harmadik alkalommal szervezte meg a Horváth Anna Alkotótábor, amelynek keretében harminc gyerek ismerkedett meg az agyagozás, a festészet és a grafika alapjaival. A szervezők a heti programot úgy állították össze, hogy a gyerekek mindennap más művésszel, művészeti ággal és technikával ismerkedhessenek meg. A foglalkozásokat Kutasi Csaba, Homoki Gábor, Gogola Zoltán, Cserniga Gyula festőművészek, Markó Veronika kézműves, Matl Péter szobrászművész és Román Elina keramikus tartották.

Június 28. A Kárpátaljai Hazajáró Honismereti és Turista Egylet gyalogtúrát szervezett a Feketebérc (Negrovec) 1709 m magas csúcsára. A túravezető Vezsdel László, az egyesület elnöke volt.

Június 28. Hatodik alkalommal szervezett horgászversenyt a KMKSZ ISZ, amelynek ezúttal a Nagydobronyi Horgásztanya adott otthont. A hagyományokhoz híven idén is korhatár nélkül nevezhettek a résztvevők. Mivel a jelentkezők többsége 18 év alatti volt, a versenyt két korcsoportban bonyolították le: külön díjazták a felnőttek és a gyerekek teljesítményét.

JÚLIUS

Július 3. Ungváron a Lehoczy Tivadar Kárpátaljai Megyei Honismereti Múzeumban rendezték meg Néger Krisztina ungvári keramikus és iparművész *A színek mágija az időben* című tárlatát. Az ünnepélyes megnyitóra a vármúzeum kiállítótermében került sor.

Július 4. Ünnepélyes keretek között búcsúzott el 51 végzős hallgatójától a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézete. A tanévzáró és diplomaátadó rendezvényt a beregszászi római katolikus templomban tartották. Köszöntőbeszédet mondott Csernicskó István, a Rákóczi-főiskola rektora, Soós Katalin, az intézet igazgatója. Szili Katalin, a Kárpát-medencei autonóm-

■ miatörekvésekért felelős miniszterelnöki főtanácsadó beszédében a háborús időszak nehézségeire utalt, s arra, hogy a tudás megszerzése és továbbadása ezekben az időkben különösen nagy értéket jelent.

Július 5. A Kárpátaljai Hazajáró Honismereti és Turista Egyesület csapatépítő programmal egybekötött gyalogtúrát szervezett a Nagy Vezseny 1052 m magas csúcsára. A túravezető Vezsdel László, az egyesület elnöke volt. A délutáni órákban a túrázók látogatást tettek a Bergardai Hegyalja Levendulamezőn, ahol Hapcsuk Gergely, az egyesület titkárának jóvoltából finom bográcsgulyás várta őket, illetve igény szerint a benei Varga Pincészet borait is megkóstolhatták.

Július 7–12. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség idén is megszervezte a Mikes Kelemen Hagyományörző Alkotótábort, amelynek ezúttal a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézete adott otthont.

Július 11. Az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézetének 30 diákja vette át az alapképzés elvégzését igazoló oklevelet. Az ünnepséget Imre Gyula, az intézet igazgatóhelyettese nyitotta meg. Köszöntőbeszédet mondott Spenik Sándor, az intézet igazgatója. Cseh Áron, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának vezető konzulja Bacskai József főkonzul jókívánságait is tolmácsolva a külképviselet nevében köszöntötte a végzősöket.

A kulturális műsort követően Okszana Talabircsuk, az U MOTI nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó igazgatóhelyettese felolvasta az egyetem rektorának rendeletét, majd Spenik Sándor és Cseh Áron átadta a diplomákat a végzős diákoknak. Idén 6 magyar nyelv és irodalom, 4 magyar nyelv, irodalom és angol nyelv, 5 történelem, 7 országismeret–nemzetközi kapcsolatok, 6 matematika és 2 fizika szakos végzős vehette át a diplomát, vagyis összesen 30 baccalaureus, akik közülük hárman kitüntetéssel végeztek.

Július 13. A KMKSZ csendes koszorúzással egybekötött Turul-ünnepséget szervezett Tiszaújlakon, a Rákóczi-szabadságharc első győztes csatájának helyszínén. Az esemény az egykori sóház falán elhelyezett Esze Tamás-emléktáblánál kezdődött. Itt Kudron Zoltán, a KMKSZ Nagyszőlősi Középszintű Szervezetének elnöke emlékeztetett arra a vakmerő kuruc tetterre, amikor a szabadságharc első hadi cselekményeként elfoglalták a sóházat.

A koszorúzást követően a résztvevők a község határában található turulmadaras emlékműhöz vonultak. Ünnepi beszédet mondott Cseh Áron, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának vezető konzulja, Sin József, a KMKSZ alelnöke és Beregszászi Középszintű Szervezetének elnöke. A Turul-emlékmű megkoszorúzás előtt a nagypaládi Szatmár Énekgyűttes kuruc kori énekekből álló csokorral idézte meg a kor hangulatát.

A történelmi esemény méltatása Égermezőn (Vilsani) folytatódott, a Rákóczi-forrásnál elhelyezett emléktáblánál. Az eseményt Sari József, a KMKSZ Felső-Tisza-vidéki Középszintű Szervezetének elnöke nyitotta meg. Ünnepi beszédet mondott Buczkó István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának vezető konzulja.

Végezetül Gulácsy Géza, a KMKSZ alelnöke és Munkácsi Középszintű Szervezetének elnöke osztotta meg gondolatait a jelenlévőkkel.

Július 15. Magyarország Ungvári Főkonzulátusa szervezésében tárlatmegnyitóra került sor a külképviseleten, ezúttal Földessy Péter munkácsi festőművész alkotásaiból nyílt kiállítás *Elfolyó pillanatok* címmel.

Július 16. A kézművesség iránti érdeklődés töretlen Kárpátalján, amit jól mutat, hogy hogy immár ötödik alkalommal rendezték meg a Hagyományok Háza Hálózat – Kárpátalja kézművestáborát. A programnak már harmadik alkalommal a festői Visk adott otthont, ahol a Fodó Sándor Kulturális Központ terei ismét megteltek alkotókedvű résztvevőkkel, népi mesterségek iránt elkötelezett pedagógusokkal és kézművesekkel.

Július 17. Ünneplés keretében kapták kézhez tanúsítványukat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Egán Ede Szakképzési Centrumának a fodrász, a szakács szaktechnikus és a divatszabó szakos végzős diákjai a beregárdói Perényi Kultúrkúriában.

Július 23–25. Mezőváriban immár 5. alkalommal rendezték meg a Népi és Hagyományörző Napokat. Az alkalom a BorzsaVári Tehetséggondozó Művészeti és Hagyományörző Civil Szervezet (vezetői: Kovács Erika és férje, Kovács Sándor) által valósult meg.

Július 30. Matl Péter *Szász pásztor bikái* c. alkotásának ünnepélyes avatására került sor Beregszászban, a római katolikus templom udvarán. A rendezvény szentmisével kezdődött a római katolikus templomban, melyet Molnár János beregugocsi esperes, püspöki helynök mutatott be az ünnepelő hívek körében. Ezt követően bemutatták Matl Péter alkotását, amelyet Tompa Mihály *A szász pásztor* című legenda alapján írt verse ihletett. Tarpai József, a Zahid Finance Group Kft. igazgatója avatóbeszédében ismertette az elmúlt évek során a templomudvarban folytatott területrendezés és az épületek felújításának eredményeit. Az alkotást Tarpai József, Gombor Bence ungvári, Buczkó István beregszászi magyar konzul és Molnár János atya leplezte le.

* Garanyi József festőművész alkotásaiból álló tárlat megnyitója a Horváth Anna Múzeumban. A megnyitón Kovács László műgyűjtő, kiállítás-szervező osztotta meg gondolatait, emlékeit a festőművésszel és alkotásaival kapcsolatban.

AUGUSZTUS

Augusztus 1. Ungváron, a Lehoczky Tivadar Kárpátaljai Megyei Helytörténeti Múzeumban rendezték meg azt az eseményt, amelyet a különleges hangszerek ismeretének napja alkalmából szerveztek. A látogatók számára Schreiner Sándor ismert zeneművész, a Kárpátaljai Megyei Erdemes Akadémiai Népi Kórus szólistája és egyben Nyugat-Ukrajna egyetlen orgonajavító mestere tartott előadást.

Augusztus 2. A kárpátaljai és partiumi kulináris örökség ízeit és értékeit idézte fel Varga István projektmenedzser és Varga Gabriella hagyományörző szakmai irányításával Nagydobronyban a *Régi receptek – élő hagyomány* mottóval megrendezett gasztroműhely. A rendezvény „Pro Agricultura Carpatika” Kárpátaljai Megyei Jótékonyági Alapítvány

és a Szatmár Vidékfejlesztésért Egyesület együttműködésében valósult meg a Határon Átnyúló Együttműködési Program részeként, immár nyolcadik alkalommal. A menü ezúttal is a térség jellegzetes, tradicionális fogásait vonultatta fel. A szervezők szerint hamarosan a helyi értékeket bemutató gasztronómiai kiadvány is napvilágot lát.

Augusztus 8. Kárpátalja ismét meglepte a régészeket – a beregárdói hegyen egy olyan vár maradványaira bukkantak, amelynek létezéséről több mint másfél évszázadon át nem tudott senki. A leletet az Ungvári Sajtóklubban mutatták be.

Augusztus 9. A „Pro Agricultura Carpatika” Kárpátaljai Megyei Jótékonyági Alapítvány szervezésében sor került a kárpátaljai búzaöszeöntő ünnepségre a nagydobronyi Irgalmas Samaritánus Református Gyermekotthon területén. A háború engedte keretek között 1274 helyi gazda több mint 89 tonna búzát adományozott a nemes célra. Köszöntőbeszédet mondott Szanyi Éva, a Nagydobronyi Magyar Ház igazgatója; Hidi László, a „Pro Agricultura Carpatika” elnöke; Sari József megyei képviselő, a KMKSZ Felső-Tisza-vidéki Középszintű Szervezetének elnöke; Szólláth Tibor, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Hajdú-Bihar vármegyei elnöke; Jakab István, a Magyar Országgyűlés alelnöke, a Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetségének (MAGOSZ) elnöke. Ezt követően a történelmi egyházak nevében Kolozsy András esperes, nagydobronyi református lelkész kért áldást, majd az együvé tartozás szimbólumaként összeöntötték a Kárpátalja különböző településeiről érkezett búzát. A helyszínrre kerékpározott Takár Károly Katyó aknaszlatinai nyugalmazott sóbányász, és egy kis zsáknyi aknaszlatinai só t hozott a nemzet kenyeréhez.

Augusztus 9. A Munkácsi Keresztyén Egészségügyi Központ negyedszázada áll a gyógyítás és a hit szolgálatában. A jeles évfordulót hálaadó istentisztelettel ünnepelték a munkácsi református templomban. Köszöntőt mondott Zán Fábian Sándor püspök, dr. Vackó László, a központ vezetője, Bencze János, a budapesti Bethesda Gyermekkórház diakóniai főigazgató-helyettese, Brent Van Anel, az amerikai központú Luke Society szervezet elnöke, Szabó Dániel, a Budapesti Református Zsinat korábbi világi elnöke. Gulácsy Dániel munkácsi református lelkész tolmácsolta Nagy Béla, a Kárpátaljai Református Egyház Diakóniai Osztálya vezetőjének üdvözlő levelét a jelenlévőknek. Ezt követően Tóth László esperes hálaadó imádságában köszöntö meg mindazok szolgálatát, akik az elmúlt évek során áldozatos munkájukkal hozzájárultak a központ fennmaradásához és fejlődéséhez.

Augusztus 12. Teltház előtt mutatták be a *Magda, a Szabó* egyfelvonásos darabot Beregszászban, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház nagyertermében. Az Alle Management színészei vendéglőadásának alapját Szabó Magda naplórészletei, levelei, interjúi és írásai adták, amelyek részleteit láthatta és hallhatta is a közönség. Szabó Magda szerepét Krajcsi Nikolett színművész, Szobotka Tiborét Mészáros Tibor színművész, rendező alakította. A színművet a Petőfi Irodalmi Múzeumban mutatták be először, majd számos magyarországi nagyvárosba vitték el. ■

Augusztus 14. Véget ért a XXIV.

Kárpátaljai Nyári Kőlcsey Pedagógusakadémia, a résztvevő pedagógusok a többnapos, intenzív program után átvehették okleveleiket.

Augusztus 15. A régészek napja alkalmából szakmai ünnepet tartottak az ugvári vármúzeumban. Mint ismeretes, a XIX. században földmunkálatok idején augusztusban bukkantak egy honfoglalás kori lovasírra az ugvári járási Tiszasalamonban, a jelenlegi magyar és szlovák határvonal közelében, amelyben lőszerszármok, nyílhegyeket és egy viszonylag jó állapotban lévő kétélű kardot is találtak. A lelet először az ugvári gimnázium régiségtárába került, aztán 1928-ban Munkácsra, a Lehoczky Múzeumba, végül 1950-ben mai helyére, az ugvári várban található Lehoczky Tivadar Kárpátaljai Megyei Honismereti Múzeumba. Így nem véletlen, hogy a tiszasalamoni születésű Balogh Béla, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola történelem szakos hallgatója úgy döntött, a jeles esemény apropóján tartja meg előadását a vármúzeumban a temetőben talált tárgyakról, közte a kardról és annak a legújabb módszerekkel és technológiákkal történő tanulmányozásáról.

Augusztus 16. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség 2025-ben is megrendezte a Keresztén Balázs Olvasótáborát, amely immár több mint egy évtizede fogadja az irodalom és a kreatív foglalkozások iránt érdeklődő gyerekeket.

Augusztus 17. A Kárpátaljai Református Ifjúsági Szervezet (KRISZ) egyik legnépszerűbb nyári programja a KRISZ-hét, amelyet ebben az évben is a Nagyberegai Református Líceum bázisán szerveztek meg. A táborban 110 (15 év feletti) kárpátaljai magyar fiatal vett részt. Kardos Ágnes lelkesítő irányításával a szervezők munkáját 22 munkatárs és önkéntes segítette. A hét fő célja, hogy a fiatalabb korosztály megismerje Isten közelségét, kapcsolatba kerüljenek Vele és elmélyüljenek hitükben, emellett barátságokat és életre szóló élményeket is szerezzenek.

Augusztus 19. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) szervezésében az Ugvári Magyar Házban megnyílt Povk Mihály tiszaujhelyi születésű festőművész jubileumi kiállítása. A tárlatot, amely az amatőr művész alkotói pályafutásának különböző korszakait mutatja be, dr. Zubánics László, a KMMI elnöke nyitotta meg. Tájékoztató, csendéleteket, modern stílusú, filozófiai gondolatokat ébresztő alkotásokat láthatnak az érdeklődők. A történelem szakot végzett egykori tisztviselő 25 kiállított alkotása azt sugallja, a művész nagyra értékeli szülőföldje természetvilágát, történelmét.

Augusztus 19. A megyeszékhelyen a skanzenben nyílt meg Micska Zoltán (1949–2017), Ukrajna népművésze, az Ukrán Nemzeti Művészeti Akadémia tiszteletbeli akadémikusa, Munkács díszpolgára *Ősök földje* című tárlata. A művész lánya, Micska Júlia mutatta be a kárpátaljai festőiskola egyik leghíresebb képviselőjének 35 alkotását. A festmények a művész családjának magángyűjteményéből származnak.

Augusztus 20. Összesen 116 alkotás érkezett a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete (KMNE) augusztus 20-ra meghirdetett alkotói pályázatára. A díjátadó ünnepséget Beregszászban, a Pásztor Ferenc Közösségi

és Zarándokház filagóriájában tartották. Az alkotások megtekintése után Tarackózi Ferenc köszöntötte a résztvevőket. Tarpai József, a KMNE elnöke örömmel konstataálta, hogy évről évre egyre többen vesznek részt a pályamunkák elkészítésében. Gyebnár István, a beregszászi konzulátus ideiglenes ügyvivőjének üdvözlő szavai után átadták a díjakat.

Augusztus 20. A tiszabökényi Fogarassy-kúria (ma Tiszaháti Tájmuzeum) területén lévő görögkatolikus templomban a történelmi egyházak, a civil szervezetek, valamint a kistérségi önkormányzat képviselői együtt ünnepeltek a távolról érkezett vendégekkel az V. Tiszaháti Szent István-napi megemlékezésen. Az eseményt Nagyné Szakadát Rita, a Tiszaháti Tájmuzeum és Péterfalvai Képtár igazgatója nyitotta meg, majd Marcsák Gergely költő, a KVIT elnöke, az *Együtt* folyóirat olvasószerkesztője és Shrek Tímea író, költő, pedagógus a *Szégyenpiac* c. antológiát feldolgozva verses-zenés összeállítással emlékezett az elesett katonákra és az eddigi időszakra. A házigazdák nevében köszöntőbeszédet mondott Oroszi József, a Tiszaháti kistérség vezetője. Magyarország Ugvári Főkonzulátusa és Beregszászi Konzulátusa nevében Balogh György konzul szólalt fel. Zubánics László történész, a KMMI elnöke kiemelte: a kereszténység felvétele és az államalapítás az elindulás pillanata volt a nemzet számára. Dupka György, Tiszabökény díszpolgára, a helyi római katolikus egyházközség világi elnöke felidézte a Tiszaháti Szent István-napi ünnepség elindítását és jelentőségét. A beszédek után Kovály Csilla vezetésével a helyi Tisza Csillag Kórus előadását hallhatták az egybegyűltek. Az ökumenikus liturgiát Seres János, a tivadarfalvi gyülekezet lelkipásztora, Hernádi Balázs Lehel ferences atya, a tiszabökényi Árpád-házi Szent Erzsébet római katolikus templom plébániái kormányzója és Kótonovics István görögkatolikus áldozópap vezették le. A résztvevők a kastélyudvar kettős keresztjénél elénekelték a *Szózatot*, majd elhelyezték az emlékezés koszorúit.

* Megszokott, hogy az államalapítás ünnepét az új kenyér megszegésével együtt méltatják a Beregszászi Római Katolikus Egyházközségben. Az ünnepi alkalom szentmisével kezdődött, amit Molnár János római katolikus esperes-plébános celebrált. Az alkalom a templomudvaron folytatódott, ahol Molnár János megszentelte, majd megszegte az új kenyeret, amiből minden ott lévő haza vihetett egy szeletet.

* Mezőkaszonban Szent István-napi templombúcsút tartottak. A templom megtelt helyi és a környékbeli falvakból zarándokolt hívekkel. A szentmise elején Jaczkó József kaszonyi plébános köszöntötte Molnár János püspöki helynököt, bereg-ugocsi esperest, beregszászi plébánost, aki az ünnep főcelebránsa volt, valamint Megyesi László diakónust, a szentmise szónokát.

* Aknaszlatina adott otthont a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) központi ünnepségének. A Szent István-templomban az ünnepi szentmisét Snep Román aknaszlatinai plébános celebrálta Szulincsk Sándor huszti és Mankovics Sándor rahói plébánosok közreműködésével. A kulturális műsort követően ünnepi beszédet mondott Juszti Miklós beregszászi magyar konzul és

Gulácsy Géza, a KMKSZ alelnöke. Az ünnepi szentmise végén Juszti Miklós beregszászi és Szepesi Károly ugvári magyar konzul, Gulácsy Géza alelnök, Sari József, a KMKSZ Felső-Tisza-vidéki Középszintű Szervezetének elnöke megkoszorúzták a templomkertben Szent István király szobrát.

* Tiszacsomán a Szent István-napi ünnepség templombúcsúval kezdődött, majd a Honfoglalási Emlékpark területén folytatódott. Az esemény szónokai Rácz János, a KMKSZ Tiszacsomai Alapszervezetének elnöke, Gyebnár István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának ügyvivő konzulja, Sin József, a KMKSZ alelnöke voltak. A történelmi egyházak képviselőiben Demkó Ferenc, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye püspöki helynöke, kerületi esperese és Dávid Árpád mezőegrecsei református lelkész kért áldást. A beszédek követően elhelyezték az ünnepi koszorúkat.

* Mezőkaszonban Túri Török Tibor 2021-ben felavatott szobránál került sor a megemlékezésre. Beszédet mondott Balogh György beregszászi magyar konzul, Berghauer Sándor, a Rákóczi-főiskola rektorhelyettese. A kulturális műsor után Radvánszky Ferenc református lelkész tolmácsolta Isten Igéjét és kért áldást a jelenlőkre.

* Guton Szent István szobránál Tóth Angéla, a helyi gimnázium igazgatónöje és Sin József, a KMKSZ alelnöke mondott ünnepi beszédet. A koszorúzás után a műfüves pályán lebonyolították a VI. Szent István-focitornát a Bereg-vidéki településekről érkezett csapatok közreműködésével.

* Lembergben is megemlékeztek Szent István királyról. Larisa Malekh, Magyarország lemergi tiszteletbeli konzulja, Somogyi László, a Lembergi Magyarok Kulturális Szövetségének elnöke és a szervezet tagjai, valamint dr. Papp Ferenc, Magyarország Ugvári Főkonzulátusának konzulja helyezték el a megemlékezés koszorúit Árpád-házi Boldog Konstancia hercegnő (IV. Béla király lánya) emléktáblájánál, a lemergi Keresztelő Szent János templom falán.

Augusztus 20. A Munkácsy Mihály Magyar Házban megtartották a *Szent Korona története* című kiállítás megnyitóját és az azt kísérő előadást. A tárlat anyaga a Háló Egyesület jóvoltából és Katkó Tamás fotóművész támogatásával jutott el Munkácsra. Alapját Szelényi Károly, Magyarország egyik legnagyobb fotóművészeinek különleges műtárgyfotói adják, amelyek a Szent Korona hazatérését követően készültek. A felvételek fantasztikus technikai megoldásokkal és művészi érzékenységgel mutatják be a koronát olyan részleteiben, amelyeket szabad szemmel aligha lehet észrevenni. Az eseményen Szeibert András tartott előadást, aki közérthetően, ugyanakkor mély szakmai tartalommal ismertette a korona történetét, legendáit és szimbolikus jelentőségét.

Augusztus 30. Immár hagyománnyá vált, hogy a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete a Dédai-tó partján tartja a nagy népszerűségnek örvendő nyárbúcsúztató rendezvényét, amelyre ezúttal 420-an látogattak el – ez pedig alátámasztja, hogy a szervezet programjai valóban közösségformáló és összetartó erővel bírnak.

Összeállította:
Dupka György és Szemere Judit

Alkotótábor az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központban

Az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központ augusztus 18–22. között első alkalommal szervezett alkotótábort kárpátaljai festőművészek számára. A tábor munkájában hat alkotó – Kopriva Attila, Tatjana Ribár, Földessy Péter, Kulin Ágnes, Matl Péter és Kurendás Anett – vett részt. A művészek esténként megbeszéltek a tapasztalataikat, beszámoltak munkásságukról, az általuk vezetett intézményekről.

Az alkotótábor végén az érdeklődők kiállítás keretében tekinthették meg az elkészült munkákat. A zárókiállítás megnyitójára érkezett vendégeket, a tábor munkájában részt vevő művészeket Marosi István, az eseménynek otthont adó intézmény igazgatója üdvözölte. Elmondta: már az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központ építésénél az volt a terv, hogy azt mindig élettel töltsék meg. Az eddigi

rendszeres egyházi, oktatási és kulturális programok mellett az alkotóművészeknek is otthont szerettek volna adni. Az igazgató annak a reményének is hangot adott, hogy a most indított projektnek lesz folytatása: különböző képzőművészeti ágak képviselői számára biztosítják a terepet az alkotáshoz, ebbe az ikonfestészetet is szeretnék bekapcsolni.

Magyarország kárpátaljai külképviseletének nevében köszöntötte a megjelenteket Gyebnár István, a beregszászi konzulátus ügyvivője.

Az alkotótábor vezetője, Kopriva Attila munkácsi festőművész, művészettörté-

formák ragadták meg, hanem hangulatok és érzések is, amelyek a résztvevők szerint szelíden, mégis erőteljesen szólnak a nézőhöz.

A továbbiakban az alkotótábor résztvevői mutatták be itt készült munkáikat.

nész, a Kárpátaljai Művészeti Akadémia docense elmondta, hogy igazán rendhagyó helyszín a mostani egy alkotótábornak, hiszen felmenve a kilátóba a látvány magával ragadja az alkotókat, akik más-más szemszögből, különböző módon és technikával láttatják felülnézetből ezt a kedves és barátságos várost a szőlőhegyeivel, gyönyörű épületeivel. Az alkotókat nemcsak a tájak, színek és

Demkó Ferenc, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye püspöki helynöke is köszöntötte a jelenlévőket. Pál korinthusbeliekhez írott levele alapján arra hívta fel a figyelmet, hogy az Istenről kapott kegyelmi ajándékok között ugyan különbségek vannak, de a Lélek ugyanaz. Az itt született művek ugyan az alkotóművészeké, de a forrás ugyanaz. Nem öncélúan készültek ezek a képek, hanem hogy általuk is a Lélek működjön, építse, gazdagítsa a közösséget.

Végezetül Marosi István oklevelekkel köszönte meg a részt vevő művészek munkáját.

Tudósítónk

Matl Péter-kiállítás a Munkácsy Mihály Magyar Házban

Kőben, fában, bronzban, vásznon a magyar gondolat

A Kárpát-medencén kívül is jól ismert munkácsi művész, Matl Péter 65. születésnapja alkalmából kiállítás nyílt a Munkácsy Mihály Magyar Házban. Az alkotó arra törekszik, hogy kőbe, fába, faragva, bronzba öntve, vásznonra

festve magyar szívvel láttassa világunkat – hangzott el az eseményen. Ez a gondolat vezérelte egyik legkiemelkedőbb művének, a Verekei Honfoglalási Emlékműnek a megalkotásakor, amely a magyarság összetartozásának jelképévé

vált. Sokan gondolják úgy, hogy ha az alkotó csak ezzel az egyetlen művével ajándékozott volna meg bennünket, akkor is beírta volna magát a magyar művészettörténetbe, nem különben a magyar emberek szívébe.

– Ez a jubileumi kiállítás nem csupán seregszemléje az utóbbi években készült alkotásoknak, hanem egy időutazás, amelynek révén bepillantunk a Munkácsy-díjas művész érzékeny, ugyanakkor rendkívül erőteljes világába, aki egész eddigi életén át a kárpátaljai magyar közösség történelmi emlékezetét próbálta formálni – hangsúlyozta köszöntőjében Pfeifer Anita, a Magyar Ház kulturális menedzsere.

– Matl Péter máris hatalmas életművet tudhat magáénak, hiszen Európa és a földrészen kívül más országokban is

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

Matl Péter szobrászművész

Suttogók

Tánc

A születés fénye

– több mint 160 kültéri munkája látható – mutatott rá Tarpai József, az intézmény igazgatója. – Ugyanakkor egyértelműen kárpátaljai művész, hisz alkotásaiban az itteni emberek lelkületét, vágyait, világlátását tükrözi. S nem csupán a magyarokét, hanem a velünk együtt sorsközösségben élő más nemzetiségű állampolgárokét is.

– Szerencsére Matl Pétert nem kell bemutatni a közönségnek – fogalmazott Albertné Simon Edina, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja. – Nemcsak kitűnő és Ukrajna határain kívül is jól ismert kortárs szobrász, festőművész, grafikus, hanem egyben kultúra- és művészetszervező, közéleti személyiség is, a Pro Arte – Munkács civil szervezet elnöke, a Kárpátok Nemzetközi Szobrásztábor alapítója és szervezője, a Kárpát-medencei szoborút megálmodója. Tevékenységét a magyar állam magas kitüntetésekkel ismerte el.

–A Jóisten óriási tehetséggel áldotta meg az ünnepeltet – hangsúlyozta Borisz Kuzma, az Ukrán Nemzeti Képzőművészeti Szövetség kárpátaljai szervezetének elnöke. – Ennek köszönhetően örök érvényű alkotások kerülnek ki a keze alól, amelyekkel a második ezredforduló embere üzen a jövőnek.

Mankovits Tamás, a Magyar a Magyarért Népfőiskola Alapítvány elnöke arról a gyümölcsöző együttműködésről szólt, amely a Kárpátalján és Magyarország keleti részén élő művészek között jött létre. Mindez jelentős részben Matl Péter szervezőmunkájának köszönhető.

– Mozgás és dinamika, mindamellett egyfajta könnyedség jellemzi az itt kiállított szobrokat – mutatott rá Jevhen Tiscuk, a megyei közigazgatás művelődési, nemzetiségi és vallásügyi főosztályának vezetője.

Érzékeny, a közösség és a világ problémáira figyelő, alkotásaiban azokra reflektáló művészként jellemezte az ünnepeltet Kulin Agnes, a Révész Imre Társaság elnöke. S olyannak, aki a magyarság ősi motívumkincsét nagyra értékeli, és munkáiban tovább élteti.

– Az utóbbi években született alkotásaim a hitről, a reményről szólnak, s arról, hogy még a legkilátástalanabb helyzetből is van kiút – hangsúlyozta Matl Péter. – Nehéz időket élünk, ám azt akkor sem engedhetjük meg magunknak, hogy a gyűlölet befészkelje magát a szívünkbe.

–ardai-

Lélek

Menekültek

Koppány és Szent István